Kutasi Horváth Katalin
Kóborló emlékeim
2015

Kutasi Horváth Katalin

Kóborló emlékeim

Kutasi Horváth Katalin

Kóborló emlékeim

ISBN: 978-615-5539-04-6

Felelős kiadó: Info-Szponzor Kft., Paks, 2015

Nyomdai előkészítés: Komáromi János
Borítóterv: Komáromi János

Nyomta és kötötte: Séd Nyomda Kft.
Felelős vezető: Katona Szilvia

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék .....5. oldal
Magamról… .....8. oldal

A Hókirálynő birodalmában .....10. oldal
A jó öreg színházterem .....15. oldal
A kert végében .....20. oldal
A korlátokon túl .....23. oldal
A manézson túl .....27. oldal
A Rendkívüliek .....29. oldal
A szívek palotája .....35. oldal
Alpesi emléknyom .....38. oldal
Annamari anyasága .....40. oldal
Átlényegülés – Babits bűvkörében .....46. oldal
Az „Egyszer jóllakni” józansága .....48. oldal
Az elvesztett Vencel-kert .....52. oldal
Az időtlenség fogságában .....59. oldal
Balassa csendessége .....62. oldal
Bertuska álma .....70. oldal
Billen a macskakő .....76. oldal
Bogárlét .....78. oldal
Borúra derű? .....79. oldal
Bújócska .....81. oldal
Candide szemüvegével .....82. oldal

Cyrano bohócruhában .....84. oldal
Duna-parti séta .....87. oldal
Egy nap Velencében .....94. oldal
Egy éj Zamárdiban .....102. oldal
Egyszerre lent és fent .....105. oldal
Ellenőrzés .....112. oldal
Ellentétes pólusok .....114. oldal
Erdei összhangzatok .....118. oldal
Erdőfohász .....125. oldal
Fűzcsonkok .....127. oldal
Goda kisasszonyra várva .....129. oldal
Gyermekláncfűzés .....132. oldal
Gyermekség .....134. oldal
Háborgás .....136. oldal
Hármas út .....138. oldal
Hó takará el .....142. oldal
Hogyan lesz a karácsonyfából fenyőfa? 144. oldal
Íráskényszer .....146. oldal
Kepler Prágája .....154. oldal
Két lövés .....155. oldal
Kettős szerelem .....158. oldal
Ködbe vesző tatai múlt .....163. oldal
Mágus küldetése .....166. oldal
Malomjáték .....174. oldal
Morfondírozások .....179. oldal
Nagyapó Don Quijotéja .....181. oldal
Nyári hangulatok .....186. oldal

Örömtanya .....189. oldal
Őszi lélekkép .....193. oldal
Palackposta .....195. oldal
Párbeszéd egy idegennel .....198. oldal
Pengeélen .....201. oldal
Radnótiráda .....206. oldal
Sarjerdő .....207. oldal
Segélykiáltás .....209. oldal
Tartalékon .....212. oldal
Tartózkodó kérelem .....215. oldal
Zeusz papucsa .....217. oldal

Magamról...

Nem hagyott nyugodni az a valami. Régóta, mélyen lappanghatott bennem, aztán váratlanul, mégis egyszerűen, természetesen felszínre tört. Nem is értem, miért nem bukkant elő hamarabb írásvágyam. Kellettek hozzá a hegyek, a völgyek, kihozta belőlem a virágban pompázó vagy éppen elpihenő erdő-mező, gondolataimnak folyást engedtek a zubogó patakok, a vízesések: kóborlásaimnak, megnyilvánuló érzéseimnek megannyi színtere és tanúja. *Kettős szerelem* érlelődött bennem a Magas-Tátrában, mely felfelbukkan történeteimben, s a vágyott tisztaság színhelye. Azóta még kíváncsibb lettem, mi van *A korlátokon túl.* Szétnéztem többek közt *A Hókirálynő birodalmában*, átéltem, milyen érzés *Az időtlenség fogságában.* Hallottam az *Erdőfohász*t, a *Segélykiáltás*t, s az *Erdei összhangzatok*at.

Jártam az utam. Néha kerestem is. Hol az újat, máskor meg a régit. Vándoroltam én magam, s fel-alá járkáltak gondolataim is. Néha megfontoltan, máskor nyugtalanabbul. Egyszer a fák suhogását hallgattam, máskor mintha irodalmi alakok szólítottak volna meg. Mintha képes lettem volna átjárni a teret és az időt, s leküzdeni akár a nyelvi akadályokat is különös barangolásaim alkalmával.

Néha mintha *Nagyapó Don Quijotéj*ának szemével láttam volna, máskor *Kepler Prágáj*ában találtam magam, vagy épp *Balassa csendessége* tűnt fel, *Bertuska álma* hálózta be tudatom. Egy-egy *Duna-parti séta* megidézte számomra József Attilát, vagy átlényegültem, s például *Babits bűvkörében* lépdeltem. Megéreztem valamicskét *A Rendkívüliek* világából. Mintha bejáratos lettem volna *A szívek palotáj*ába, így hol én kísértettem, hol engem látogattak meg régmúlt korok szellemei.

Útjaimon, melyeket az erdei ösvényeken vagy szövevényes múltamban róttam, fel-felbukkantak valóságosan megélt személyes emlékeim is. Ilyenkor feltárult *A jó öreg színházterem* ajtaja, s megtaláltam *Az elvesztett Vencelkert*et is. Az egykorvolt történéseket újra megélve rájöttem, hogy áll a *Malomjáték*, s hogy már nincs meg az eredeti *Hármas út*. Hisz választottam egykor, s talán már nincs helye a *Morfondírozások*nak. S bár a *Gyermekség*et réges-rég hivatalosan magam mögött hagytam, szívemben örökkön őrzöm. Játszom, alakjaim bőrébe, lelkébe bújok, asszociálok, képzeletem hegy-völgyeit járom. Írásaimban ezek a fura kalandozások jelennek meg.

Kutasi Horváth Katalin

A Hókirálynő birodalmában

Ahogy elhagyták Kiskovácsipuszta házait, s egyre beljebb hatoltak a kicsit érintetlenebb természetbe, váratlanul, mély elragadtatással felsóhajtott Árpi, aki közömbösen, fáradtan bólintott rá előző délután erre a túrára, mert Zoli már többször is hívta, és szégyellte volna, ha megint nemet mond. Már el is felejtette, vagy tán meg sem kérdezte, hová mennek, de az is lehet, hogy csak nem figyelt oda… Mikor rendkívül álmosan kibújt hajnalban a vackából, bizony nem nagy kedvvel indult útnak.

Mikor találkoztak, majd később a HÉV-en, a buszon is fázott, szótlan és morcos volt. De a szurdokban a sóhaj után váratlanul megszólalt:

– Mondd csak, Zotya, mi ennek a helynek a neve!

– Ez a Holdvilág-árok.

– De szép a csengése! Még most is látszik egy kicsit a csillagokkal kacérkodó Hold… Milyen szép tud lenni az ő fénye, udvara, sugara, sejtelmes pitvara! – merengett el Árpád.

– Remélem, nemcsak a neve tetszik majd…! – felelte Zoli, akinek még a buszvezetőnél jártak gondolatai, hogy vajon mit is gondol róluk… Vagyis a józan eszükről…

– Máris elbűvölt! Imádom az elfogyó és a dagadó, a csonka és a teljes holdat, nem véletlenül választotta Ady sem pillanatnyi hangulata megragadására ezt a képet!

– Egy kissé túl romantikus kellék, misztikus jelkép… – próbálgatta realitásérzékét, objektivitását Zotya.

– De hisz tényleg reményt közvetít!

Zoli örült, hogy végre magához tért, elevenebb lett Árpi, s úgy gondolta, jobb, ha egy kicsit ébren ábrándozik, mintha félig még mindig aludna. A végén még megbotlik! Ezért ráhagyta…

– Mindenesetre egy varázslatos árok viseli a hold jellemét. Majd meglátod, ha újra velem tartasz! Örökké változékony ez a rész. Többször átformálódott már…

– Az áradásra, a hidak megrongálódására gondolsz? Láttam a táblákat, mikor bejöttünk…

– No csak! Igen. A tavasz mindig formabontó természeti alkotásokat eredményez itt, de már csak néhány elfeküdt fa, összefűrészelt törzs, csonk árulkodik az árról, a viharról.

Zolinak eszébe jutott májusi kalandja, mikor húgával, Zitával jártak itt. De Árpi megzavarta emlékezését:

– Szóval a pályát akadálymentesítették… – próbált viccelődni.

– Ja, szabad az út, de még elég alternatív. Most megmutathatod, mennyire kreatív vagy! A beszakadt utak helyett több megoldás is kínálkozik…

– Ez jól hangzik! – tettette Árpi a jókedvet.

Zoli igazán megörült, mikor látta, hogy a patakon való átkelések is jól megoldhatók egy-egy rögtönzött palló, „menetvályú" segítségével. Jó hideg volt, fagyott, s szebbnél szebb képződmények tárultak fel előttük: kristályok, jégtüskék és jégcsapok.

Egyre hívogatták őket a falépcsők, de egyelőre nem hagyták magukat mindegyikük által elcsábítani. A fákat kacéran rozsdásra színezte a felkelő nap, ennek a látványnak már nehezebb volt ellenállni… Az elpihent fák már nem jelentettek veszélyt, a sziklába vagy inkább a semmibe kapaszkodó óriások alatt viszont igencsak fenyegetve érezték a fiúk magukat. Félelemmel vegyes tisztelettel arrébb húzódtak, nem sokáig időztek alattuk.

Az árok végén pedig megpillantották a vaslétrát…

– Hú! Hát ez?! – ámult Árpi, miközben Zotya a fejét vakargatta csodálattal teli, de tanácstalan ábrázattal.

A Meteor-létra ugyanis menyasszonyi díszbe öltözött. A mesteri jégszobrász szemet és szívet-lelket gyönyörködtető műve megálljt parancsolt nekik. Nemcsak a Hókirálynő csodálatos műve láttán tapadtak oda, nemcsak a meglepő látvány miatt gyökerezett földbe a lábuk, nem csupán a ritka szépség dermesztette meg izmaikat… Még a barlang is tátott szájjal leste a lenyűgöző csodát: jéggé merevedett a vízfüggöny, vastagon őrizte Jég úrfi a lajtorját, nem adott helyet se lábnak, se kéznek, a fokok szinte összenőttek, s bármilyen elszántak is voltak, a védőkeretbe sem fértek volna be a srácok még zsák nélkül se. A létra jégcsapjai tőrként fenyegették őket. Le kellett mondani tehát arról, hogy itt másszanak fel. Mikor nagy nehezen el tudtak szakadni a gyönyörűséges képződménytől, egy jó nagyot kerültek, s így indultak meg a Bölcső-hegy irányába…

Menet közben Zoli gondolatai ismét májusban jártak, mikor nem hagyták magukat! Mikor Zitával megküzdöttek a természet erejével! Rengeteg víz zúdult le akkor itt, s a vízesésből bőven jutott a Meteor-létra fokaira is. Az érzés pont olyan volt, mintha egy hosszú, magasba nyúló zuhanyfülkében másztak volna felfelé, s csuromvizesen érkeztek a tetejére. Nagyon meleg volt a levegő, s még jól is eshetett volna a felfrissülés, de a víz jéghideg volt, így mégsem örültek annyira, de legalább nem fáztak meg. Azt viszont el kell ismerni, hogy ilyen hamar még soha senki nem ért a vízesés fölé. Gyors elhatározással, nagy elszántsággal szaporázták a létrafokokat… Talán még levegőt sem vettek közben, amivel nekiindultak, az kitartott, míg a vízfüggönyből ki nem léptek.

Árpinak nagyon megtetszett ez a hely, a rendkívüli jeges látvány erősen megragadta, s bár azóta néhányszor túrázott Zolival más szép tájakon is, visszavágyott ide. De valahogy úgy adódott, hogy legközelebb megint csak hóban tapodva közelíthette meg a Holdvilág-árok vaslétráját.

Március 2-án már azt hitte, hogy a boglárkák és a hóvirá-

gok megjelenése a tavasz visszavonhatatlan bizonyítékai, így már nagyon várta a tizenhatodikát, mikor majd kellemes tavaszi időben láthatja viszont az ábrándosan szép nevű szurdokot, s felmászhat a létrán, amin elsőre nem sikerült… Nem sokkal a túra előtt azonban már napokon át ömlött a hó, kellemetlen szél fújt, autópályák váltak járhatatlanná… Árpiék ekkorra már elhatározták magukat, s bár minden megfontolt ember otthon maradt, ők megindultak a Holdvilág-árok felé.

– Hááát… – szólalt meg Árpi a létránál. Bár a múltkori látvány messze fölülmúlta a mostanit, szemmel láthatóan most is alkalmatlan, sőt, veszélyes volt a rajta való „közlekedés". Szinte megismételte magát az idő, a természet, a „történelem".

– Gyerünk erre! – intett Zotya gyorsan felmérve a helyzetet.

A létrán ugyan nem másztak fel, ez dőreség lett volna, nem is kerültek balra, mint télen, de térdig süppedtek, mikor megindultak jobbra felfelé, arra, amerre a lépcsőket sejtették a mély, szűz hóban. Zoli megérzései vezérelték őket jó darabon a Bölcső-hegy felé.

Egy ideje már jelzésen haladtak, jelzéstől jelzésig mentek, de ez nem azt jelentette, hogy az úton, hisz a kanyargós ösvényt meglepően mély hó rejtette… A szél szépen felfodrozta, érdekessé tette a hórajzolatokat, hatalmas buckákat emelt az útjukba. Lefelé már combközépig, néhol még feljebb ért a hótömeg, ezen kellett áthatolniuk. A Delta kezdőképei jutottak eszükbe…

– Hihetetlen, hogy mindez itt, most és velünk történik! Soha nem jártam még ilyen mélységű, érintetlen hórétegekben! – mondta ki gondolatait hangosan Árpád.

– Pláne ilyen hosszasan, kilométereken át! – tette hozzá Zoli, miközben ágyékig süllyedt a hóba, s nem volt benne biztos, hogy ki tudja húzni a lábát belőle a következő lépéshez. Erősen belenyilallt a fájdalom, miközben érezte, hogy bakan-

csa a kövek közé szorult. Egy darabig nem is merte kipróbálni a lehetőségeit. A hótömeg hidegsége úgy látszik, jó hatással volt az izmokra és a csontokra… Ezek után bizony egyáltalán nem ígérkezett könnyűnek a lépkedés a Lajos-forrás irányába. Még ép lábbal se! De Zoliék aznap még a Kő-hegyre is felmentek…

A szeszélyes Hókirálynő meg csak újabb játéknak, tréfának vette ezt a telet a tavaszban, de Zoli – bár gyönyörűséges, érintetlen, mesebeli tájék volt a színtér – nem álomként élte meg a holdvilág-árokbeli kalandot, hanem nagyon is érzékelhető, fájdalmas valóságként, hosszan kiható következményekkel…

A jó öreg színházterem

Robog a távolsági busz, a táj egyszerre ismerős és idegen Mónikának. Megnőttek a fák, a bokrok, a Szoborpark is milyen puszta, üres, átlátható volt valaha, most meg alig mutatkoznak meg hatalmas szobrai a lombos fák takarásában… Arról nem is beszélve, hogy mikor elkezdett ide kijárni, még csak tervben volt a szobrok ide telepítése. A parkot csak három év múlva adták át.

Micsoda világvárosi kereszteződés van itt azóta, autópálya, felvezető út, idegenül rideg zajfogók határozzák meg a látványt! Olyan más ez a sarok is! Ez az út vezetne a kisiskolához? A játszótér stimmel, ahogy leesett az első hó, szinte azonnal fel kellett függesztenie a tanítást, mert az ezernyi jelből megértette, hogy értelmetlen kísérlet volna az izgatott gyerekek figyelmét tanulással elterelni a hóesésről és a felszabadult játék lehetőségéről.

Szinte látja a kis hányatott sorsú Marika alakját is felbukkanni a téren, pedig Mónika tudja, hogy ez lehetetlen, hisz nemcsak felnőtt – a lány most töltötte be a harmincadik évét –, de nemrég elköltözött Londonba, az unokatestvéréhez, szerencsét próbálni. A kislány nagyon szerette a kutyusokat, így nem meglepő, hogy a nagylány kutyakozmetikusként végzett. Igaz, most egyelőre szobalány a Hiltonban. Tökéletesíti a nyelvtudását. Az idegenbe szakadt Marika facebook-os üzenete jut Móni eszébe:

"Elég viszontagságos életem volt eddig, volt benne jó is, rossz is… Volt, hogy bajba kerültem, de sikerült kimászni és talpra állni. Tudom, nehéz eset vagyok, voltam, és talán leszek is, de pont ezért köszönöm azt a sok türelmet és hitet, amit kislányként Öntől kaptam. Ezúton jelzem, megérte a fáradság, nem vesztem el, és azon leszek, hogy akik hittek bennem, azok büszkék legyenek rám. Akik meg nem, azok nem számítanak… Szóval: köszö-

nöm."

De már a temetőnél jár a busz, amit oly hamar felkeresett Mónika annak idején, mikor tanítani kezdett itt. A kis Ádám édesanyjának temetésén járt ekkor. Előtte van, ahogy a kisfiú hatalmas szeretettel megsimítja a lezárt koporsót. Ádámmal nem válthat Mónika facebook üzenetet, mert *„Karácsonykor gondoljunk egy pillanat erejéig…"* Nem akarta érteni Valinak az osztályfényképhez fűzött figyelmes, szeretetteli kérését. Tibi volt éppen fent a neten, őt kérdezte. *„Nincs már köztünk."* Gondolta, csak nem tudta hova tenni, mivel magyarázni az információt. Tovább kérdezett. *„Rossz életet élt… ital és kábítószer… öngyilkos is akart lenni… utolsó napjaiban fel volt püffedve és el volt vizesedve…"* Elszorul Móni szíve, de már a nagy iskolánál jár a busz. Itt készült az említett fénykép az osztálytermükben, negyedikes korukban, az, melyhez Vali a szép felszólítást fűzte, s melynek kapcsán Tibi felsóhajtott: *„A jó öreg színházterem!"* Vali kicsit szomorkodva, erőltetett jókedvvel még ezt is hozzáfűzte: *„Úgy tudom, épp mostanság szüntették meg színházterem funkciójában… Azért mi ilyennek emlékszünk majd mindig rá."* Továbbhalad a busz, melyről Mónika látja, hogy az iskola átépítése folyik, s mikor kíváncsiságból később felmegy régi iskolája honlapjára, informálódhat az építkezés állásáról, de csak egy betolakodó idegennek érzi magát, akinek mindehhez már semmi köze, s megkérdőjelezhető, hogy valaha volt-e. De nem képzelhette, álmodhatta mindezt! S még jobban beindulnak emlékei, megelevenedik a múlt, pedig a busz már jóval arrébb jár. Ő azonban gondolatban itt ragad. Jelenként éli meg a múltat.

A jó öreg színházterem… Dobogóvá tud felemelkedni a tanterem padlószintje. Bírja a fellépéseket, a táncot, magán viseli a színjátszók terhét, sok minden elhangzott már porondján! Egymásnak feszülő dialógusok, elvont monológok, vidám hujogatások, ünnepi megemlékezések, sikeres és gyengébb feleletek, súgások.

Lakályossá teszi a vastag, körbemozgatható bársonyfüggöny, mely előadások alatt elfedi a terem falára aggatott szemléltető anyagokat, a játékos dekorációkat, a táblát.

Előadáskor nézőtérként a szomszédos terem szolgál, melyet csupán egy vékony, mozgatható „harmonikafal" választ el. Az összenyitható két teremben egyszerre zajlik két különböző óra két különböző osztálynak, s a diákok hallják a másik teremből átszűrődő neszeket, az elragadtatottabb tanári magyarázatokat, s persze azt is, ha valami szokatlan történik odaát. A tanárok és a diákok tudják, ki tart órát mellettük, s azt is, kivel van baj, ki engedett meg magának valamiféle tréfát, ki min lepődött meg, ki minek örült, miről folyt az előadás, beszélgetés vagy vita a másik teremben. Különösen dolgozatírásnál hallatszanak át kivehetően a hangok. Már megszokták, egyáltalán nem érzik zavarónak.

Ehhez a színházteremhez igyekszik most Mónika néni a tanáriból kulccsal a kezében. Nem érti, miért nincs senki az ajtó előtt. Itt kéne sorakoznia az osztályának, akikkel együtt átjött ide idén a kisiskola épületéből, mert ott csak az első három évfolyam fér el. Mónika néni osztálya negyedikes. De hol lehetnek? Becsöngettek. A föld nyelte el őket?

Zárva tartják a termeket szünetekben, hogy ne tespedjenek el a diákok, mozogjanak már egy kicsit, s ha lehet, ha az időjárás megengedi, az udvaron levegőzzenek. Nem zörög a zárban, hanem ösztönösen benyit a terembe, bár azt gondolja, értelmetlen ez a próbálkozás, hisz a gyerekek nem lehetnek odabent. Valahogy mégsem lepi meg, hogy nyitva van az ajtó, csak az, ami ezután következik…

Mikor belép, teljes sötétség fogadja, s miközben konfetti zúdul rá, valaki felkattintja a villanyt, s míg a Happy birthday to you kezdetű dalt éneklik tanítványai, kézen fogva a tanári asztalhoz vezetik őt. Nem jut szóhoz. Még nem is körvonalazódott benne a kérdés, hogy honnan tudhatta meg az osztálya, hogy ma ünnepli születésnapját. Még azt sem sikerült átgon-

dolnia, hogy kit sikerülhetett beszervezni a kollégái közül, aki hajlandó volt segédkezni, hogy a meglepetés sikerüljön.

A megterített asztalon két hatalmas kuglóf várakozik, de meglát egy kést, néhány üdítőt, poharat és szalvétát is. A padokra téved a szeme. Szalvéta, műanyag pohár van mindegyiken. Míg mosolyogva észrevételezi a helyzetet, s rájön, hogy kész tények elé van állítva, itt nem fog tudni órát tartani, addig diákjai szépen helyet foglalnak, s várakozásteljesen nézik, ahogy felszeleteli a kuglófokat, melyeket mint megtudakolta, Szandi édesanyja sütött. Míg körbekínálja a süteményt, elmesélik neki a gyerekek a többi részletet is. Ildi néni engedte be őket, ki megbízott ígéretükben, s nem is lett sem felfordulás, sem hangoskodás, sőt, semmivel nem árulták el magukat, így mikor tanítójuk az ajtóhoz közeledett, az egészből tényleg mit sem sejtett.

Csendesen elfalatoznak, elbeszélgetnek a huncutságaikon, és gond nélkül meg lehet tartani az órát a szomszéd teremben… Igaz, hogy a falu nemigen szereti az idegeneket, Mónika néni pedig Budapestről jár ki hozzájuk nap mint nap, így „betolakodónak" számít, de a meglepetésből ítélve szeretik, elfogadják őt a gyerekek és szüleik egyaránt.

Mindezt igenis megélte, s ami itt történt, az meghatározza a mai Mónika gondolkodását. És ami a legfontosabb, sokan alá tudják támasztani a történetet, elérhetőek a szem- és fültanúk, hiteles krónikát lehetne összeállítani. Az emlékezet, a benyomás persze tréfát űzhet vele, a megváltozott valóság elbizonytalaníthatja. De ekkor elég a színházteremben készült osztályképet elővenni, vagy az apró kis emléktárgyakat megérinteni, szorongatni.

Ott van pl. a narancssárga-fekete mókus, s bevarróján az írás: „*Sok szeretettel: Tibi*". Vagy ott található Móni polcán Thomas Hardy szép kötésű könyve: Egy tiszta nő. Csak ki kell nyitni… „*Emlékül Mónika néninek köszönettel és szeretettel: Nagy Janka"* S a keltezés. 24 évvel ezelőtti. Ekkor ment át egy

nyolc osztályos pesti gimnáziumba Janka. Ezzel búcsúzott el. Vali is, ő is kétgyermekes családanya már. Gyermekeik itt fogják majd néhány év múlva megkezdeni tanulmányaikat. De a jó öreg színházterembe már nem nyerhetnek bepillantást… Persze biztos lesz helyette más. Hisz a nagy iskola épülete egyben művelődési központ és könyvtár is…

Mindeközben szinte észrevétlenül befut a busz a végállomásra, mely már nem egy vidéki városka buszpályaudvara, mint abban a hét évben volt, mikor Mónika tanítóként részese volt a közeli falu mindennapjainak, inkább egy világváros központjának hat, de ez már egy másik történet kiindulópontja…

A kert végében

Néhány árnika sárgállik, margitvirág díszeleg a harmatos, formás kis vázában a reggeliző asztalon, mely oly gondosan van megterítve, s oly barátságos hangulatot áraszt színes szalvétáival. Apró, s mégis oly jólesően kedves figyelmesség ez a háziaktól! A gusztusosan felhabosított tej máris jó kedvre derít, és a kávé is jobban hat, mint ahogy a még meleg, ovális, barna, magvas zsemle is jobban esik abból a kosárkából, melynek terítőcskéjére a háziasszony maga hímezte piros láncöltésekkel: Guten Morgen!

A kert végében egy hideg vizű, sebes kis patak folyik, néhány lépcső segít le hozzá, s egy hidacskát is ácsolt fölé a fogadós, védőkorlátokkal. Így biztonságban meríthet vizéből a mindig vidám, dalos kedvű gazdasszony, hogy a patakparton és a mezőn szedett szép virágok sokáig frissek, hamvasak maradjanak. Biztosan arcát, nyakát és halántékát is felélénkíti ilyenkor, hisz fáradhatatlan, mindig üde, pedig egész nap talpon van, s mindenkinek a kedvét lesi. Tiroli ruhácskájában térül-fordul, közvetlen a vendégeihez, kiket családtagoknak tekint. Ha kell, elmutogatja, hogy mi lesz vacsorára, akár a szarvasbőgést is utánozza, s örül, hogy sikerült a színjátéka, s elégedetten, szívből nagyot kacag. Így aztán nem szégyelli magát annyira a vendég, hogy nem beszéli az ország nyelvét, ahová jött. A találékony vendéglős – hogy kedveskedjen – kinézi a szótárból a legfontosabb magyar szavakat, hogy könnyebb legyen a kommunikáció. Máskor meg angolul szól Hajniékhoz, mert sürgős dolgai közben így értenek szót a leggyorsabban.

Este is frissnek tűnik az asszonyka, s nemcsak udvariasságból kérdezi meg, hogy merre jártak aznap Danival. Tényleg érdekli őt, s kommentálja is a hallottakat. Bevallja, mennyire elfáradt, mikor ő arra járt. Még gratulál is Hajniéknak. Vagy elnézően nevet, mikor megérti, hogy miért gyalog mentek fel

az Erzsébet kápolnához, mikor Salamanderre is ülhettek volna, s kényelmesen elnézelődhettek volna a változatos tájon, hisz ő maga állította ki azt a papírt, melyre még kedvezményt is kaptak volna a kisvasútra. Máskor meg együttérzéssel, aggodalommal nézi, hogy leégett odafent a hegyekben az arcuk. Vagy örömmel ajánlja, hogy táncos mulatság lesz aznap a Baumgartner-háznál. Ám mikor meghallja aznapi túratervüket, zsiványan és lemondóan legyint, tudja, hogy Hajni és Dani semmiképp nem fog ezek után táncolni.

Oly gyors sodrású a patak, hogy alig tudja megtartani az ember a kezét benne, ha a vízbe lógatja. Úgy áthűlnek a csontjai, az erei, hogy bizony már fájnak! Sokáig nem is bírja Hajni elviselni ezt a jéghideg áradatot. Kiemeli zsibbadt karjait, aztán óvatosan a szandálból kibújtatott csupasz lábfejére illeszti előbb ujjait, majd mindkét tenyerét. Tudja, milyen veszélyes volna lábaival is megtapasztalni a jeges patakvíz áradó erejét. Még így is érzékenyen reagál először a lábfeje, de egy kis idő múlva kellemessé válik a hűsítő érintés, hisz hatására a bakancsban, túrában elgyötört láb kevésbé fáj, lüktetése csitul, elpihen, szinte megújul végtagja. Így bátran most már néhány csepp vizet is lötyköl lábfejére, miközben Dani óvatosságra inti, s aggódó féltéssel nézi a gyógyító akciót.

Elücsörögnek az egyik lépcsőn, miközben hallgatják a nyughatatlan patak zubogását, s nemcsak azt nézik, hogy a tyúkhúr és a többi zöld növény levélkéit hogy sodorná magával a víz – s persze alig értik, hogy nem szakadnak ki gyökerestül –, hanem a lemenő napot is elbúcsúztatják, mely még misztikusan körvonalazza a szemközti hegyeket.

Mindeközben arra gondolnak, hogy is lehetséges, hogy nyolc évvel ezelőtt, mikor először itt jártak, nem fedezték fel ezt a patakot. Eszükbe jut viszont, hogy akkor a kertbe sem jöttek ki. Talán bátortalanabbak voltak, nem tudták, szabad-e. Akkor nem gondolták, hogy ilyen kincset rejt a kert vége, így azonnal megindultak vacsora után a városka tavához kacsané-

zőbe. Pedig már akkor is gondolhatták volna, hogy itt valahol kell lennie egy patakfélének, hisz amikor elindulnak lefele a tóhoz, az útszélen fel van állítva egy régi, használaton kívüli vízimalomkerék, körülötte muskátlik díszlenek, s előtte egy felirat: Willkommen in der Schneeberger Sage. Pár méterre tőle pedig csaknem két méterről zúdul alá a víz, nyilvánvaló, hogy a kertvégi patak lefolyása ez.

Nyugodtan elmélázhatnak a kertben Hajniék, nem zavarja őket az arra vadászó kandúr sem, kinek szép selymes a szőre. Talán a jó levegő, talán a finom zsíros tej, talán a patak zsongító zenéje teszi. Óvatos a cica a pillangót kergetve, tudja, hogy nem érdemes tovább üldöznie, most sincs kedve fürdeni. Ő már nem kergethette fel a szárnyasokat a fának döntött tyúklétrára, mely régóta csak dísznek van odatámasztva. De van azért izgalom, néhány méterre a kerti tónál érdekes rovarok, szitakötők indítják meg fantáziáját, a szomszédban pedig a fa alá már betelepedtek éjszakára a tehenek, nyakukban csak nagy ritkán kondul tompán a kolomp. Itt legelésztek a közelben, ahol azok a virágok nyílnak, melyek a reggelinél Hajniék asztalára kerülnek. Ők is hallgatják a patak muzsikáját, mely segíti emésztésüket.

Ezután is erre bóklászhat egy kandúr, máskor is élvezheti egy kicsit arrébb ugyanennek a pataknak a csobogását néhány kérődző, Hajniék is ott maradtak egy kicsit a patak fölötti ácsolaton, együtt rohan szívük vágya a gyors folyású patakkal, élesen megmaradtak benyomásaik, s bár hiányzik a valódi újra megtapasztalás, tökéletes a valóság illúziója. Jó felidézni a lépcsőt a kert végében, s tán épp most merít vizet a gazdaszszony, hogy az újabb vendégek reggeliző asztalán ismét friss virágok látványa nyújtson örömöt, s hogy először ők is csodálkozva fogdossák a kedves kis vázát, s találgassák, mitől harmatos, miközben felszolgálja a jókedvű háziasszony a forró kávét.

A korlátokon túl

Ki a korlátokat nem tagadja, s a pillanatot meg nem ragadja, gátjai csak szaporodnak, s ellenáll ölelő karodnak. Ha módodban állna változtatni, a világot nemcsak kárhoztatni, irányt adni a patak sodrásának, a saját életed folyásának, könnyebben megértenéd a létezés titkát, el tudnád hagyni a létkalitkát… Jancsi nagy köveket görget, Panni szomorú filmkockákat pörget. Egymásba úsznak a felvételek, összemosódnak az észrevételek…

– Rám szakad mostanság a gond, a bánat, az elfogadhatatlan dolgokra nincsen magyarázat, nincs bocsánat… Szorítom az öklöm, az égnek is rázom, kiver a hideg veríték, fázom. Elfogadhatná, mit nyújtok, hisz ha kell, a világra sújtok, számíthatna még rám, úgy érzem, nem késő, most még jobban látom, mindkettőnk mily' mérhetetlenül esendő. Aggodalom szorítja szívem, csikordul a lélek, de most is ugyanúgy mennék utána, bár… félek. Követném a gazban, a szúrós csipkebokorban, csúsznék a hegyoldalban egyre lejjebb, ha már nem kapaszkodhatom meg valahol feljebb. Felszakad belőlem az elnyomott sóhaj, kiszalad a számon a még ki nem szabadított szóraj, üldöznek az elkergethetetlen rémek, majd bevillannak a saválló fémek: a Rám-szakadék létráit, korlátjait látom, s már csak a szememet, nem a számat tátom… – ez jár Panni fejében, s belerúg a kidőlt, útját keresztező fába, miközben ütemre jár a lába, mely csak a múlt emlékképeiben mozdul, a jelen tudatában a vészharang kondul…

Pannira rászakad a féltés, máris felhasad egy emlékrés, mindhiába a viszonylagos megértés, hisz hatósugarán túl nincsen egyetértés… Szeretné feleleveníteni az egykori békét, újra és újra átélni a pillanatokra beteljesült boldogság emlékét, az egykori hitet, hogy boldog lehet, a hozzá szegődött és csalárddá lett reményt, a béklyókat elvető, felszabadító erényt.

Most is békét áraszt a Rám, melynek varázsát Panni továbbra is csak emlékeiből szabadítja rám, s a múltban csak tessék-lássék morog, miközben hallja, hogy a víz csorog, a patak csobog, s hogy emberi hangokat is hordoz a szél, míg a szakadék fájó titkokat mesél.

– Hát mára mindenki a Rám-szakadékot választotta? Kedvelt szurdokomat a „vadnép" elárasztotta? De hisz egyirányú! Miért jönnek hát szembe? Mi jogon hatolnak személyes terembe? – szakad ki Panniból.

Bármikor élesen fel tudja idézni az őt ért egykori érzékszervi hatásokat, az akkor eszébe ötlő gondolatokat: gyönyörűnek találja a fényeket, örül, hogy bőségesen ontja a forrás a vizet, s rendkívül elégedett!

Már majdnem a Rám-hegyen járnak Jancsival, mikor újra zajokat hallanak. Elhelyezkednek, boldogan körbenéznek, felkészítik szívüket és lelküket a szépre, a békességre, s várják, hogy elhaljanak a hangok... Ehelyett nem sokkal később egy egész csapat tűnik fel nagyrészt hófehérbe öltözötten: a nők ruhában, szoknyában, sokuk városi cipőben. Mindez nem tűnik praktikusnak még egy kisebb környékbeli sétához sem a fenti kilátók között, s ez a megjelenés itt, a jelzés nélküli „teknőben" már önmagában is szokatlan.

Janiék először sajnálják, hogy ezek a furcsa lények ide „tévedtek"... Kissé zokon veszik, hogy megzavarják nyugalmukat, kellemesen magányos együttlétüket, de hirtelen nem mindennapi események részeseivé válnak, s a történések furcsasága által érdekesnek tűnik számukra minden. Kizárulnak az „idegenek" által átformált jelen valóságából, mintha egyszerre két különböző síkon léteznének velük, annak ellenére, hogy egy időben és egy helyen élik meg, igaz, másképp, ami most következik.

Panniék nagy meglepetésére pillanatok alatt innen-onnan előkerülnek a sámándobok, a csörgők. Az egyik fehér ruhás jövevény mindeközben vékony kis ágacskákból apró keresztet

rögtönöz, s elhelyezi a jellegzetes – rovás írásos, címeres – kövön.

Valamiféle időutazás részesei lesznek mindannyian, akik most a Rám-hegyen tartózkodnak, kiszakadnak a jelen korlátai közül, különösen akkor, mikor váratlanul és szokatlanul éles, erős hangon az egyik asszony minden érzékelhető előkészület nélkül nekiáll énekelni, s dalával megszólítja, megidézi, miközben magán érzi a fényt, valamint a jelen lévő egyéb természeti erőket. Panniék nem voltak beavatottak, így felkészültek sem lehettek mindarra, aminek tanúivá váltak. Az énekhangját kieresztő nő ezután áldást kér a varázslatos erővel bíró, életenergiát sugárzó természettől, miközben – kitárt karokkal átlényegülve, a fényre hangolódva – átszellemülnek Janiék szeme láttára mindannyian, méghozzá igen mélyen. Alaposan elrévednek, s egyértelmű lesz Panni és Jani számára, hogy a „betolakodók" – bár most ők érzik magukat annak – könnyű, egyben gyönyörűségesen szép pillanatokat élnek meg.

Máshogy, intenzívebben élvezik a nap erejét, mint ők. Érzik a hegyek szellemeinek jelenlétét, akikkel láthatóan bensőséges, szoros a kapcsolatuk. Ösztönösen összébb állnak a múltat megelevenítő, valóságos, mégis valószerűtlennek tűnő alakok, mintha valami mágnes vonzaná őket egymáshoz, s közösen elénekelnek még két dalt, meg sem beszélik, melyik következzen. Új életre keltik a regösöket a medvét szólongató sámánének által. Egyre csak zeng a lélek, zeng a szó, így áldást éreznek az elragadtatottak a fényből, a napból, majd szó nélkül, szinte varázsütésre összeszedelőzködnek, s újabb transzcendens élmények felé indulnak boldog könnyedséggel, s feltöltődve. Nem a turistaösvényeket tapodják, ők külön utakat járnak, nem érzik az időkorlátokat, át tudják törni az evilág és a túlvilág közti gátakat, az emberek és a szellemek közegét, így jelzetlen ösvényeikkel párhuzamosan a nyitott szív, a szabadabb lélek útjait keresgélik.

– Zeng a lélek, zeng a szó, zeng a szeretet, hejhó! – még most is ott zeng a közösen elkurjantott, vissza-visszatérő, életigenlő két szótag. Nemcsak Panniék dobhártyája rezeg, szinte a mellkasukban dübörög a „Hejhó!".

A madarakat ugyan kissé megzavarja mindez, de átengedik a terepet, elnémulnak egy időre. A társaság távozása után lassan visszarendeződik minden. Fel kell ugyan még dolgozni, amit átéltek, de igazán élvezik most már egyedüllétüket Jancsiék, s átérzik azt, amiért ők ide jöttek: a hegyek megnyugtató ölelését, a zöld lombok és egymás szívverését. Itt van a föld csakrája, s minden földöntúlit elutasítva is igazán ide szabadulhat, itt aztán megnyugvásra találhat a felzaklatott lélek.

Ha a jelen fenyegetettségében Panni sok akadályt lát is, bevillanhat tudatába nemcsak a Sors által felállított, hanem a Rám-szakadékbeli néhány korlát is. Fojtogathatja őt a Sors nyakörve, csak azért sem lesz Panni összetörve, s ha az Élet alaposan meggyötörte, s ha néha félre is söpörte, a már elmúltat olykor visszaidézte, s a fájdalmat csak véletlenül tetézte.

– Hiányzik a rám-hegyi nyugalom, ahogy a furcsán megélt, mégis derűs pillanatokat uralom! Ha a bú helyett a felhőtlen békesség szállna meg… Ha áthidalható lenne minden szakadék, mely fölött átkelve sem lábam, sem lelkem nem remeg! Ha csak a Rám jelenne meg a közelben szakadékként, s ha az életet a bánat nem dúsítaná adalékként… Ha nem tipornának újra és újra a porba, ha a lét nem volna csorba… Talán elhessegethetem egy kis időre ezt a fura jelenést felidézve bánatom, de a gondterhelt helyzetet ezzel meg nem oldhatom, ehhez bizony kevés puszta akaratom… – sóhajt fel merengve, a Sors korlátjai között céltalanul kerengve Panni, miközben indulna tova, követné Jancsit, de hova?...

A korlátokat tagadd meg, míg nem késő, a pillanatokat ragadd meg, s ha kéznél a vész, faragd ki a fából a vágyott jövőt, öleld meg, szorítsd és gyámolítsad őt!

A manézson túl

Múlattam ugyan az időt eleget, de igazán soha nem mulattam, míg másokat mulattattam, jómagam rengeteget mulasztottam. *Bolondot játszottak velem… forgószélben próbáltam állni helyemen. / Nagy nevetség, hogy nem vétettem / többet, mint vétettek nekem.* Ha nem is mulasztottam el a bajokat, egyetlenegyszer sem mulasztottam el a mulattatást. De hányszor… sok minden mást!

Egyszer elmúlik a világ dicsősége, ám múlhatatlan az ember dőresége. *Elefánt voltam, jámbor és szegény, / hűvös és bölcs vizeket ittam én, / a dombon álltam s ormányommal ott / megsímogattam a holdat, a napot…* Most is a porondon állok. Cirkusz az egész világ, idomításra vár! Ha kell, két lábra állok, de görnyedve guggolok, ha senkit sem látok. Felállok a bajból, vagy visszaroskadok? Ki kicsoda? Kin csattan az ostor? Eltiporva érezheti magát, ki az ormótlan, megfékezhetetlen csorda útjában áll. Olykor vak és néma, máskor hangosan tülköl, s feléd döfi agyarát, de ha boldogulni kívánsz, mindehhez jó képet vágsz.

Bohócorr nélkül, púderezetlen arccal hagyjuk, hogy kikacagjanak, ahelyett hogy inkább mi magunk kacagnánk vagy kacagtatnánk. Ha olyasmibe ütjük, mibe nem kéne, s megpöcköl ik piros orrunk, tán felkopik az állunk, de látszólag nevetve talpra állunk.

Ha trombitába fújod őszintén, mit érzel, ha megtalálod a keresett harmóniát, többé nem várnak tőled vidám melódiát. Ha nemcsak a külsőségeket nézed, s könnyedben megjelenik a tükörképem, lehull majd az álarc, hiába a sminked. Ha szomorú szemedbe nézek, megértem, hogy az arcodon a szívek, vagy a körülölelő csillagok miről beszélnek.

Ha eltorzult hangszered a torzzá vált világban, de még keresed a megfelelő hangot a beléd táplált memóriádban, s ha

észreveszi más is, mi lakozik benned, akkor nincsen még oly nagy baj, lecsukhatod szemed. Hisz folytatják a dalod, szorítja más a trombitád, irányítja a szelepet, megszólaltatja lelkeddel egyesült tölcséredet…

Hogy ki kivel azonos, az még tisztázatlan, s igaz, *most lelkem: ember – mennyem odavan, / szörnyű fülekkel legyezem magam*, de az elefánt mellett a bohóc is bennem van, s a cirkuszi kellékek egyre szaporodnak.

(A dőlt betűs idézetek József Attila: Ime, hát megleltem hazámat és a Medáliák c. költeményéből valók.)

A Rendkívüliek

A tó partján sétáltak. Mélykék volt az ég, így szép alapjául szolgált a megjelenő, egyre fényesebbé váló csillagoknak. A távolból a Parasztbecsület szólt halkan, az a rész, mikor Turiddu a párbaj előtt elbúcsúzik anyjától.

– Az anyák a legszebb és legtökéletesebb teremtmények fájdalomból és gyönyörűségből összegyúrva! – tört fel az elismerő sóhaj Artúrból, miközben elégedetten hátradőlt a padon.

– Igaz, sok van köztük, ki nemcsak önzetlen, de önfeláldozó is, a világ veszélyei elől védelmet nyújtanak, a problémákra együtt érzően megoldást találnak! – válaszolt Gábor, miközben melléült.

– Milyen megbocsájtóak, sokat tűrők, elnézőek tudnak lenni! – tette hozzá Misi.

– És sokszor a szívük hasad meg, ha gyermekük beteg, ha porontyuknak bármiféle bántódása esik… – gondolta tovább Ráfis.

– Én azért csak azt mondom, nagyon veszélyes dolog az anyaság átérzése, hát még az anyai szeretet! – szólt közbe váratlanul Feró, s erre kisebb morgolódás támadt.

Artúr szerette volna beverni Feró orrát, de csak ennyit kérdezett:

– Mit tudhatsz te az édesanyákról?

– Hát… igaz, hogy csak Évivel volt dolgom, de bőven elég volt belőle! Ez a lány épp csak megérezte, hogy szíve alatt hordja gyermekét, máris szebbnek látta a világot, ráadásul örömteli hangja meglágyította párja szívét is, így aztán alaposan keresztülhúzta számításaimat! Már a markomban éreztem a hatalmas pénzösszeget, mikor férje leendő apaként erkölcsi aggálya miatt elállt az üzlettől…

– Tudod, mit? Beszélünk néhány asszonnyal, hogy jobban

lásd a valót, s hogy megértsd, melyikük mit érzett, kit mi hajtott! – mondta Artúr, s arrébb ment, hogy titokban lebonyolíthasson néhány telefont, majd szállásukra tértek mindannyian.

Artúr egy hosszú asztalt állíttatott fel a szálloda konferenciatermében. Gáborékat beavatta, de Feró egyáltalán nem értette, minek ez a nagy asztal ötüknek, s hogy miért nem valami kisebb, meghittebb helyen, mondjuk a közeli Poklocskában vacsoráznak, ahol nyáron is ég a tűz a kemencében, s finom, házias ételeket szolgálnak fel. De nem szólt. Miután kiitta borát, s nekikezdtek a különös vadételnek, hirtelen benépesedett az asztaluk. Furán elváltozott Feró tudata, s bár saját megítélése szerint tisztán tudott gondolkodni, valahogy mégsem volt önmaga.

– Valamit tettetek az italomba! – állapította meg erőtlenül.

– S te annak idején Éviékébe? – vágták rá egyszerre a többiek.

– Jól van, egyelőre tehetetlen vagyok. Mit akartok?

– Körbenéztél már? – kérdezte Gábor.

– Persze… Jó néhány ismerőst vacsoránkhoz idéztetek, gondolom a tóparti szavaimra reagáltok most… De hisz ezek a szellemlények nem mindennapi asszonyok voltak! A legnagyobb magyar tollforgatóknak adtak életet! Miért pont őket választottátok, varázsoltátok ide? Hogy tudnák ők elmondani, hogy érez, mit gondol egy hétköznapi anya?!

– No de az író, a költő is hús-vér ember köznapi vágyakkal, szeretnek, elbuknak, megélik ugyanazokat a fájdalmakat, örömöket, remélnek, várnak, megbetegednek, kigyógyulnak… S az anyjuk? Pláne! Általában egyszerű, átlagos halandók! – hangzott Artúr egyszerű, szelíd válasza.

– „Kit anya szült, mind csalódik végül!” Legyen favágó, tanító, masiniszta, pincér… Nagyjából ugyanazt tapasztalja meg mindegyikük anyja: féltést, szelíd kérlelést, erőszakosabb követelést, megbánást, elszakadást… – tette még hozzá Misi.

– Bármily szenvedés árán szülnek, kezükben tartva babájukat öröm járja át szívüket, foggal-körömmel ragaszkodnak szerelmük, együttlétük gyümölcséhez, emlőjükből táplálják gyermeküket, nem akarják elhinni bűneiket, mentegetik őket, kifogásokat találnak, legszívesebben ők maguk bűnhődnének helyettük… – folytatta Ráfi. De Gábor is hozzászólt:

– Ha saját szemükkel látják, milyen hibát követ el fiacskájuk, akkor is hárítanak, bár a szívük facsarodik, s nem hisznek saját érzékszerveiknek!

Feró érezte négyük nyomását és a szer hatását, így nem akarta felhozni olvasmányélményeit. Szokatlanul csendessé vált, nem beszélt arról, hogy Brecht Kurázsi mamájának mindig fontosabb volt az üzlet, mint gyermekei sorsa. Azt sem jegyezte meg, hogy Kárász Nelli simán otthagyta Zsuzsikát, mikor hazaköltözött Sanyitól… – itt félbeszakították elmélkedését.

Egymás után szólásra nyitották ajkukat az asszonyok, mintha egy megrendezett előadás szereplői lennének:

– Auróra a nevem, fiam Hajnalkának nevezett egyik versében. Igaz, Mis megmásítja születési idejét a költői párhuzam kedvéért, de nem haragszom rá. Ott elnyújtotta vajúdásom. Azért jó, hogy estefelé született az én Mihályom, s nem várt jöttével hajnalig, mint ahogy a versben állítja… Férjemet korán elveszítettem. Pedig elsőszülöttem nagyon apás volt. Kedélybeteg lettem. Talán hisztérikus is. Nem is tudom, mi lett volna velünk Cenci néniék nélkül! Még most is tudom Puskin Anyeginjét, a Toldi szerelmét, A délibábok hősét kívülről… Lehet, hogy volt egy kis részem fiaim költővé érésében? Mert István fiam is verselt… Szörnyű, mit szenvedett Mihály a gégéjével, s amilyen büszke voltam arra, hogy mit ért el, olyan fájdalmas volt, hogy előbb halt meg, mint én! Nincs ennél rosszabb! Még akkor is ezt érzem, ha valahogy nem volt igazán intim kapcsolat köztünk. Nem tudtunk kijönni egymással. A kis Olgát is rettenetes volt elveszítenem, de kárpótolt vala-

melyest másik három gyermekem, hisz adott a Sors még egy lányt: Angyalt, kiből testnevelő tanár lett. De őt is fiatalasszonyként érte a halál… Csodálkoznak, hogy szellemes társalgás helyett bús alkonyt hoztam?

– Alig fél évet élt elsőszülött gyermekem, Ilonka. Másodszülöttem volt csak Bandi. Bár a temetőbe jártak játszani a többi falubeli gyerekkel, csak jóval később vésettem a sírkőre lánykám nevét, mikor Endre már halott volt, Lajos pedig halálos betegen feküdt a fővárosban, így semmit nem tudtak erről a dologról fiaim. Legalább a kisebbik túlélt engem… Milyen más lett volna az életem, ha nem hal meg Ilonkám, s biztosra veszem, hogy a fiúké is! De olyan érzékenyek voltak! Főleg Bandi! Sokan biztosnak, gőgösnek látták, így rengetegen elutasították, bántották! Tudtam, hogy ez a meg nem értésből fakad, hisz annyira radikálisan újat akart, ment a maga feje után… Nem hallgatott senkire, hiába féltettük, szerettük őt oly sokan! Milyen jó, hogy ott volt Hatvany Lajos mellette, mikor mi nem lehettünk a közelében! Mennyi mindent köszönhetett Lédának, még ha meg is tagadta őt! Tudom, hogy akaratos, nehéz természet volt, már gyerekként, a játékaiban is megmutatkozott ez, de annyira sebezhető volt! Mennyivel könnyebb volt a tanárrá lett Lajosommal! És mennyi kedves figyelemmel, szeretettel vett körül utolsó napjaimban! Az meg hogy fájt, hogy nem lehettem ott Endrém temetésén! Még most sem tudom ezt Csinszkának megbocsájtani, bár elismerem, odaadóan ápolta fiam! És akkor nem beszéltem a világháborúról…

A beálló rövid kis csendben Feró kezdte megérteni, hogy más megrendezni egy színdarabot, s más eljátszani. Más a valóságban megélni a dolgokat. Más kívülállóként szemlélni, más részesévé válni bármiféle történetnek. Akár az Élet írja, akár egy rendező, akár egy felsőbb, kijátszhatatlan hatalom, akár… Igen, határozottan érezte, hogy cinikus kibicként fogalma sincs a dolgokról, s hogy lehet valami igaza Artúréknak. De már meg is szólalt a következő törékeny asszonyka:

– Szlovák az anyanyelvem. Mosónőként, cselédként kezdtem.... Nekem ugyan nem kellett megélnem fiaim elvesztését, de nem volt könnyű sorsom. Örök aggódás volt életem. István egyszerűbb eset volt, de idősebb fiam, Sándor hányszor bújt a szoknyám mögé apja haragja elől! Kezdettől fogva baj volt vele, hisz nem férjemre, hanem rám hasonlított külsőre... De milyen egyformán szenvedélyesen tudtak vitatkozni! Két kemény természet! Még ki is tagadta őt apja, sokáig nem is beszéltek egymással! Mennyit költöztünk életünkben! Az iskoláival is volt aztán éppen elég baj! Hát még amikor megbukott történelemből! Máskor meg kitűnő volt... Aztán ott volt az a politika! A Tízek Társasága! Nagyon büszke voltam küldetésére, de iszonyatosan féltettem, hogy nyughatatlansága miatt elveszítem! Bíztam benne, hogy Bem apó óvó figyelme mellett tán nem esik bántódása... Boldog vagyok, hogy Arany barátságát élvezhette, s hálás vagyok, hogy még megélhettem Zoltán unokám megszületését!

A lelkes, de sokat megélt asszonyka után egy különösen sokat szenvedett asszonyi lélekre került sor, ki még csak nem is élhette, tudhatta meg, valójában milyen nagyszerű fiút hozott a világra:

– Negyvenöt évesen szültem Janikámat, ekkor első gyermekem, Sári már maga is anya volt. Nyomorúságos viszonyaink, az örökletes betegségek miatt nyolc szülöttem is meghalt! Hogy lehetett ezt épp ésszel elviselni! Mindannyiszor a szívem hasadt meg! Persze, hogy féltettem, dédelgettem, még a széltől is óvtam fiacskámat! Ő lett életünk értelme... Testileg ugyan ügyetlen volt, de kiváló volt a tanulásban. Olyan szelíd, gyengéd és szeretetre méltó volt! Túlságosan is érzékeny, félénk, visszahúzódó... Papnak szántuk, férjem a hamuba írt betűk segítségével tanítgatta olvasni, pedig még csak háromnégy éves volt! Annyit és oly hosszan betegeskedett szegénykém! És milyen sokat ábrándozott! Festő, majd szobrász akart lenni! Színésznek állt! Mindig fájt a távolléte, s mikor nagy

betegen feküdtem, olyan nagyon megörültem, hogy még láthatom! Egy héten át gyalogolt haza Máramarosszigetről hozzánk…

– Én meg egy egyszerű szabadszállási parasztlány voltam. Képtelen voltam megérteni, hogy tudott elhagyni a férjem. Hisz ott volt az életben maradt Jolán, Etus, ráadásul a várva várt, hatodikként született, mindössze három éves kis Attila, akiről Áron azt álmodta, híres ember lesz! Sokat sírtam, mosásból, takarításból próbáltam eltartani gyermekeimet, de nem lehettem velük annyit, amennyit szerettem volna. Képzelhetik, mit éreztem, mikor Etel és Attilám Öcsödre került, vagy amikor fiam vizet árult, fát, szenet lopott, papírforgókat készített, s még mennyi mindent kitalált, megtett, hogy segítsen a család helyzetén! Sokszor betegségem nem engedte, hogy gyerekeimmel legyek! Fiam mindössze 13 éves volt, mikor méhdaganattal küzdöttem. Szükségkórházba kerültem. Úgy vártam vissza a rokonaimtól 1919 karácsonyán!

Ekkor már végképp letaglózva, meggyőzve érezte magát Feró. Képtelen volt tovább hallgatni ezeket az anyákat, akik belátta, tényleg hétköznapiak rengeteg szempontból, s inkább a hétköznapi édesanyákat kellene rendkívülivé átminősíteni… Meghasonlott önmagával, kirohant az éjszakába… Pedig még voltak odaidézett asszonyok, de a hallottak és a benne megfogalmazódó szempontok alapján ott kavarogtak más lányok, nők, asszonyok hangfoszlányai az elmúlt időkből. Elvesztette önkontrollját, nem tudott tájékozódni térben és időben. Felerősödtek hallucinációi. Arca hamuszürkévé vált. Megszédült, összeesett…

„Mikor megszerettelek, építettem egy
palotát a szívemben. Beköltöztél oda.”
(Zilahy Tamás)

A szívek palotája

– Nagyanyó, tényleg van a szívünkben egy palota? – tette fel váratlanul a kérdést a kis Panka.

– Ezt ki mondta neked?

– Hát nagypapa!

– Tudod, Panka, mindenki építhet egy palotát idebent! – felelte rövid kis sóhaj után a jobb tenyerét szívére téve Julcsi néni, miközben szeretetteljes mosollyal nézett ki férjére, aki a szőlőben bíbelődött.

– Én is tudok építeni?

– Persze, s már épül is!

– De én nem csináltam semmit!

– Dehogynem! Érző, jóindulatú leányka vagy, s ha jót teszel, ha segítesz, ha megszeretsz, megértesz, elfogadsz valakit, magától formálódik az a palota, s többen is elférnek majd benne. Egyre csak szépül a szíved-lelked, s egyre gazdagabb leszel!

– Hú, de izgalmas! Mesélsz a te palotádról, nagymama?

– Már ott voltak a szívemben a szüleim, a testvéreim, s néhány közeli barát… Aztán megjelent nagyapád…

Panka befészkelte magát a kanapé sarkába egy kispárnát szorongatva. Szerette hallgatni nagyanyja kedves, lágy hangját, s mindig valami érdekeset, szokatlant mesélt, bármibe is fogott.

– Már rég megszerettem a nagypapát, mikor még nem is tudtam róla, hogy szeretem. Pedig voltak, akik már sejtették ezt. Én nem voltam köztük… Talán azt hitték, mi is tudjuk ma-

gunkról, hogy szeretjük a másikat, csak éppen ravaszkodunk, s nem akarjuk észrevenni, hogy a másik mit érez, vagy csak nem akarjuk bevallani neki, vagy magunknak, vagy nekik, esetleg el akarjuk titkolni előlük vagy magunk elől. Vagy tényleg nem látjuk, nem értjük, ami nyilvánvaló?

Pankának ugyan kicsit furcsának tűnt a történet, s egyelőre azt sem értette, hogy fognak kikötni a nagyi palotájánál, de kíváncsi volt rá. Kissé bonyolultnak tűnt, de izgatóan rejtélyesnek.

– Tudod, Pankám, már rég beköltözött az én Pistám a szívembe, de csak később vettem észre, hogy belopakodott. Mikor rájöttem erre, azt is megértettem, hogy mennyire hiányzott eddig innen – folytatta a történetet önkéntelenül is ismét a szívéhez nyúlva a nagymama.

– Megtapasztaltam ekkor, hogy mennyivel meghittebb, emberibb, lakályosabb lett a papától ez a zug… Talán ő sem vette észre, hogy már idebent van, hogy otthonosan mozog nálam, s hogy már nemcsak a saját szívében botorkál.

– Egyszerre csak itt volt nagypapa? – tette kis kezét csodálkozva Panka nagyanyja szívére. Julcsi néni elérzékenyülve bólintott.

– Valamikor, s nem tudni, mikor lehetett ez pontosan, egyszerűen összenőtt a szívünk, átjárhatóvá vált a lelkünk. Én is észrevétlenül bóklásztam odaát… nagyapónál.

– Ó! Hát ez lehetséges? Mesélj még! Olyan szépen hangzik!

– Várj csak, mindjárt jövök, megkavarom egy kicsit a lekvárt!

Így legalább volt egy kis ideje átgondolni mindezt ennek a csöpp lánykának. Sok mindenre ráérzett a hallottakból és az eddig tapasztaltakból, s most még kíváncsibb lett a folytatásra. Visszatérve Julcsi néni úgy találta Pankát, ahogy hagyta, mélyen magába mélyedve.

– No, te lány, de elgondolkodtál! – s míg mosolyogva megsimogatta szeretett kis unokája arcát, már folytatta is:

– Nem is volt időnk és alkalmunk palotát építeni egymásnak, magunknak, magunkban, vagy a másikban, mert akaratlanul is ott vendégeskedtünk már egymásnál. Ráadásul rájöttem, hogy…

– ...hogy nem kell palotát építeni, mert már régóta épül benned! Hogy ott élnek a szüleid, a testvéreid… örökre… S hogy nagypapa szívében is van egy! – fejezte be a kislány a nagyi helyett, aki igazán örült annak, hogy Panka megértette ezt a bonyolult mesét.

– Igen… Egyre ismerősebb lett minden odaát, a papánál, s nemcsak kiismerni volt könnyebb az ő szívét, vágyát, várát, palotáját, de meghallottam benne a múlt muzsikáját, meglátam a szellemeit, megéreztem valamennyit a titkaiból, és megértettem, hogy mennyire összetartozunk, s egyre inkább elválaszthatatlanokká váltunk. Hogy is lehetett előtte másképp?

Pankának nagyon tetszett, amit hallott, de még volt kérdése. Nem is egy. Csak úgy záporoztak:

– Ugye anyuék is ott vannak a palotádban? Ugye anyuék is valami hasonlót élhettek meg? Ugye az ő szívükben is van palota?! Ugye én is ott lakom anya, apa, nagypapa és a te szívedben?

– Mit gondolsz, kicsim?

Válasz helyett csak odabújt, megölelte Panka a nagyanyját, ki néhány pillanat múlva örömkönnyekkel nézett csupa szív unokája után, ki nagyapja felé tartott… Közben arra gondolt, hogy az ő Pistájával egymás értékeit feltárva és egymás szívéhez megtalálva az átjárókat kölcsönös érzelmeiknek színtere még díszesebb királyi lakhellyé minősült át, s hogy szerelmük, egymást megbecsülő szeretetük még inkább megszépítette érzéseik helyszínét, legyen az a szívük, a környezetük, az életük…

Alpesi emléknyom

Újra és újra kiszakadni az örök zajból, a kerge forgatagból, s zuhanni a csendbe, a természetes rendbe, a megnyugvást hozó végtelenbe, de szép is lenne! Menni csak egyre, fittyet hányni a végzetemre, mi így is, úgy is beteljesedne…

Meredek az út, kitartást igénylő, s ha megjelenik egy-egy sötétlő felhő, beköszönt a múlt, megnyílik az emlékezés tere, s nem hagy nyugodni bizonyosságot kívánó lelkem heve.

Most is dobban a lábam, néha gördül a szikla, s talpamat hajtja a szívem motorja. Az emlékezet akarja, s bár kihagy egy-egy részlet, egyre magasabbra visz fel a kényszer: bár megfakult az emlék, igazításra vár, ismét nyirkos a hátam, nehéz a zsák, vállamat húzza, a szomjúság meg torkomat nyúzza, a kíváncsiság, a dac viszont újra felvezérel a csúcsra. Zihálva törtetek, kínálkozik a távol, az emelkedőn megszabadulok a hétköznapi világ kínjától. Tisztul a tüdő, tisztul a lélek, bárcsak ne lenne vége a felszabadító, mesei létnek! Kanyarog a múlt, törpül a nagyság, eső is hull néha, de enyhül a vadság.

Távoli már a hegyi patak csobogása, s ott rekedt az újabb vágyakat rám zúdító vízesés zubogása. Őrzi a víztömeg szívemnek titkát, elnyomom sóhajom minden indítékát. Irigylésre méltó, mi ott természetes: az elfekvő kérődzők békessége ez. Hiányzik a legelészést kísérő, nyugalmat árasztó kolomp tompa muzsikája, s csak elérhetetlen messzeségben hallatszik a szabadon lélegző paripák nyargalása. Féktelen örömöm elszáll, futó, pillanatnyi, szabadságom illékony, ittlétem is csak harmatnyi. A vízimalom kereke nélkülem is forog, a fenyegető égbolt gyakorta felmorog. Feltűnik a mozdony, szalad a kisvonat, az idő is meglódul, egyre jobban halad.

Tömörebb a fű most, csapódik a pára, sárgább az árnika, ezüstösebb a gyopár, kékebb az encián virága… Dúskálnak a rétek, s micsoda vétek: engedni, hogy véget érjen, hogy a

mindennapokba a lélek visszatérjen, hogy a hitéből újra kitérjen… Kacérabban, peckesebben dacolnak a szelekkel – mint az ember az adott körülményekkel – a keresztek, melyeket gondos kezek a hegy szellemeinek – engesztelésül – elhelyeztek. Kihívóak a kőtarajok, jobban felkínálkoznak a szűk nyiladékok, átlépsz a semmi felett, a szédítő mélység fenyeget, de leküzdöd félelmedet. Vakítóak a hófoltok a csúcsok közelében, s még zordabbak az ágaskodó ormok, körülnézve, mi újság a helikopternek teret adó borús égben. Nagyvonalúbb a táj, többet megmutat magából, érezzük a jóindulatot a változatos felszín mosolyából.

Itt a menedékházak biztonságot nyújtó hona, a mégis csak létező emberség pitvara, a ködből meghitten feltárulkozó körvonala.

S mily szörnyű visszazuhanni az örökös nyugtalanságba, az összezsúfolt hiábavalóságba, kiszakíttatni a megtapasztalt békességből, a vágyott csendességből! Mindez mily haszontalan, mihaszna lét, s mi haszna, ne kérdd!

Annamari anyasága

Amikor Annamari – egy fővároshoz közeli általános iskolában pályakezdőként – beállt a nemzet napszámosai közé, még minden könnyebben ment, mint manapság. Szeretettel, érdeklődve fogadták a gyerekek, meg akartak felelni következetes, teljesíthető, ésszerű kéréseinek. Valahogy változatosabban gyakorolták az egyszerű számítási feladatokat, vagy például a szófajokat, és mindig kijött valami érdekes. Egy váratlan tréfával mindig elvágta a zsiványségot, továbblendítette az órát, soha semmi nem ment a tanulás rovására.

Szünetekben oda lehetett szaladni hozzá az udvaron, át lehetett ölelni, s mire észhez tért, vagy átgondolhatta volna: helyes-e mindez, addigra vissza lehetett állni a játékba, mintha mi se történt volna, legyen az fogócska vagy ugrókötelezés… A másik osztályból is kifigyelték még a fiúk is, hogy ez a tanítónő egy kicsit más. Egyikük irigyelte is bátyját, akinek Ancsa néni jutott, bár az ő tanító nénije is nagyon jó volt. Ráadásul a fiúk inkább a labdát rúgták, s eközben nem akadt pillanatnyi anyahiányuk, mint a lányoknak. Nemigen értek rá foci közben… Bár nagy ritkán még ilyesmire is volt példa. Hisz többen kora reggel már az iskolai ügyeleten voltak, s csak késő délután jöttek értük a szüleik. Ahol többen voltak testvérek, végképp alig jutott néhány kedves szó, elegendő odafigyelés. Ezek a gyerekek az iskolában élték napjaik nagy részét. Valamiért szót fogadtak Annamarinak, nem éltek vissza tapasztalatlanságával, amit egyébként ösztönös jó érzékével kiegyensúlyozott.

A problémás apróságokkal is megtalálta a hangot. Valahogy megérezte, mit kell mondania vagy tennie. Persze nyilvánvalóan követett el hibákat, de ezeket hamar helyre lehetett hozni, s valahogy elnézhetőek, könnyen megbocsájthatóak voltak. Igaz, ekkor még nagyon egyszerű volt egy hang-

szín- vagy tempóváltással magára vonni az elkóborolt figyelmet…

Amikor a napköziben tanultak, barkácsoltak, vagy amikor a levest merte a nebulóknak, néha észre sem vették, véletlenül anyunak szólították. Amikor a kontaktlencsétől begyulladt a szeme, s délután szemüvegre váltott, miközben jelmezt varrtak, műsorhoz készülődtek, több gyermek megijedt, mikor meglátta, s szinte sírva fakadt, hogy Ancsa néni szemüveges…

Két szeretett osztályát is továbbvitte ötödikbe. De egy nemzetiségi iskolába ment át, mikor rájött, minden Budapesthez köti, s nem szeretne tovább ingázni. Az alacsony osztálylétszámok miatt minden rendkívül családias volt, úgy tanultak együtt tanárok és diákok, mint egy kolóniában, ahol mindenki figyel mindenkire, így hol nővérnek, hol nagynéninek vagy unokatestvérnek, hol pótanyának, hol nevelőanyának érezhette magát. Kedvesek, udvariasak, segítőkészek, együttműködőek voltak ezek az immár nagyobb gyerekek. Annamari hozzájuk nőtt, idomult, nem bánta meg a kicsikhez való hűtlenségét, egyre jobban magára talált.

Maradhatott volna még egy ideig, de nem akarta, hogy úgy járjon le ez az idő, hogy nincs biztos helye, márpedig érezte, hogy ilyesmire született, s hogy túl gazdátlan, anyátlan lenne, ha akár átmenetileg is szüneteltetnie kéne tanári tevékenységét, netán ha csak időszakosan is, de fel kellene cserélnie valami mással. Oda csöppent, ahova mintha mindig is tartozott volna, anélkül hogy már járt volna ott. Ez a középiskola ekkor még ugyan nagy létszámú osztályokkal büszkélkedhetett, mégis megvolt az a még természetesebb és őszintébb, még bizalmasabb, őszintén feltárulkozó és megnyilatkozó, a létszám ellenére is még családiasabb közeg, ahol észrevétlenül kamasz lányok és fiúk anyahelyettesévé vagy pótlékává vált, akik megtisztelték bizalmukkal, akik még az osztálykirándulásokon is megkímélték a kellemetlenségektől, akik kulturáltan, körültekintéssel, diszkréten jártak el jó néhány ügyben. Csendesen

makacs következetességével nagyjából mindig elérte, amit szeretett volna, de tudott kompromisszumokat is kötni.

Volt helye a komoly, elmélyült munkának, volt a tréfának is, volt, hogy elméleti síkon filozofálgattak, s volt, hogy megrázó, személyes, saját tapasztalataikról vallottak a fiatalok sokszor egymás előtt, olykor pedig négyszemközt. Volt életükben erőszak, betegség, halál, sokféle tragédia, s mind túl korán, túl sokszor érte őket.

A diákok többször megkérdezték, van-e gyereke, s mindig mosolyogva körbemutatott a teremben ülőkre: igen, rengeteg. Nem kérdezősködtek tovább, talán illetlennek, indiszkrétnek tartották volna, s mivel Annamari még mindig fiatalos volt, talán úgy gondolták, még egy kicsit ráér… Mikor nem akarta elvinni több napra a sokadik osztályát kirándulni, s őszintén elmondta, hogy egy boldog időszakot él meg, s ezt nem akarja semmilyen módon veszélyeztetni, nemcsak megértették, hanem még meg is bocsájtották ezt neki.

Mikor megszüntették ezt az iskolát, úgy érezte, levegővel teli, optimális életterét, tágra bővült családjának, a szívébe befogadott hatalmas számú gyermekeinek jelentős részét veszíti el. Más volt egy-egy ballagás után átélni mindezt. S bár az iwiw, majd a facebook világában sok mindenkit nyomon tudott követni, sok váratlan, kedves, érdek nélküli visszajelzést kapott, az időközben radikálisan megváltozott, tülekedővé, önzővé vált világban kezdte érezni tehetetlenségét, s mind nagyobb nosztalgiával gondolt vissza erre az időszakra.

Mikor egy-egy régebbi tanítványa ment férjhez, vált édesanyává, apává, együtt örült velük, elégedettséget érzett, úgy élte meg, hogy valaha egy hajóban eveztek, és ha más kis csónakkal folytatták is útjukat, más szigeteken is pihentek meg, azért kíváncsi arra, ki milyen révbe ért. Szerette látni, tudni, hogy partra szállnak gyermekei. Fájdalmas volt tudomást szereznie arról, ha valamelyikük zátonyra futott lélekvesztőjével. De volt rosszabb is: ha valamelyikükért maga Kharón jött la-

dikján. Ma is hallja azoknak a lányoknak a hangját, maga előtt látja kézírásukat, szemük csillogását, akik huszonévesen haltak meg betegségük miatt. Tanultak szorgalmasan, néha veszekedtek az öccsükkel, kitörölhetetlenül szeretni- és életrevalóak voltak. És ott van a két János esete… Egyikük csupa mosoly, kiegyensúlyozott, már nyolc évesen igazi egyéniség, zsebórát hord, érdeklődő, filozofikus alkat. A másik – osztálytársa – örök vesztes. Ekkor veszíti el az édesanyját. Nehezen artikulál, nehezen megy a fejébe a tananyag, hamar verekedésbe kezd. Mekkora különbség induláskor, s a befejezés – mit csak oly sok év távlatából tud meg – ugyanaz: huszonévesen mindkettő öngyilkosságot követ el.

És újra felidézi pályakezdését. A családlátogatást. A síró nagymamát, ki már második lányát temeti el, az utóbbi János édesanyját. Beajánlja Annamarinak a vejét, s céloz rá, hogy új asszonyka kellene mellé, hisz három fiú nevelésének gondja szakad a nyakába… Átfut Ancsa agyán, hogy ha akkor igent mond, minden máshogy alakul, s tán ez a Jani ma is él…

Álmában Annamari egyre többször várandós, sokszor szorít kebléhez újszülött csecsemőket, érzi testmelegüket, látja szemükben a hozzá való ragaszkodásukat, arcukon a saját vonásait fedezi fel. Érzi, ahogy egyikük hajacskája nedvessé válik, ahogy elalszik a mellén, s hogy milyen melege lett a kicsinek az állandó simogatástól, s átérzi azt is, ahogy jóllakottan és elpilledve, de elégedetten elalszik a picúr.

Ancsa ilyenkor mindig hiányérzettel ébred, de ha kedvesen, jóindulatú érdeklődéssel szólítják meg fiatalabb vagy idősebb diákjai, újra úgy érzi, valamely családtagja, akár saját lánya vagy fia szól, tér vissza hozzá.

Ha durván, sértetten, számon kérően, netán haragosan szólnak hozzá, hiába tudja, hogy az nem neki, hanem a világnak, az otthoniaknak, a csalódást okozó barátnak, vagy bárki másnak szól, sokszor nem tud vele mit kezdeni. Néha el tudja venni ennek az élét egy-egy szelíd, halk szavú, telibe találó

objektív megjegyzéssel, kérdéssel, máskor cinizmussal, öniróniával, mélyről fakadó megbántottságról árulkodó hangszínnel, de van, hogy mindez hatástalan. Nem érti, hogy fajulhat el így egy hatáskörén túlmutató helyzet.

Elszorul a szíve: az ő gyereke hogy élné meg ezeket? Barátra, társra tudna találni? Ki tudná, ki akarná magát vonni a veszélyes, kellemetlen kalandokból? Meg tudnák beszélni egymással a problémákat? Vagy rácsapná egyikük a másikra az ajtót, s abban se biztos, hogy ez nem ő lenne?

Mostanában megint kap ugyan kedvező visszajelzéseket, ami derűre adhat okot, de így sem lehet biztos, hogy nem vallana totális kudarcot, hogy nem emésztené fel a tehetetlenségből adódó bánat. Könnyű volt az alsósokra rásegíteni valamilyen ruhadarabot, elsimítani egy-egy apró csetepatét, kézen fogni őket, lesimítani arcukról egy-egy könnycseppet, valami vigaszt találni hirtelen, elterelni valami másra a figyelmüket… De itt már nagyon is kiforrott, ugyanakkor nagyon is önmagukat kereső egyéniségek vannak teli olyan szörnyű és számára hihetetlenül ijesztő tapasztalatokkal!

Sokkal többet megéltek alig fele annyi idő alatt, mint ő, s bár nekik kellene nyitottabbaknak, előítéletektől mentesebbnek lenniük, valahogy pont fordítva van… Lélekben öregebbek, megfáradtabbak, bizalmatlanabbak. Ráadásul sokuknak valahogy nincsenek terveik, céljaik, csak sodortatják magukat. A legtöbb dolog, ami az iskolában történhet, csak fárasztja és akadályoztatja őket abban a meg nem fogható, Annamarinak üresnek és idegennek, tartós örömre, elégedettségre alkalmatlannak tűnő létformában, amit ők kényelmesnek tartanának. Ez az életmód sokszor leginkább az igények benyújtásáról, a legmenőbb szerkók és ketyerék megszerzéséről, mások kihasználásáról szólna az ő szemében. Biztos csak eltúlozza, rosszul látja…

Jó, amikor megcáfolják azt az állítását, hogy biztos túl maradi, konzervatív. Igen hízelgő, mikor az elferdült világról és a

közös gondokról beszélgetve (hisz sokszor a tanáré és a diáké, a gyermeké és a felnőtté egy, vagy hasonló) olyan egyszerű magyarázatokra lelnek, és a megvilágosodott fiatalok úgy érzik, Ancsa néninek igaza van, s milyen kár, hogy anyjuk nem így látja és magyarázza vagy oldja meg a dolgokat…

Az is jópofa, mikor egy a tanítványaival egykorú színjátszó kör tehetséges diákjai őt is megrendítik előadásukkal, valamint „lányait" is megfogja a szokatlanul érdekes, akaratot, erőt sugárzó előadás, mely ékes cáfolata előbbi rossz érzéseinek, hiszen ezeknek a fiataloknak fontos valami, hisznek valamiben, időt és energiát szánnak rá, így példát, mintát közvetítenek. Mikor elbeszélget minderről lányaival, tréfásan megkérdezi azt is, hogy melyik fiú tetszett nekik a színi tanodások közül a legjobban. Ő is ajánl kettőt-hármat a figyelmükbe, mire „megdorgálja" a legcserfesebb, hogy ne úgy nézze őket, mint a saját fiait, akiknek a kajlaság, esetlenség is jól áll, hanem az ő „lányi" szemükkel vizsgálódjon, s azt keresse, ők kivel mennének szívesen moziba…

Az is jó, amikor Annamarival az egyik legény óra kellős közepén közli, hogy nagyon jó szülő lenne, mert mennyire türelmes… De pont e miatt a fiú miatt fogyott el az a régebben jóval nagyobb és híresebb türelme nem sokkal a hízelgő megállapítás előtt, s épp akkor gondolkodott el azon, akarja-e még ezt a sziszifuszi küzdelmet…

A kő nehéz, mely Ancsa anyai szívét nyomja. Az ő baja, hogy valószínűleg nem tud lemondani erről a teherről. Örök optimista, míg él, remél, de nem vak, nem süket, és nem tudja maga elől elhallgatni, eltakarni, amit érez. Időlegesen szemet tud hunyni. Meg tudja magyarázni, hogy amit hall, az más hangsúllyal és tagolással pont az ellenkezőjét jelenti. Tud várni azzal, hogy kimondjon megmásíthatatlan tényeket. De attól még súlyos kővel a szívében követ görget felfelé… Táblájáan gyakran fehérlik saját keresztje, amit Radnótinál az irtásra kijelölt, de még új levelet hajtó tölgyre rajzolva látunk…

Átlényegülés – Babits bűvkörében

De hát milyen életet folytattok ti? A *Halálfiai* közt, a halál karmai közt is *hiszek abban, hogy élni érdemes.* A Siesta Szanatóriumban fekve még inkább így gondolom. Sugarak, segítsetek! Rádium és röntgen, nap és remény, siessetek! Mert *orv betegség öldös íme engemet és fojtogatja torkomat.* Gégém szűkül. S a levegő? Egyre kevesebb! Így felmerül bennem, hogy *a sok szépség mind mire való? Minek a selymes víz, a tarka márvány?* Vagy hogy *miért az emlékek, miért a multak?* Nehéz kérdések, s létem alkonyulatán egyre több hasonló kering tudatomban.

Még mindig szeretnék eligazodni az élet és halál dolgaiban, ádáz harcot folytatok a világ ellenében, miközben szeretnék visszatalálni önmagamhoz is, visszanyerni hitem, s megnyugodni, mint kutyám esztergomi kis házunk verandáján, kit titkos kalandjairól *ezer láthatatlan ösvény* vezetett vissza hozzám szimatja segítségével. Drága jó Ádáz! Jámborság és boldogság adatott néked! Bölcsesség és belátás született erényed!

Én is szeretnék megpihenni annál, *aki velem játszik,* aki *hol apámnak, hol kínzómnak látszik…* A béke nem adatik meg számomra, ha nem nézek szembe azzal, ami rám vár, ha elbújok, vagy dacosan elrohanok, mint Ildikó a múltkor, vagy mint az évek, melyeket *vak dióként dióban zárva* éltem le. *Engem nem látott senki még* igazán, s bár egyre több fátyol hullt le rólam a búsan hátráló évek alatt, mindig változtam, elomlottam, kisiklottam az emberek, az idő, a halál markából. Most azonban…

Ágyam fölött az infúzió néha-néha csöppen egyet, úgy tán, mint *bús unalmamra egy könnycsepp.* De rég volt, mikor nem akartam Jónásként prófétálni! Nem gondoltam… *Mennyi kínt bír az ember…* Bár lassan föladom, mégis *Én hiszek a harcban.* Sok csatát vívtam már az életért, hisz hinni akartam, hogy *örökkék ég* vár *minden felhők mögött, kiirthatatlan optimiz-*

mus…

S most megkérdem: – *Hát milyen életet folytattok ti?* Mit ér így az élet? S azt hiszitek, amiben én sem vagyok biztos, hogy *nem is olyan nagy dolog a halál*?

Az „Egyszer jóllakni” józansága

Újsággal a kezemben, elgondolkodva battyogok át a konyhából a szobába, s távolról ismerős hangok férkőznek a tudatomba…

– Milyen kincset találtál? Mi van a kezedben, Kriszta?

– Az *Akiért a harang szól…*

– Ó! Ennyi idős lehettem, mint te most, mikor megfogott Hemingway regényének címe és mottója. Elgondolkodtattak John Donne szavai: *„…minden halállal én leszek kevesebb, mert egy vagyok az emberiséggel…”* Szíven ütött, telibe talált felszólítása: *„…sose kérdezd, kiért szól a harang: érted szól."*

– Nem semmi! Szó szerint idézted! Így megmaradt benned, anyu? – nézett fel a nyitott könyvből a lány csodálkozva.

– Nagyon mélyen… És azóta csak felerősödött a *harangnyelvek ingása* és *kongása* is fülemben, s gyakran érzékelem, ahogy „*A kék, vas éjszakát már hozza hömpölyögve / lassudad harangkondulás.”* S kezdem igazán megérteni, miért látta harangnak a téli éjt József Attila, melynek „*nyelve a föld, a kovácsolt föld, a lengő nehéz. / S a szív a hang."*

– Hú! Most már igazán kíváncsivá tettél. Egyébként meg már nem is lepnek meg a párhuzamaid… Polgárháború, világháború, éhezés, halál, bajtársiasság, emberség, embertelenség, szívtelenség, lelkifurdalás…

Mintha a bennem öntudatlanul kavargó gondolatokat keltené életre, illetve egészítené ki feleségem és lányom párbeszéde. Mintha rajtuk kívül az általuk megidézett is megszólalna gyermeki hangon: „*Egyszer libasültet enni…”* Majd hozzátenné: „ *öt forintért kuglert venni…”* S az előbb olvasott cikk hatására az *Egyszer jóllakni* világa nyomaszt a szobában, pedig most ebédeltünk nemrég. Vagy tán pont ezért… Még minyon is van a hűtőben, de van, ahol egy kis kenyérkére sem igen

futja.

Mikor a József Attila-i vagy a móriczi világról olvasunk, mikor nagyszüleink, szüleink gyermekkori, főleg a háború idejét felidéző történeteit hallgatjuk, hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy mindez rég volt, igaz se volt, csak példázat volt… Hogy csak mese volt *A hét krajcár* vagy *Árvácska* története… Vagy a *Tragédia*, s lehetetlen, hogy Kis János fia nem talál egy falatnyi ennivalót se, miután apja mohón befalt mindent… Az, hogy a tál mindig úgy néz ki, mintha Bodri kutya nyalta volna tisztára, az, hogy Kisék famíliájában csak a halál juthat eszébe az embernek az ételről, furcsának, hihetetlennek tűnik. Hogy lehet az, hogy csak az evés foglalkoztassa mindig is őket, s hogy többen is a hasuk áldozatává válnak?

Szörnyű látni, hogy ezeknél az alakoknál minden ismétlődik, apáról fiúra öröklődnek nemcsak a bárgyú arcvonások, hanem a lehetetlen életutak is. Mikor a kanál csak a ciberelevesbe, vagy egyéb szegényes lébe merül… S a kisszerű alakok halálánál jóval tragikusabb az életük, valamint megmásíthatatlanul kilátástalan sorsuk. Egy Kis Jánosnak Toldival ellentétben igenis terem párja – nem is kevés – hetedhét országon a móriczi parasztvilágban! Nincs kiút. De mindez megkérdőjelezhető a jelenben, s az írói képzelet vagy akár a nosztalgikus fantazmagória számlájára írható…

Ám most, amikor körülöttünk, a jelenünkben, megtagadhatatlanul, adatokkal, tényekkel alátámasztva, saját szemünkkel látjuk mindezt? És nemcsak valahol távol Afrikában vagy Indiában! Nemcsak valahol a szomszédban! Itt és most, nálunk is! És mennyi apróságot sújt! Ilyenkor mi a taktika? Struccpolitika? Szembekötősdi? Médiazárlat? Elzárkózás a magunk kis világába? Makacs megtagadása a statisztikának? Öntsenek forró ólmot a fülünkbe, hogy ne halljuk öt másodpercenként a harangocskákat, melyek az angyalkákhoz költöző gyermekekért szólnak? Attól a lelkünk, a tudatunk érzi ezeknek a harangoknak a rezdüléseit!

– Mi jár a fejedben, apa? – zökkent vissza most az otthon melegébe, a jóllakottság elégedettségébe Kriszta.

– Talán épp a vonattetőn hasaló, vagy a kis lábaskáról és az egész fazékról elmélkedő József Attila a város vagy a lét peremén… Mikor a koplalástól szédelegve lefekszik, s kínjában a párna csücskét rágja…

– Jaj, apuuu!

– Te kérdezted! Jól van, semmi baj, beszéljünk másról…

– Ennyire bánt? Mi kavart fel? Mit olvastál? – téved az újságra Kriszta szeme.

Szótlanul kezébe nyomom az UNICEF figyelemfelkeltő akciójáról szóló híradást. Egyre jobban elkomorodik, majd csendesen megszólal:

– Ilyen véletlent! Hogy összecseng a könyvvel! Szörnyű! Soha nem lehet tudni, hogy melyik kisgyerekből mi lenne, ha felnőhetne… Egy költő, egy művész, egy tudós, egy orvos…

– Vagy csupán egy átlagos, mégis elégedett ember, aki örömöt okoz és lel szerettei körében… – teszi hozzá Juli, ki Kriszta mögül szintén végigfutotta a cikket, s most fejét csóválja.

– Így, hogy ezt láttam, eszembe jutott valami. Szerinted a kis Peti nem alultáplált? – kérdi halkan.

– Zoli osztálytársa? Miért gondolod? Talán csak ilyen törékeny fajta! Majd váratlanul nagyot nő! – csodálkozom.

– Nem erre gondolok! Állandóan karikásak a szemei. Repedezett a szája. Valahogy olyan fakó a haja!

– Igazad, van, anya! És mindig folyik az orra! Állandóan nyugtalan, olyan váratlan mozdulatokat tesz!

– Ennek majd finoman utána járok, talán segíthetnénk valahogy! Hisz a fiammal jár! Felelősek vagyunk érte!

Persze ott látom Kriszta és Juli szemében a ki nem mondott kérdést: És mi lesz a többiekkel? Beszállunk a szervezett akcióba is. De… nem tudunk mindenkin… A többieket is ve-

gyék észre, segítsék, akiknek van rá bármiféle lehetőségük! Sok kicsi is sokra mehet… Persze valahogy nagyobb erők kellenének ide! Még több világméretű szervezet! Hisz nemcsak az ennivalóról van szó!

Megelevenednek szemem előtt nemcsak a terméketlen, tápanyagban szegény földeken dolgozók, hanem a Shakespeare-korabeli Londonról látott képek is, a nyitott csatornák, ahová a szennyvíz, a szemét kerül, s nézem, ahogy a legyek nyüzsögnek, egy-egy patkány motoz. Élesen kirajzolódik a képeskönyv egy rajza: a pestist egy koporsókon táncoló csontvázznak mutatja…

Mi változott azóta? Baktérium helyett vírus? Pestis vagy ebola? Sajnos igaza van Voltaire-nek: *„A föld egy óriási színház, amelyben más-más néven ugyanazt a tragédiát játsszák."* És ez nemcsak a mindenkori térben igaz, ez az idők folyamán sem változik alapvetően, modern technika ide vagy oda…

Krisztára és a könyvre nézek. Mintha Ady harangja csendülne fel ekkor, s valahonnan az idő távlatából, egy gyengéd, szeretetre vágyó hang rezgéseit erősítené fel:

De jó volna játszadozó
Gyermek lenni.
Igaz hittel, gyermek szívvel
A világgal
Kibékülni,
Szeretetben üdvözülni.

Igen. Jó volna néha felnőttként pár pillanatra gyermeki módra megfeledkezni a bajokról, s tiszta szívvel örülni! És milyen jó volna igazi gyermekké tenni a gyermekeket, hogy ne kelljen *tejfoggal kőbe* harapniuk, hogy ne vájja beléjük korán a *fogát a vágy*… Hogy ne Goethe Tündérkirálya csalogassa őket, inkább Óz vagy Aliz Csodaországa.

Az elvesztett Vencel-kert

Egy pöttöm kis lányka tipeg céltudatosan a nagytétényi Dózsa György úton a poros kis járdán. Egy kis műanyag öntözőkannát szorongat, némi kis vizet fröcsköl szét, hogy kellemesebb, frissebb legyen ott a járás. Talán nem is tudatos, amit csinál, csak szüleitől látta… Most is figyelnek rá, hisz már ekkor megszédíti őt a hívó messzeség, mely egyelőre még csak a sarkot jelenti számára. Göndör fürtöcskéit rázza, szeme huncutul mosolyog.

– Katicaaa! – azonnal a hang irányába fordul, s már siet is anyjához elfeledve előbbi világmegváltó, szépítő terveit…

Szemközt egy kis közért áll még ekkor. Mikor bátyja kicsi volt, itt szaglászta ki tévedhetetlenül a záptojásokat, melyeket az eladók be is szedtek a polcról. Tökéletesen megbíztak ítéletében. Ekkor a lányka még meg se született. Csaknem egy évtizeddel később látott csak napvilágot, mint testvére. Ez a bolt lesz nemsokára egy ijesztő kaland kiindulópontja. Katica egyedül jön át ide, a háztól pár méterre lévő közértbe. Szülei szemmel kísérik. Vesz néhány apróságot, pluszban pedig, hogy örömöt szerezzen, megbízás nélkül Astra pengét is vásárol apjának. A busz menetrend szerint jön lejtmenetben, a lányka pedig boldogan megindul a kertkapu felé friss zsákmányaival.

– Állj meg, maradj ott!

– Fuss át gyorsan!

Hirtelen lemerevedik, a kétségbeesett ellentétes felszólítások közül nem tudja eldönteni, melyiknek tegyen eleget. A buszvezető nagyot fékez.

– Gyere! Gyere! – hallja két szájból egyszerre, majd féktelenül kalimpáló szíveket érez sajátjához szorítva, melyek pillanatokra megszűntek dobogni, s alaposan összefacsarodtak…

Ott van most bent, a biztonságot jelentő betonlépcsőn, az apja által tákolt kis kékesszürkére festett kapu mögött. Itt szoktak sütkérezni a vöröshangyák. Ma már nincs bejárat innen a telekre, fura idegenséggel bámul át a kerítésen egy valaha volt, tán igaz se volt világba az ember lánya. De most éppen hajmosás után vagyunk. Katicáéknak ekkor még nincs hajszárítójuk. A frufrus leányzó itt ücsörög egy kempingszékben a lábát lóbálva pöttyös, fodros, ujjatlan ruhácskában, s várja, hogy a nap melege megszárítsa vizes haját. Rálát a kis homokozójára és a hintácskára, mely oly sokszor leszakadt alatta... De szeretett itt „palintázni", főleg esténként, mikor apjával énekelgettek is hintázás közben, és milyen jó volt innen kihallgatni a tücsköket is!

A leány kezébe kerül néhány régi fotó. Az egyik képen egy ismerős, öreg ház, valamint egy kedves arcú, mosolygós, bajuszos, ősz bácsi: egyik nagyapja. Mellette egy négy év körüli fiúcska: egyik nagybátyja, ki egy kutyust szorít magához. A szőlők levelein érdekesen megtörik a fény, tág tér veszi körbe őket. Aztán itt van még néhány kép 5-6 év körüli bátyjáról és unokatestvéreiről, mind bizonyíték arra, hogy ekkor még kapu sem volt itt, hol most Katica haját a nap ragyogtatja.

Nagy kaland lett aztán az óvoda. Akkor még Nagytétényből jött a villamos, melyről Budafokon mikor leszálltak, a leányka sokáig úgy gondolta, a villamosnak ő ad jelt a továbbindulásra. Volt, hogy egy kicsit hamarabb leszálltak, hogy friss, forró lángost vegyenek, s a hidegben milyen jó volt azt szorongatni! A bejárat körül mindig ott volt „Rudi-bugyi", a mindenes fűtő, aki a kisgyerekek korára és ki tudja még mire való tekintettel hagyta, hogy így szólítsák, csúfolják... Amikor elmentek a világ végére, azaz a közeli piacra a hihetetlenül hosszú, hatalmas fenyőfáért, ami fantasztikus karácsonyi illatot árasztott, Rudi bácsi is velük volt. Sok lábra is emlékszik, ezek közt laví-roztak Csabiékkal, s úgy hitték, hogy ők, a kisóvodások cipelik ünnepségük főszereplőjét az oviba. Izgalmas volt fent a ját-

szókert, szép kilátással a Duna-partra, a színesre festett autógumikkal, a vérehulló fecskefűvel, amit csak szemölcsvirágnak hívott a fiatal Emma néni… A lányka a játékoknál kiváló beteg volt, akit jól lehetett műteni, hisz nyugodt pácienskent viselkedett. Jó volt lenyalogatni a sárga filmréteget a C-vitaminról, aztán egy sarokban megvolt a gyűjtőhelye a savanyú maradéknak is… Még a délutáni pihenők is klasszak voltak, pedig nem mindig tudták jól tettetni, hogy alszanak, mert néha lebuktak, mikor összenéztek zsiványkodva, s ezt a szigorú Erzsi néni nem nézte jó szemmel… De máig megvan a nyájas Irénke néni kék filccel készült rajza róla, a két copfot viselő kislányról!

Ej, de megváltozott ez a Budafok azóta! Megvan a legendás, árnyékos játszótér a hatalmas fák ölelésében. De olyan más! Ott a posta is… De a régi és az újabb mozi megszűnt. Mindkettő idejétmúlt. A remek kis áruház helyén kínai bolt van, s errefelé nem az egyetlen. Minden egy kissé lerobbant. Pedig van több új vagy felújított ház, ott a Törley-mauzóleum, a borpincék környéke is rendezett már, a régi mozi környezete is modern külsőt nyert, de az összhatás mégis hibádzik. Megvan még a rég lebontásra váró ház, s ott a foghíj… A buszjáratok alaposan megújultak, felgyorsult a városközpontba való bejutás. De valamiért mégis mellőzöttnek érzi magát az ember errefelé…

Katica nyolcadikos bátyja egy alkalommal megmutatta a házukhoz közeli iskolát belülről, ahol a lányka kipróbálta a krétát, mely oly meghatározó eszköze lett életének. Egyelőre a konyha- és a ruhásszekrény, illetve a játékdoboza viseli a táblaszer nyomait…

Aztán izgalmasnak érezte, hamar megszerette ezt a sulit, ahová nemcsak bátyja, hanem anyja is járt annak idején, s ahol jóval később majd szeretett volna tanítóként elhelyezkedni… Most azonban pont a legrosszabbkor, mikor pár hét után már megismerte a társait, megszokta a tanítóját, kis elsősként,

novemberben kényszerült iskolaváltásra. Ekkor költöztek. Azért nem viselte meg ez a radikális változás, mert nemcsak újabb érdekességeket rejtett az új környezet, hanem nagyobb lakteret, saját szobát, WC-t, fürdőszobát is. Kényelmes és praktikus volt minden. Tétényben az utcai kútról hordták be vödrökben a jéghideg vizet, amit fürdéshez megmelegítettek. Lavórban mosakodtak, s ki kellett menni az udvarba, ha a szükség szólította őket. Ez sötétben és hidegben kissé riasztó és kényelmetlen volt. Általában apja kísérte ki ilyenkor. Vizesek voltak a régi épület falai, gyakran beázott a tető. A kislány a szülei között aludt, a bátyja pedig a konyhában egy kihúzható fotelágyban. A költözéssel megszűnt az anyai nagybácsi gonoszkodása, véget ért a függés, a kiszolgáltatottság. Kati könnyedén megszokta az új iskolát is, mely azóta éppúgy összement, mint a másik, s a hozzájuk vezető út is radikálisan megrövidült…

Viszont a tízemeletes házak közötti játszóterek másfajta élményt nyújtottak, mint a nagytétényi kertes házak. Az Allende- vagy a Bikás-park más volt. Ritkábban is keresték fel, mint egykori szabadságuk színterét, a közeli Vencel-kertet, ahol gyakran megfordult testvérével, s a nagy korkülönbség ellenére mindketten megtalálták itt örömeik forrását. Tetszettek a lánykának a vadvirágok, a mandulafácskák, jól érezte magát csavargásaik közben. Lehetett nagyokat tollasozni, labdázni, futkosni. Bátyja egyszer haláig szaladt vele innen, felkapva őt ölébe, mikor belelépett valamibe, ami megvágta a lábát.

Eltűnt, beépült már ez az izgalmas domboldal, nyomokban sem maradt meg gyermekkori boldogságuk, álomviláguk tere, s mikor később a Termő utcában bérelt kis telekre igyekeztek, szomorúan szembesültek a Rózsakert környékének elváltozásával, s azóta pláne hogy megváltozott az egykori gumigyár környéke! Autópálya, hatalmas felüljáró határozza már meg a Dózsa György út tövét! És ez lenne a Nagytétényi út? Ez ve-

zet a kastélymúzeumhoz, mely oly romantikus érzéseket kelt az emberben? Mely megbabonáz egy letűnt kort bútoraival? Mely elvarázsol hatalmas díszkertjével? Ez az út vezet az azóta beszüntetett gyárépülethez, ahol szülei dolgoztak, s ahol ő is megfordult, sőt, diákmunkát is végzett? Ahonnan jó kis buszos kirándulásokra indultak? Ez volt a sarkon a másik trafik épülete, ahol gongót választott a copfjaiba? A Tutti-frutti, az ánizsos cipőfűző, azaz a Medvecukor, a Dunakavics, a Francia drazsé tárháza? Itt áradtak és keveredtek azok a jellegzetes, finom illatok? Itt ütötték el azt a kislányt, akivel szinte egyidős volt akkor? S aki miatt még jobban féltették?

A mai napig ott van a kertészet, ahol annak idején kísérletező kedvű, újfajta gyümölcsöket, növényeket keresztezéssel létrehozó nagyapját, kit a fényképen az előbb már láthattunk, igen jól ismerték. A rengeteg fajta rózsa adta a nevét az ideépült lakónegyednek. Középiskolásként Katiék kijártak ide paprikát magozni, míg a többi osztály vidékre ment szőlőt szüretelni, s mit csak azért bocsájtott meg osztályfőnökének, mert gyermekkori emlékei átmelegítették szívét…

A jellegzetes alakú templom, az iskola, az orvosi rendelő, a számozott keresztutcák még megvannak. Baross nagyjából megőrizte egykori képét. Jónéhány jellegzetes ház is a helyén áll. Ott húzódik az árok, s ott a hely, ahol apja és testvére megtalálták gazdag uram briftasniját, mit gondolkodás nélkül elvittek, átnyújtottak neki, ki épphogy csak bambán elvette, nemigen mormolt semmit, meg sem köszönte, pedig a benne talált összeg hosszú hetekre kisegítette volna a családot a gondjaiból, az uraságnak meg nem hiányzott volna különösebben…

A buszról sokáig rálátott az ifjú lány az öreg házra, melyet alaposan elidegenítettek emlékeitől. Eltűnt a házhoz vezető beton, a kevés kis zöldség, a kis homokozó, a hinta, eltűntek a nyúlketrecek. Milyen jó volt nézni, ahogy a nyulak orra izegmozog, s ahogy tapsi fülük lelapul… Hosszú ideig sűrűn nőtt,

eladásra szánt fenyőcsemeték tették áthatolhatatlanná ezt a teret. Pedig ott volt az alacsony ablak, melyen néha ki szokott mászni Kati, ki már megint kislány, most huppan épp a nagybácsi lekerített kertrészébe, s talán ez a legnagyobb rosszaság, mire képes. Úgy érzi, egy másik létbe, egy különös világba csöppen, tilosban jár. S már mászik is vissza. Nem tesz felfedezőutat. Pedig eszébe jut a gyurma, melyet nagy kincsnek tartott, s amit kint felejtett a nagybátyja által bitorolt kertben – hol szülei dolgoztak még munka után – a régi kis áztató medence szélén, s valahogy nyoma veszett.

– Felszívta a nap… – hallja anyja szelíd magyarázatát, s bár érzi, hogy valami más van a háttérben, mégis szó nélkül tudomásul veszi a tényt, s fájóan lemond gyurmájáról…

A felnőtt hölgy nem buszozik már erre. Így szerencsére nem látja, hogy az ismerős házak falai össze vannak firkálva, vagy hogy műkörmös és videotéka áll az egykori közért helyén, és a fantasy, a graffiti uralja a homlokzatot… Az nem bántaná, hogy látványpékség van az iskolához közeli trafik helyén, ahol téli fagyit lehetett vásárolni. Az már jobban fájna, hogy a mesés hangzású Lehel utca sarokháza „I love Anikó” és egyéb firkákkal van ellátva… A gyermeki fantázia azt gondolta, hogy ez az utca egyenesen az Északi-sarkhoz vezet, hisz szeles volt, s hideg leheletet árasztott. Vagy csak képzelte? Oly könnyen ellenőrizhető lett volna, helyes-e a teóriája, de nem próbálta ki Katica, izgalmasabb volt ezt a mítoszt dédelgetni, táplálni… No, ezekkel a firkálmányokkal a legenda oda! A műholdtérképen észreveszi, milyen ostoba! Mármint a kor, mely jobban mocskol, mint József Attila vagy Radnóti idejében…

Ez volt a kocsma? Igen… A lépcsőn mintha most is ott ülne kevés kis pénzét megolvasva Remmel bácsi, kinek alakja összeolvad emlékezetében Bumbák Peti bácsiéval, ki az első arra járó ismerőst azonnal megszólítja:

– Édesssapám, aggyá’ márr egy ciggarretát!

Amikor még a Vencel-kert egyfajta Éden volt Katica számára, a pillangók hona, s az olajfák érdekes termését lehetett itt szopogatni, az édes mandulákat lehetett a köveken könnyedén feltörni, a magból ékszert csiszolni, akkor még a Dunában is nyugodtan lehetett fürdeni. Katalin elgyalogol néha még a Duna-parton Budafokra, vagy Budafokról Nagytéténybe, s látja a változást. A töltést, a bicikli utat, a megszűnt gyárakat, a Duna szürke vizét. De jó figyelni a sirályokat, s néhány kacsa is feltűnik. Néha kagylókat, csigákat is gyűjt. Figyeli az elhanyagolt partot, s elgondolkodik... Itt fürödtünk? Itt napoztunk? A naplemente mégis széppé varázsolja a környéket, a víz sodró árja pedig békéssé teszi szívét.

Az időtlenség fogságában

A Nagy-Szalóki csúcsra tartok. Egyszerre csak nem érzékelem az idő múlását. Megmerevedik a kép. Pár másodperc telt csak el, vagy már jó néhány perc? Nem tudom, elmegy-e mellettem valaki, vagy csak egyedül ballagok, és se közel, se távol nincs senki. Furcsán, torzultan, távolról jönnek a hangok, lelassult minden. Talán megállt az idő? Megszűnt a világ, csak itt felejtődtem? Hova indultam? Egyáltalán honnan jöttem?

Lassacskán eszembe jut, tisztázom magamban, aztán valahogy újra elfelejtem... Elveszítem a nehezen meg-megszerzett emlékeket, a kitisztult gondolatokat felváltják a kusza gondolatfoszlányok. Nem állok még meg, szólít egy hang. Milyen messziről jöhet? Mennyire távolodott el? Emlékszem, együtt indultunk, de le-lemaradtam. Mint máskor, a kitartóan hosszas, meredekebb emelkedőkön. De ez más. Mindig megállt, visszanézett, s mikor meglátott, indult tovább.

Most azonban nem tudom, mióta szólongat. De ismerős a hangszíne, s talán az én nevemet mondja. Kiált. Engedelmeskedni akarok, lépnék, de olyan nehezen ér földet a lábam. Megemelem újra, de mennyi idő telhet el egy-egy újabb emelés-lépés közben? Valószínűleg sok, mert türelmetlenebb, értetlenebb a hang, és én sem értem, mi tart olyan sokáig. Nem hagy le senki. Közben rájövök, hogy mások is jönnek még utánam, tehát mégsem lehetek olyan kibírhatatlanul lassú. Nem érzem fáradtnak magam, de nem akar megfelelő ritmusban engedelmeskedni a lábam. Nem fáj semmi, egyszerűen csak kimegy alólam az idő, cserbenhagynak érzékszerveim. Mintha egy lassított felvétel akaratlan résztvevője lennék! Minden könnyű, egyszerű, beleolvadok a tájba, részese leszek az örökkévalóságnak.

Tudatosan sokszor állítottam volna meg az időt, mert felhőtlenül boldognak, szabadnak, gondtalannak éreztem magam

a hegyek ölelésében, ahol más törvények uralkodnak; ahol eltörpülök, mégis minden emberibb, ahol ki vagyok sok mindennek szolgáltatva, mégis egyszerűbbek a szabályok, mint a hétköznapokban. Elfogadtam, hogy eltelt a kiszabott idő, és sajnáltam – bár meglepően sok minden belefért a keretbe, és oly rengeteg élmény halmozódott fel lelkemben, amit majd csak később tudtam lassan megemészteni, feldolgozni –, nemcsak azt, hogy lejárt, hanem hogy túl gyorsan kellett megélnem mindazt, ami részemül jutott. Most magától lelassul az idő, mintha kedvemben akarna járni. Igen ám, de én is lelassulok. Így aztán nem nyerek semmit, csak elképesztően furcsa, új tapasztalatot, érdekes benyomásokat.

Pillanatokra mintha elveszíteném eszméletem, józan tudatom, de mozgásban maradok, ha ezt lehet mozgásnak, haladásnak nevezni… Nem tudom uralni a helyzetem, mintha kívülről szemlélném magam, s nem jövök rá, mi történik ezzel a valakivel, aki én volnék, de amilyen keveset jutok előre a valóságban, oly messzire jutok magamtól a tér és idő nélküli valótlanságban. Nem vagyok nagyon messze a csúcstól, de belátom, le kell ülnöm. Egy alváshoz közeli állapotba kerülök, de nem alszom el. Tudom, hogy fontos a másiknak, hogy följusson. Nem akarom elvenni tőle ezt az élményt. Tudom, hogy együtt szeretne feljutni. De tudom azt is, hogy nem vagyok ura magamnak. Nehéz meggyőznöm, hogy menjen fel. Tényleg tiszta szívemből szeretném! Voltunk már kétszer is ott, leszünk is még. Nincs rossz érzésem, egyszerűen csak szót fogadok a gyengén, de mégis működő, ha nem is józan, de öntudatlanul is arra törekvő eszemnek, vagy ösztönömnek. Jólesik, hogy ő is szót fogad, bár lelkifurdalása lesz miatta. Többször felemlegeti még, hogy mennyire bántja önzősége. Csak ő tartja annak. Egyáltalán nem kéne rosszul éreznie magát miattam!

Érzékelem a távoli dörgéseket, egy-egy továbbhaladó sziluettjét. Nem foglalkozom vele, ki mit gondol. Ha úgy adódik,

intek, azt hiszik, csak pihenek. Tulajdonképpen így is van. Takarékra kapcsolt az agyam. Békésen végigülöm a közeli vihart, esőt. Hallom a közeli dörgéseket, látom a villámokat. Furcsa, hogy megálltam, ilyesmi sosem fordult még elő… De nem aggódom nagyon az eltávolodott hang tulajdonosáért, mert csak néhány pillanatra villan tudatomba messzesége, s bizton érzem, hogy semmi, még az időjárás sem fenyegeti, hogy hamarosan közeledik felém, s addigra visszanyerem régi önmagam, teljes tudatom, s együtt sétálunk le a hegyről.

Egy muflon téved arra. Nem is érzékel, hiszen a táj részévé váltam, a szél is nekem kedvez. Elcsodálkozom, hogy milyen hosszan elidőz, olyan hihetetlenül békés jelenet részese lehetek! Eszembe se jut lefényképezni, mert még mindig tompa vagyok, meglepett és lassú. Visszaérkezik, akit vártam, s akiről újra és újra megfeledkeztem. Kicsit Beckett egyik hősévé váltam időközben. Társam láttára valamelyest visszatérek a valóságba, azt hiszem, túljutottam furcsa állapotomon. Talán rendeződtek agytekervényeim, visszaállt közéjük a normál rend. Bizonygatom, hogy nem álmodtam a muflont, végig magamnál voltam, igaz, furán éltem meg ezt az időszakot, a szubjektív idő diadalmaskodott.

Megkönnyebbülök: most már minden rendben lesz. Nemsokára azonban újra jelentkeznek a tünetek. Úgy teszek, mintha minden rendben volna már. Magam is becsapom, meggyőzöm. Aztán egyre világosabbá válik: visszaesem az ellenőrizhetetlen létállapotomba.

Kimondtam, amit gondoltam, vagy csak akartam? Valószínűleg szóltam, hisz érkezik valamiféle válasz, de olyan tompán! Összeállítom lassan a felfogott hangsort, megértem jelentését. De mennyi idő telhetett el a felfogásig? És a lejutásig? Ez egy ördögi kör. Utólag kiderül: ilyen hamar még sohasem tettem meg a lefelé tartó utat…

Balassa csendessége

Ha bölcső Magyarország:
koszorús ravatal: nászágy,
a szél két emlője kibontva,

fűre döntettem, pünkösd havának
gyepére ontattam...
(Ágh István: Balassi)

A meggondolatlan támadás minden időkben súlyos következményekkel járhat. Most az Úr 1594. esztendejében járunk, május hónap 19. napját írjuk. Áldozócsütörtök van. Az esztergomi vár bevétele, visszafoglalása a szándék, s szinte felkínálja magát a török védők fegyvereinek Kurtz kapitány 800 fős német–magyar csapatából az egyik katona, ki a rohamozók élére állt. Kissé tán korai, elhamarkodott az ostrom, de igen nagy az elszánás. A királyi hadak már rést lőttek a várfalon... A legjobb török vitézek védik ezt a rést, Kara Ali bég a parancsnokuk, ki igen lelkesen biztatja katonáit.

A „tizenöt éves háború" kezdetén ez az élen járó, törökökre rontó vitéz toborzó tiszt volt Lengyelországban, de amint kiderült, hogy a lengyelek kimaradnak a háborúból, azonnal hazatért. Neve is, vére is kötelezi, hajtja, hisz nagyapja a mohácsi csatában esett el lovasai élén.

Az elöl rohanó katona szívében ott van a vörös mezőből sötétlő fekete bika indulata, mely családi címerükben fenyeget. Vitézségével szeretné visszaszerezni jó hírét s nevét, bizonyítani tisztességét, s ezekért mindent hátrahagyott, részt vett Pálffy Miklós főkapitány zászlaja alatt Diviny, Kékkő, Somoskő, Fülek felszabadításában is, s elhatározta magát, hogy kíméletlenül fog harcolni most is a török ellen, rettenetes ész-

vesztő indulatát erre fogja összpontosítani, így alkalma adódik akár saját vérével lemosni korábbi bűneit. S máris mire leszünk figyelmesek?

– No, most aztán örülhet a kutya török pokol fajzatja! A nyomorúságos mindenségit! Mintha egyenesen nekem szánták volna azt az átok golóbist! Nesze neked, te mágnásivadék, a szakállas puska legyen a végzeted!

– Borzasztó közelről érte ez a fene ágyú! De nyugodjék meg kegyelmed! Nemsoká itt lesz a barbély, talán nem olyan veszélyes…!

– Tud is az ezzel a nyavalyakórsággal mit kezdeni! Most még apám bűneit is megbűnhődöm tán!

– Miket beszél, uram? Jöjjön, segítek…

– Igaz, ami igaz, kegyetlenkedtünk eleget a törökkel, most aztán jöhet a fekete leves!

A fájdalom egy kicsit elcsendesíti, erős a sokk, alig tartja már magát a heves lelkületű, kompromisszumra képtelen vitéz. Igaz, volt kitől tanulnia a törökökkel való bánásmódot! Apja kihúzatta a rabok alsó szemfogát, vagy egy vastag bottal hetvenötöt veretett rájuk, de gyakran mindkettőt megtette egymás után. Ő maga is kíméletlenül durva volt mindig is nemcsak foglyaival, de jobbágyaival is…

– Nem Balassa az ott, aki támolyog a fal tövében?

– De hisz az előbb láttam, ahogy átalviszi az ágyékát az ólomgolóbis! Már hogy tudna talpra állni?

– Pedig ő lesz az! Hát így végzi a magyar Alkibiadész?!

– Ne temesse még kend, mennyi mindent kibírt már ez a Balassa! Amikor Báthory ellen harcolt, Hagymásy Kristóf lovasai buzogánnyal ütötték fejbe!

– Az már igaz, hogy állandóan kínzó fejfájás gyötri, szédeleg gyakorta! Tán ez lenne az oka?!

– Bizony könnyen meglehet! De érte máskor is fejsérülés…

Menjünk, nézzük meg, mi van vele!

A tábori felcserek sátrában kiderül, hogy Balassi combjai teljesen szétroncsolódtak. A sebeket tüzes vassal is hasztalan volna kiégetni, az viszont nyilvánvaló, hogy iszonyatos fájdalmakat szenved el a sérült, ki eszméletét is többször elveszti, s még sokszor fogja az elkövetkező napokban istenét szólongatni:

– *Szánd keserves fejemet. / Bűneim kínjával, testem fájdalmával / ne gyötörd életemet!*[1]

Mindeközben elgondolkodhat Mátyás főherceg azon, hogy bár szinte harc nélkül elfoglalta az alsóvárost, és több helyen is megtörte ágyúival a Víziváros falait, miért nem sikerül bevennie a várat. Hogy Mátyás főherceg ért-e a hadviseléshez, elég erélyes-e, kár lenne firtatni, nagy erejű, ám most borzalmasan megviselt sérültünk szempontjából teljesen mellékes. Egy biztos azonban, míg katonánk élet és halál közt vergődik, a tisztek most is dorbézolnak, az ellátatlan katonák fosztogatják a falvakat, s akit nem az ágyúgolyó, a puska ér utol, azt a vérhas fenyegeti…

Thurzó György épp most fogalmazza levelét a feleségének: *„Az ustromrul az német gyalog futamodott volt meg, mind bal kéz felől s mind jobb kéz felől sok ember hullott el mellettem… Balassi Bálint is sebes."*

Hős katonánk mikor egy kicsit jobban magánál van, társai felől érdeklődik. Megtudja, hogy Pálffy parancsnok többedmagával csak úgy menekült meg, hogy egy emlékkő árnyékába húzódott a törökök szakállas puskáinak golyói elől. Közömbös marad, mikor értesül arról, hogy Kara Alit is homlokon találta egy lövedék, s meghalt.

S hogy mi történik a sebesülést követő napokban? Balassi sebe elfertőződik, gennyesedik. Nemigen engedi közel magához a sebdoktorokat, akik engedélye nélkül nem mernek az

1 Psalmus 51.

ingerlékeny beteghez hozzányúlni, s talán igazságtalan lesz Balassi András, mikor a borbélyok gondviseletlenségét hánytorgatja fel, s Balassi Zsigmond is, ki elsősorban Mátyás herceg német felcserét hibáztatja, ki nem akar szót fogadni a magyar borbélyoknak.

– Uram, iszonyatosan sajnáljuk, de le kell vágni a lábait! Csak így maradhat életben!

Mérhetetlen haragra gerjed sok csatát megélt, az életet sokszor igencsak kiélvező, sok ivászatot, mulatozást maga mögött hagyó, kurválkodó, élvezeteket hajhászó, rengeteg pereskedést, családi sorscsapást átélő katonánk, s hajthatatlan. Nem az érzéstelenítés nélküli csonkolástól tart, hisz mennyi fájdalmat elviselt már! Hanem…

– Milyen vitéz az ember láb nélkül? Hogy nyargalna? Hogy futtathatna? – méreggel telten így kel ki magából, már nem először zavarja el a felcsereket, s helyettük Istent szólítja:

– *Ímé, kioldoztam, s teelődben hoztam / fene ötte sebemet, / Kit csak te gyógyíthatsz, életre fordíthatsz…*[2]

Többször is meglátogatja egy jezsuita pap. Amikor tisztább a tudata, van ideje végiggondolni helyzetét. Legalább magának bevallhatja, hogy meghalni jött ide, hisz már az öngyilkosságon is gondolkodott annak előtte. Ezt a megoldást persze vallása miatt aztán fertelmesnek tartotta, elhessegette.

– *Az emberek abba nem ismernek, ami vagy vagy volnál*[3]*…* Lám, Krisztina! Megyek utánad! Most már végképp mi lesz így gyermekemmel? Mindössze kilenc éves!

– De hisz az úr húgai gondoskodnak a kis Jánosról! Annára mindig számíthat!

– Azért nyugodtabb volnék, ha egy férfi ember is mellette állna, felügyelné neveltetését! Vajon elvállalná Mátyás főherceg a gyámságot? Mindenképpen meg kell próbálnom, fel kell

2 Psalmus 51.

3 Balassi Rimay Jánoshoz írt leveléből

kérnem!

Van, hogy azon gondolkodik, hogy állhat éppen a csata ügye. Vagy hogy mit is eredményezett a drinápolyi béke. Hogy milyen tűzfészekké vált a határvidék. Máskor meg saját elhibázott életét gondolja végig. Gyakran kínozza sebláz.

– Hiába írtam átkozott sok haszontalan verseket! Csak bút hoztak… Mindet tűzre kellett volna vetni!

– De hisz katonadalait a tábortüzek körül hányszor éneklik! Vigaszt hoznak, bátorságot, önbizalmat adnak a vitézeknek!

– Beszélhetsz, te! Mindegy már énnekem!

Eszébe jut halálos ágyán öccse, Ferenc is. Él-e, hal-e? Hol jó, hol rossz viszonyban voltak, de érdekelné, mi van vele, jó lenne elbúcsúzni. Sorban előjönnek múltjából az asszonyok. Húgai, kiket kiházasított, mivel szülei ezt már nem tehették meg. Anyja, Sulyok Anna, kinek korai halálát nem tudta soha igazán feldolgozni, s talán Losonczy Annában is őt kereste. Igen, az ő Júliája, ki oly sokszor hitegette, aztán oly rútul másnak adta mégis a kezét! Krusith Ilona, kivel szintén meghiúsult házassága, majd Kerecsényi Judit, akit viszont nem hagyott magára tukmálni, Célia, ki újra felhevítette benne a vágyat akkor, mikor már végleg lemondott a szerelemről. Fulvia… S a rengeteg főúri hölgy, akinek udvarolt, akivel flörtölt, akit esetleg el is csábított a *kiszolgáltatott nők rettegtetője*[4]…

Bevillannak tudatába az egyéniségét meghatározó férfiak, így apja, kinek halála után *csupán kaland, hánytatás, kapkodás és kudarc a végzete*[5], mellette közvetlenül pedig a zólyomi vár prédikátora, Bornemisza Péter alakja…

– Hallottam, hogy az úr fiatal korában Pozsonyban hogy elkápráztatott mindenkit a juhásztáncával! Még Miksa császár is gyönyörködve nézte virtusát, amint Pánt és a szatírokat

4 Koncsol László szavai
5 Koncsol László szavai

utánozta, ahogy lábszárait földig guggolva összecsapta, szétvetette, ahogy szökellt, ahogy ugrándozott! Mikor is volt mindez?

– Ej, te, igen rég volt ez már! 17 voltam mindössze! Még Rudolf koronázásán talán… – feleli mosolyogva, de a fájdalom azonnal eltorzítja mosolyát.

Szeretné, ha már vége lenne a kínlódásnak. Nem is tudja, hány napja vergődik már. Sok vért vesztett, s már a vérmérgezés tünetei mutatkoznak rajta. Miért nem följebb találta el az a fránya golyó? Végzett volna vele azonnal, és kész. És már megint Urát hívja segítségül, hátha most nem hiába kéri:

– *Adj már csendességet, lelki békességet, / mennybéli Úr![6]…könnyebbíts lelkem terhét![7]*

Úgy látszik, még több a bűne, mint gondolta, még több szenvedés vár rá, mielőtt megtalálná végső nyugalmát, mielőtt elcsendesedhetne. Tán jól jönne neki, ha most kérdeznék tanítványát, barátját, Rimay Jánost, ki védelmébe vehetné magyar Amphionját:

– *Benne a bujaság és a harag bűnén kívül más tűrhetetlen tulajdonság aligha van.*[8]

Bár maga Balassi az igazság óráiban másképp látja:

– *Soksága bűnömnek rettegtet éngemet*[9]*…*

Ellenségei még inkább ezen a véleményen vannak, ők talán azokat a hibáit emelnék ki, melyeket katona-költőnk vérével szeretett volna lemosni a török elleni harcban. Ők biztos ráolvasnák hírhedett mulatozásai, kíméletlensége, durvasága mellett – amit a költő maga is azonnal elismer a sebesüléskor – botrányos viselkedését, garázdaságát, gátlástalanságát, szélsőséges megnyilvánulásait, rámenősségét, s valószínűleg nem

6 Adj már csendességet…
7 Kiben bűne bocsánatáért könyörgett…
8 Rimay János szavai, de ő múlt időben fogalmaz.
9 Balassi Bálint nevére

említenék jóképűségét, kivételes szellemiségét, tehetségét.

Balassi makacsul szeretne véget vetni a kínnak, s megbékélni végre.

– *Ne gondold, oly könnyen ez véghez mehessen, / nem fér emberségedhez*[10]...

Pünkösd hétfőjén úgy érzi, már pokolbéli kísértetek faggatják, s mintha magával az ördöggel tusakodnék.

– *Te katonád voltam, Uram, és az te seregedben jártam*[11]... Most viszont *bizony Pokolra megyek!*[12]

Szeme előtt mégis megjelenik az széles, a tavasz friss illatát árasztó csatamező, hol bátran vagdalkozik, hős lovaggá változik, ki nemes eszmékért küzd, ki feltétel nélkül szolgál, ki példát mutat a vitézségről. Minden könnyebbé, légiessé válik, majd eloszlik, elcsendesül *Áldott szép pünkösdnek gyönyörű idején*[13]. Május 30-át írunk, tizenegy kínkeserves nap telt el a szerencsétlenül végződő várostrom óta. Százan halhattak meg, s a keresztény had fele megsebesült.

A gyóntató, Dobokay Sándor jezsuita pap fülében még ott csengenek Balassi utolsó szavai:

– *Hiszen atyám azt akartuk, hogy így légyen...*

Már mit sem tud arról gyarmati és kékkői Balassi Bálint, hogy Mátyás főherceg nem tesz eleget kérésének a fiával kapcsolatban, vagy hogy egy hónap múlva, június 29-én abbahagyja majd a támadást, hisz Esztergomot három véres ostrommal sem tudja bevenni. Arról meg végképp nem tud, hogy a leendő király átkel majd a Dunán, s hogy nemsokára Győr is veszélybe kerül...

Szemtanú történetírónk, Istvánffy Miklós, ki védőként részt vett a harcban, éppen a következőket veti papírra: *„...e harc-*

10 Venus Cupidót küldi elvált szolgája után...
11 Balassi utolsó szavai Dobokay Sándor feljegyzése alapján
12 Psalmus 51.
13 Borivóknak való c. versének 1. sora, rag nélkül

ban a serény éfjú, Balassa Bálintnak, ki Marsnak és Pallasnak egyenlőn szolgált, mindkét ágyéka átlövetett, mely sebben, noha csontsérelmet nem szenvedett, néhány nap múlva elhalt."

Mindezek után tán meglepné költőnket, hogy istentelen magyarként firkantja a veszteséglistára a halottak közé az Esztergomért vívó keresztény sereg német jegyzője, Gabelmann. Csodálkozna, ugyanis a költő Jézust hívta segítségül, mikor bizakodóan megindult a harcba Krisztus katonájaként, s végvári Orpheuszunk a halálos ágyán zsoltáros fohásszal mondott búcsút az életnek…

Van, aki a lócsiszárra fog emlékezni, ha rá gondol, nem ismerve fel jelentőségét, tehetségét. Más halála után is a nőcsábászra haragszik majd benne. De biztos jólesne Balassinak, ha láthatná az olasz Petrino mérnök levelét, melyben nagy barátjaként emlékszik meg a sebesültről.

Nem sokkal ezután szekéren zötykölődik holtteste, Hibbébe tart a kocsis, látszanak már a Magas-Tátra ormai, zordan méregeti a szekér utasát Kriván havasa. A megcsendesedett Balassi Bálint öccsével együtt apja és anyja mellé kerül a kegyúri templomba, a családi sírboltba. A fivéreket egyszerre búcsúztatják. Ferenc még korábban megsérült, mint Bálint, így jogos volt meglőtt költőnk kérdése vele kapcsolatban. Igaz, hogy turai sebesülését túlélte Ferenc, de július 17-én Husztnál a tatárok őt is lemészárolták.

S most fakad fel Rimay lelkéből a sóhaj:

Mint fogantak egy méhben,
Nyugosznak egy sérben,
Hasomló történetben,
Véres sebben,
Örök reménségben…

Bertuska álma

Szomorú, nagy szürke szem mered vágyakozón a jövőbe, álmodozó tekintettel, a külvilágot kizárva. A Le Marronier leánypanzió Lutryban sok szívbéli, lélekbe zárt titkot, álmot őriz. A büntetés súlyát nem érzi az elkalandozó, a bonyodalmas érzésekben eligazításra vágyó, lázadó tizenhat éves lélek…

Svájcban járunk 1911 novemberében. A szempár tulajdonosa egy rendkívül érzékeny és rajongó, rajzra és írásra fogékony leányzó, ki most éppen azért kapott szobaáristomot, mert magyarul beszélt. Ezen a rabságra ítélt délutánon „véletlenül" Berta kezébe akad egy arckép. A könyöklő, elmélázó férfi mintha megszólítaná a lányt:

– *Vagyok, mint minden ember: fenség,*

Észak-fok, titok, idegenség…

A leányzó varázsütésre, ösztönösen kezébe vesz egy kötetet, mely annak a gondolatait tartalmazza, aki a képen látható, s ki merengve tekint ha nem is rá, de a jövőbe. A lány a *Szeretném, ha szeretnének* első versénél nem jut tovább, ugyanis igen erős hatással van rá a ritmikája, a tartalma… Fel is sóhajt:

– *…jaj, nem tudok így maradni,*

Szeretném magam megmutatni…

Bertuska is így érez, szeretné, ha szeretnék. Anya nélkül nőtt fel. Ő is éhezi a szeretetet és a jóságot. *A jóság síró vágya* ott lakozik benne is, és vár valakit, aki megnyugtatja, megérti, s felvilágosítja összezavarodottságában. A lelki társról fénykép már van, de még nincs rajta dedikálás. Az autogramkérő levélhez két saját őszi hangulatú versét is becsempészi a lány, ki tíz évesen látta meg először a költő portréját, mikor egy pillanatra a kezébe adták a Nyugat Ady-számát.

Dúdolgatva adja majd fel a szobafogság délutánján írt leve-

lét:

– *Vidd el a levelem,*

Vidd el a levelem, Szép magyar hazámba…

Választ azonban hetek múlva sem kap Bertuska, egyelőre hiába reménykedik. A várakozás először izgalomba hozza, így könnyebb elviselni a pensionatus légkörét. De ahogy múlik az idő, nyugtalanabbá válik a leány, s maga sem tudja, mikor vált át az érzése haragra.

– *Akarom ismerni Ady Endrét, Törzs Jenőt és a többi szegény álmodó magyar fiút!*[14]

Év végén a kis olaszországi Sépey nevű faluba mennek téli kirándulásra a nevelőintézettel. Itt csattan el az első csók, melyet megízlelhet Berta ajaka, s bár ügyetlenre sikeredik, nem hagyja őt érzéketlenül Tabéry Géza, hisz már feltárta előtte szomorú családi helyzetét, intézeti magányát. Őt várja akkor is, mikor szilveszterkor megérkezik végre Ady levele. Nem tudni, miért is válaszol a költő. Tán kíváncsiságból? Vagy hiúságból? Mindenesetre betegségére hivatkozik, amiért késlekedett. Bertuka később is jólesően gondol a levél szavaira:

"*Nagyon köszönöm, hogy Maga, kislyány, ott Svájcban reám gondolt.*"

Lehet, hogy furcsállja, miért figyelmezteti Ady őt arra, hogy ne kultiválja túlságosan az érzéseit, de nagyjából azért megérti – ugyanis kivételesen érett –, hogy a nagyszerű versekért gyalázatosan sikertelen élet a fizetség. Berta maga mellé képzeli, s megsajnálja a beteg Adyt.

– *Legszívesebben réti virágokkal szórnám be a szobáját!*[15] Hogy érezze a tiszta, friss, egészséges levegőt, hogy kedvre és erőre kapjon!

S hogy mi tetszett meg Adynak a lányban? Berta is küld képet magáról.

14 Berta Tabéryhoz írt levele, 1911. február 5.

15 Berta Adyhoz írt levele alapján, 1911. december 31.

– Milyen titokzatos! S mégis… Mennyire egyszerű, milyen tiszta! Mindene oly vigasztalóan fehér! Megérezte ez a fiatal lány, hogy a fehér a legkedvesebb színem?

Léda persze másképp látja őt, hisz hiú, sértődött, s legfőképp nő, s jóval idősebb…

– *Vékony, kis leány, sovány, mint egy seprőnyél, elöl-hátul szexuális duzzanatokkal.*[16]

Egyelőre azonban boldog lehet Bertuka, hisz Léda véleményéről mit sem tud, sőt, szívesen megismerkedne az asszonynyal, akit az *„örömök, szenvedések érett, boldog, nagyszerű Krőzusának"* tart. Örülhet, hisz egy nagy költővel levelezik, nagyjából négy hetente írnak egymásnak, s ez már önmagában is álomszerűen szépnek tetszik a lány számára. Empatikus, telepatikus. Megérzi Ady kézírásán, ha beteg, nem tudja nem meglátni a kuszább, kapkodóbb betűket. Aggódik. A költő 1912 februárjában hamar felépül a szanatóriumban, még udvarolgat is. Persze a lány erről sem értesül, az viszont hízeleg neki, hogy beteg bátyjaként búcsúzik tőle levelében Ady, s őt húgaként szólítja meg. A költőnek nem is kell jobb búvóhely úgy általában minden, de elsősorban Léda elől, mint a szanatórium!

Mikor Berta növendéktársaival Párizsba utazik, felerősödik benne a vágy.

– De jó lenne, ha Ady is itt lenne! Ha vele együtt csodálhatnám ezt a várost! Ha kísérne! Ha mindent megmutatna!

De a lány nemcsak Párizst nem járhatja a költővel… pedig mennyit álmodozott erről is! Ady még a válaszleveleivel is megvárakoztatja… De Bertuka nem adja fel! Tán anyjára ütött ez a lány, ki gyermekágyi lázban halt meg. Ő volt ilyen nagyravágyó, nagyigényű! Berta nem tudja elnyomni hódító ösztöneit, meglepő módon, túl korán ébredt fel nőisége, s az a makacs, szeretetre szomjas lény újra és újra nyugtalanítja

16 Léda Szűts Dezsőhöz írott levele

odabentről. Épp most írja naplójába:

"Lélekben, vágyban elindultam az ismeretlen Ady felé, úgy mint az álomban."

Az intézetből hazatérő lányt Ady kedves levele fogadja Csucsán, a mesevárban, melyben felveti a nyári találkozás lehetőségét, hisz „megszabadult" már Lédától is. Berta hiába reménykedik, vár, álmodozik, mert elhanyagolja őt a szertelen életet élő költő. Ennek ellenére – ugyan minden alap nélkül – sokszor gondol merészet:

– Bárcsak Ady felesége lehetnék!

Ady azonban nem válaszol, s a csalódás bosszút, végzetes szerelmet szül Kolozsváron, a kacér és sértett lány szeszélyes játékból elszereti házigazdája lányának jövendőbelijét... Persze ez nem pótolja az Ady-kapcsolatot!

Szilveszterkor töri csak meg a vágyakozó lány a költő hallgatását, így újabb magyarázkodások, tervezgetések, ígérgetések várják Bertát, s bár mérgében összetép néhány levelet, nem tud hosszan haragudni, ahhoz pedig végképp gyönge, hogy ne válaszoljon... De a látogatás helyett újra a szanatóriumot „választja" Ady.

Bertuka félti, szereti, ragaszkodik hozzá minden csalódottsága ellenére is, s még mindig makacsul tervezget... Nem törődik azzal, hogy ki karol szívesen Adyba. Nem foglalkozik a körülötte topogó női csukákkal. Nem gondol a nyugtalan vérű asszonyokra, bogaras ladykre, a kíváncsi fruskákra, a verselő milliomos lányokra, akik próbálják megnyerni tetszését...

De addig is, míg nem jön el az ő ideje, ugyancsak próbálja kiélvezni a lehetőségeit, hisz fiatal. 1913 tavasza változatos programokkal várja, Pest mindent felkínál neki: fiúkat, kocsit, pezsgős lumpolást. Bár reklám ízűnek érzi Pestet, megfeledkezik Adyról, ki az asszonyi kiszámíthatatlanság kínzó átkaként éli meg Berta hallgatását. A leányzó, akit már születésekor elígértek Némethy Károlynak, élvezi az ittlétet, de csak barátság

alakul a fiatalok között.

Nyáron is késlekedik az egyszerű, harmonikus, megértő találkozás álmai lovagjával, s ebben is része van Bertuska életkedvének, központi, kedvezményezett figurájának. Egy egész „cserkészcsapat" veszi körül Csucsán. Hogy ott él szívében nagyon is Ady, arra bizonyíték ijedt sóhaja:

– Apám őrült csavargónak nevezte Endrét, ki szanatóriumokban él, s bejelentett lakása sincs! – csak a szája tátog, bennreked ijedelme…

Igaz, hogy nem szól Endrének Lám Béláról, a frissen végzett mérnökről, akivel titokban majd eljegyzik egymást, de nem is biztos benne, hogy Béla nem túl fiatal hozzá, s valahogy minden férfiban az apját keresné. Ki tudja, mi játszódik le ez idő tájt a fejecskéjében! Hisz állandóan eljátszadoznak Endrével a találkozás lehetőségével, s ki tudja, kin múlik jobban, hogy mindig csak terv marad a látogatás! De hajtincsüket is elküldik egymásnak egyféle szerelmi zálogként! Vagy ez is csupán csak játék? Kölcsönös kacérkodás?

Van min elgondolkodnia Bertának franciás kis íróasztalánál, melyen ha jó kedve van, még a japán isten is nevet, és még fehérebbek a fehér virágok a furcsa rajzú kékes dán vázában! Másabb itt ücsörögni, mint azon a bizonyos délutánon az intézeti szoba asztalánál! Jókedvre deríti kedves kis foxija is. Még ősszel is szép minden, a környező hegyek, az egész világ, hiszen Bertuka nem tudja, hogy Ady épp Dénes Zsófiát jegyzi el.

Azt sem tudja ez a már 18 éves, réges-rég érett lány, hogy a Sors az ő kezére játszik, hisz Zsuka anyja ellenzi ezt a házasságot. Közben megragadja a pillanatokat, hátha vágya mindig csak álom marad, és mer fiatal, s boldog lenni! Talán igazi szerelembe esik most már farsangkor Lám Bélával, de ki érti őt…

– Béla olyan, mint egy mindig javulást ígérő, de bőréből kibújni nem tudó, rossz gyerek! – siklik át Berta gondolatain a

fiatalember képe.

Elítélné-e Endréjét, mit szólna a lányka, ha tudná, hogy tavasszal Sándor Lászlónéval, Nyanyucijával utazgat helyette az Adrián, s ha nem lennének a Párkák Berta pártján, s nem távolítanák el Ady útjából készakarva a hölgyet, szövetségeseket is beiktatva, akkor bizony komolyabbra is fordulhatna a dolog kettejük között!

Milyen sok idő telt el a szobafogság óta! Hány elmulasztott találkozó van dr. Boncza miniszteri tanácsos lánya és a híres költő mögött! Mennyi idő telt el azóta, hogy Bertuska le merte írni:

"Én tudom – hogy meg fogom csókolni egyszer a szemét"

S azóta mennyi víz folyt le a Körösön! De most ez a sugárzóan intelligens lány mindjárt megpillantja álmai, vágyakozásai alanyát, bár tegyük hozzá, nem éppen a legmegfelelőbb állapotban és időben!

Már este 9 óra van, a váradi lumpolások után érkezik meg Endre, ki megjelenésével elsőre csalódást és szomorúságot is teremt, így az öröm tompán mutatkozik csak Berta szívében. Igaz, hogy kedvessége, jósága, hangszíne meggyőzi a beteg költőt szentként tisztelni akaró lányt. Bár az álomlovag veronálfüggő, s kissé hajlottan jár, megfogja a lányt mélyrelátó és beszédes szeme, nyílt homloka, energikus álla. Tetszik neki Endre dús, sötétbarna, hullámos haja, s a következő levélben már Bandinak szólítja, nyáron pedig, mikor Ady már pihenten, frissen borotváltan jelenik meg Csucsán, közösen adják ki Lám Béla útját... Nem gördül el ugyan minden akadály az útjukból, de az első lépéseket már megtették ahhoz, hogy megvalósulhasson Boncza Bertuska álma.

"majd megérkezel az alkonyatban
tévedéseid macskakövein lépdelsz"
(Jenei Gyula)

Billen a macskakő

Már megint ugyanaz az álom. Megérkezem az alkonyatban. De hová? Néha oly idegen ez a ház! Vagy tán én vagyok idegen neki. Ritkán fogad igazán be és el. De… Eljátszottam már a gondolattal. Igen, hogy itt élek. Hogy itt ébredek. Nem vendégként, s főleg nem idegenként. Hanem pont úgy, mint amikor a kiskakas nekünk kukorékolt, minket köszöntött, s legfeljebb egy karnyújtásnyira voltunk egymástól, de inkább csak egy ölelésnyire.

Most is álmodom? Képzelődöm? Fantáziálok? Olykor ugyanis képzeletben még mindig otthonra találok benne. Ilyenkor igaznak hiszem. Valóságosnak, lehetségesnek. A helyet, a reményeimet. Ilyenkor a megszokott köveken lépdelek a házhoz, mely mintha megtelne élettel, és felsejlik, majd hirtelen ködbe burkolózik körülötte a jövő. Talán a pára csapódik. Vagy a köd szitál? Mintha néhány könnycsepp is vegyülne hozzá! Akkor most tényleg, hol vagyok? Oly igazinak tűnik a nyirkosság!

A valóságban is hányszor átélek hasonlót! Így aztán elbizonytalanodom. Honnan érkezem ilyenkor? Hát magamból! A másik énemből. A másik életemből. És kihez? Persze, hozzád. Vagy mégsem? Hisz olykor annyira magad vagy, és igazán nem engedsz egészen a közeledbe! Ha elszunnyadsz, és érzem a tested melegét, jólesően figyelem szuszogásod. Tán most nyugodt vagy. Nem bánt semmi. Nem tudsz a világról, megfeledkezel az időről és a rabságról.

De meddig maradhatok? Kifeszíteném a pillanatot. Őrizném az álmod. Őrizném az álmom. Hisz… Hol vagyok igazán

én magam? Az is lehet, hogy most épp te őrzöd az én álmom, s ha nem billenne meg az egyik macskakő, nem inognék meg, nem veszíteném el egyensúlyom, nem ébrednék rá tévedéseimre. De megbillen! Így tudom, hogy nem akarok felébredni, vagy tudom, hogy nem álmodok, és nincs is értelme az ábrándozásnak. De persze rájövök arra is, hogy muszáj álmodoznom, mert így tudok továbblépdelni a megszokott köveken…

Bogárlét

Ni, egy bogár! Kafka átváltozott hőse teljes páncélzatban! De hisz ez én vagyok! A tükör szembesít valódi lényemmel. Nem görbe, nem torzít, egyszerűen csak lecsupaszít, nyilvánvalóvá teszi megváltoztathatatlan lényegemet. Mi látszik benne? Nyilvánvaló! Ez a lélek küzd, tisztaságra vágyik, felszabadításra vár, miközben egyre élhetetlenebb, elembertelenített közegben tengődik. Ha felé irányul két őszinteséget árasztó, kíváncsi szem, felderül ennek a kafkai lénynek a szíve, s a fagy felenged.

Igazi tavasz veszi ekkor kezdetét. Egy elnéző, megújulást áhító szív dobban erősebben. A péntek a hétköznapi taposómalom utolsó grádicsa lesz. A hétvége elhozza a határtalan szabadság ígéretét. Képzeletem már az óceán végtelenjét járja. Eljutok az Értől a jelen csehovi állóvizéhez. S mi a dolgom? Az esőverte, szürke tó egyhangúságát felkavarni!

Az ingoványos lehetőségek földjén cölöpökre építkezett velenceiek átfestik előttem Babits fekete országát, a karnevál elragad sokszínű forgatagával, örvénye beszippant az idő árjába. A Tower tornyából szemlélem Luciferrel a piaci sokaságot? Thackeray-vel nézem a hiúság vásárát? Gregor Samsa rejtekéből figyelek riadtan? Hisz egyre megy! Eggyé olvad tudatomban és megsokszorozódott, időben és térben végtelenített hasonmásaim érzületében! Almadarabkákkal a hátamban próbálom megbocsájtani eredendő bűnünket. Több száz fénykép készült esendőségemről, bizonyítva létezésemet és mulandóságomat. Átmenetiségem egyértelmű, őrzöm egyediségem, kitinnel óvom személyiségem, mely olykor darabjaira hull. El lehet taposni? Lomtárrá lehet változtatni életteremet? Vonjam meg magamtól a tápot? De hisz imádom a tücsökhegedűt!

Borúra derű?

Nyár közepe van. Borzongva állunk a kályha mellett a Schneebergbahn végállomásánál. Forralt borral teli bögrét szorongatunk. Agyonáztunk. A tócsa egyre csak nő bakancsaink körül. Odajön a bárzongorista, törölközőt, pokrócot, száraz zoknit akar adni. Figyelmes, önzetlen, talán ön- és közveszélyesnek tart minket, s mint ilyenekkel, óvatosan kell bánni velünk… Nem érti, mi vezérelt ide minket ilyen cudar időben. Hisz ő csak egyetlenegyszer, kényszerűségből jött fel gyalog, mikor kisiklott a szalamander.

Egy magyar kirándulócsoport tölti be a teret. Először dermedten, majd csodálkozva nézik a tócsát, melyben ácsorgunk, s próbálják megfejteni, hogy ki vagy mi kényszerített minket arra, hogy itt legyünk, hisz órák óta esik az eső. Már reggel is szemerkélt. Lehetett látni, hogy nem fog elállni… Mi azért makacsul bizakodtunk. Nem mindennap lehetünk itt! Összenéznek, megsajnálnak minket, össze akarják adni a fogaskerekűre valót. Alig tudjuk elhitetni velük, hogy van pénzünk, s lefele is gyalog fogunk menni, hisz túrázni jöttünk… De látják a szenvedélyt a szemünkben, érzik a derűs jókedvet, az öniróniát a hangunkban, meg hogy még egy forralt bort kérünk, így nem erőltetik tovább a dolgot. Kicsit később már lelkesen integetnek a vonatból. Fürge lépteinket látva végképp megszabadulnak a lelkifurdalástól, mert igenis szívükön viselték sorsunkat.

Nemrég odakint, ugyanitt, vakító napsütésben fejcsóválva néztük, ahogy a kőtarajokon mászkálnak a „felelőtlen” emberek, s még meg is jegyeztük, hogy egyesek mire nem képesek egy jó fénykép kedvéért! Most már tudjuk, hogy a jelzésen voltak akkor, mint ahogy ma mi jöttünk, annyi különbséggel, hogy ők ráérősen gyönyörködtek a látványban, mi pedig ködben, borúban bizonytalankodtunk, kissé tartózkodóak vol-

tunk, mert nem tudhattuk, mit tartogat számunkra egy-egy lépés, hogy mennyi út van még előttünk, s egyáltalán jó fele tartunk-e… Ugyanis mindketten azt hittük, hogy a másik elrakta a térképet, s egész nap csak emlékezetből és az útelágazások táblái szerint haladtunk…

Jó egy kis melegedőre, menedékre találni itt, hol kezünkben, s lábunkban melegség, bizsergő optimizmus árad szét. Először lassacskán, majd mind magabiztosabban indulunk neki szállásunknak, hol még kedvezményt is kaptunk a szalamandra mintázatú kisvonatra, amit már megint nem használtunk ki, mégis – vagy pont ezért – minden masiniszta messziről int nekünk…

Bújócska

Hány beteljesületlen vágy kandikál rám az örökkön kék ég alatt oszló-foszló felhők közül! Igen, ők hunyorognak ott! Hisz hová, s meddig is szállhattak volna reménykedő, majd lemondó sóhajaim! Hányszor incselkedett velem a napfény, miközben felderítette szívem, s megcsillogtatta előttem a könnyű létezés boldogságának titkát…

Sokszor percekre megfeledkezünk egymásról, mert elcsábít minket egy furcsa árny, egy különleges szikla, elvonja figyelmünket valami apró nesz, tán a száraz avar zörrenése, de lehet, hogy egy fakopáncs morzejeleit fogjuk, vagy egyszerűen csak elzsongít a szellő muzsikája.

Mégis, hányszor felém fordulsz! Megvárod, míg összetalálkozik szemünk. Homlokodra gyöngyök telepedtek, ugyanis elragadott szenvedélyed, így fellelkesültél a hegyre, míg én elgondolkodva, a pillanatba ragadva, magamba lassultam. Igaz, nem vagy messze tőlem, s ilyenkor újra és újra megölel tekinteted. Ugyanazt tükrözi, mint amikor először érintett meg ujjad…

Alázatosan lépdelünk a fák boltíve alatt, máskor elvarázsolódva ballagunk Írisz birodalmában, vagy áhítattal vegyes óvatossággal járunk Holle anyó birtokán. Olykor a kismadarakkal együtt várjuk, hogy a lisztes berkenye termését megcsípje a dér, hadd lakmározzanak az ízletes csemegéből! Hadd repüljenek szabadon minél magasabbra, hátha utolérhetik, meglephetik a fellegek közt bújócskázó, szeszélyesen feltűnő vágyfoszlányokat!

"mert bennem élsz, minden baj elkerül.
És gazdag vagyok, mérhetetlenül."
(Moretti Gemma)

Candide szemüvegével

Bennem élsz. Kezdettől fogva minden utamon elkísérsz. Ritkán pihensz. Hosszú időre velem maradtál. Szelíden kértelek, majd visszakönyörögtelek. Soha nem akarlak elengedni! Hiába is kérnéd! Egyre szorosabban kapaszkodom beléd. Megszépíted a valót, könnyebben elviselhetővé teszed a kínt, s főleg: élhetőbbé a hétköznapokat. Védelmet jelentesz, hisz segítségeddel előbb-utóbb mindig megtalálom a megoldást, kizárom a rosszindulatot, s egyértelmű, mert megtapasztaltam, hogy gyógyító erő is rejlik benned. Velem vagy, így távol tudom tartani a görcsös félelmet, a sok újra és megint csak felmerülő sandán sötétlő gyanút.

Ott éltél Candide-ban is annak idején, hisz a spanyolfal mögött is csak miattad merhette megcsókolni Kunigundát. Mi más vezérelte volna, hogy is mert volna ilyesmire vetemedni ez a dőre ifjú? Hol volt ő a lányhoz rangban, méltóságban? Nagyon is megérthetjük a báró-apát, hogy kiebrudalta őt a kastélyából.

Hogy is élhette volna túl nélküled ez a naiv, nyíltszívű lélek a bolgár-avar háborút, a szörnyű földrengéseket, az inkvizíciót, az akasztófát?! Mindezek után hogy hihette Candide, hogy ez a világok legjobbika, s miért nem kérdőjelezte meg soha Pangloss mester igazságát? Nyilván azért, mert eluralkodtál gondolataiban, érzelmeiben! Fogva tartottad, megszálltad. Én pedig mindezt megértve nem eresztelek, a túlélés reményében, a megváltó változást várva nem akarok hatásod alól kijózanodni. Vágyom bűverődre, pozitív energiákat sugárzó közelségedre.

Nem érdekel a kézzel tapintható kincs, hisz jelenvalóságoddal gazdagnak érzem magam. Mérhetetlen derűt, megelégedettséget sugárzol, áradoztatsz. Lényegemmé váltál, maradj továbbra is elválaszthatatlan társam, hű optimizmusom!

Cyrano bohócruhában

Napok óta csak téblábóltam, nem találtam a helyem. Valami furcsa hiányérzetem volt.

– Nem láttátok Cyranót? – figyeltem fel egy ismerős hangra.

– Ez az! Mi történhetett? Hol lehet? – kérdeztem hangosan, s elmélyedtem, tovább gondolkodtam magamban róla. Szomorú lettem volna, ha nem tűnik fel hamarosan az árnyat adó fák közt sötét alakja, ha nem hallom mély érzésekről tanúskodó gyönyörű szerelmes vallomásait, melyeket titokban többször is kihallgattam, s bár nem nekem szóltak, hatással voltak rám… De még hetyke csúfolódására sem lettem mostanában figyelmes. Nem láttam kihívóan kardot forgatni, s nem hallottam már napok óta a szócsatározásait sem!

– Roxane, te sem tudsz felőle semmit?

– Ééén? Miért pont…?

– Jaj, ne tettesd magad! Hisz…

– Nem tudok semmit!

Úgy néz ki, szívemhez nőtt ez a nemes gascogne-i kadét, s igazán aggódni kezdtem miatta. Hiába állt torkos nagyivó hírében, hiába nőtt túl hosszúra az orra, megszoktam, s bizony megsajnáltam. Filozofikus alkat volt, nagy természettudósnak tartották, de valahogy nem volt semmiben sem szerencséje. A hírnév éppúgy elkerülte, mint a gazdagság és a viszonzott szerelem…

– Úgy hallottam, bohócként lép fel – a semmiből tódultak a hangok a tudatomba, mintha Pierrot suhant volna el előttem.

– Igen, tán valóban őt láttam. Hogy került ide? Még egy reménytelen szerelmes! De tán pont ezért lehet jó az információja! – suttogtam meglepetten.

– Pierrot! Te vagy az? Mit mondasz? Elment a józan

eszed?

– Jól hallod! Cyrano megunta, hogy lenn maradjon, a sötétben hátul, míg mások kúsznak fel helyette a ranglétrán, a hágcsón, s hogy a gyönyör, az élet, az elismerés csókja mindig másoké legyen!

– Szerencsétlen! – s mire elhagyta ajkam ez a pár szótag, már futottam is a cirkusz felé. Tudtam, hogy már megkezdődött az előadás. Pillanatok alatt a művészbejárónál voltam.

– Merre van a bohóc?

Az artisták csak ijedten intettek feldúltságomat látva, s én már a színpadon is álltam. Cyrano viszont hátrált. Majd bánatosan nézett fel rám a lét peremére botlott, a valóságból egy másfajta valóságba huppant, kiszolgáltatottá zuttyant Cyrano, s ijedt, fájdalomtól elnyúlt arca megbánást, meglepődést tükrözött. Csak beszédes szeméről ismertem rá, mely egy furcsa kalap alól szemlélődött, meg aztán tudtam, hogy egy bohócot keresek… Döbbenten összecsaptam két kezem.

– Cyrano, mi történt az orroddal?

– Meguntam. Túl hosszú volt! Úgyis mindenki szemében ott volt a gúny, le sem tudták venni ormányomról a szemüket! Kisebbre operáltattam! Ez a bohócorr meg jól eltakarja… Jó, hogy eljöttél megnézni… Fogadd el ezt a pár szál virágot, Camille!

Némán könnyezve felé nyúltam, szomorú tekintete háláról tanúskodott, de még ott volt benne az elhatározás és az operáció kínkeserve, bohócságának önkifejező művészisége, elveszített szerelmének gyötrelme. Felsegítettem a színpadra Cyranót, ki nagyot dobbantott hatalmas, harsány cipőivel, majd meghajlott, s megkérdezte:

– Camille, hallottál szerencsétlen kísérletemről is?

– Már megint egy törött szöcskeszárny? – pontosan értettem ugyan Cyrano kérdését, szíven is ütött, s ezt ő is észrevette rajtam, de megértően, hálásan belement a játékba. Rög-

tönzött évődésünk sikert aratott, s a közönség azt hitte, hogy hirtelen megjelenésem, a furcsa váltás mind az előadás része. Bár idáig nem volt idejük és kedvük nevetni, hisz minden oly váratlanul érte őket, s annyira különbözött a megszokottól!

Nem gondoltam, hogy ennyire szerencsétlen flótás lehet az én szeretett Cyranóm, hogy még a halála sem sikerült, de talán el tudja temetni a múltat, s ebben a maskarában megőrizheti önmagát. Ki is gúnyolhatja magát, hisz a kasszasikerhez ez kell.

Duna-parti séta

Hánykódom. Magamban, s a világban. Vagy tán fordítva… Lehet, hogy nemesnek tűnik hullámzó – tán gyengülő – erejű harcom, de most megfutamodom. Nem szégyellem. A legrövidebb úton szeretnék partot érni. Ja, hogy már ott vagyok? Minden nézőpont kérdése! Sóderhalmok, derékig vízben mártózó fák kísérik utam. Halmozódó terhek, létiszap. S már fogalmazódik is bennem a kérdés:

– *Törzs vagyok-e, vagy már csak torzsa?*

S végigáramlik bennem a felismerés: torzsalkodnak körülöttem. A varjak, a sirályok is összekapnak egy-egy falaton… Jobbra kiüresedett gyárak, elhagyott, kihasználatlan telepek. Kissé bizarr a töltésen való járás. Fel-felbukkan néha egy-egy hozzám hasonló magányos figura, de olyan, mintha itt felejtettek volna minket, mintha ide nem illő, ritkaságszámba menő egyének volnánk… Hisz nekem is…

– *Kristály patakvíz folydogál*

Gyémántos medrü ereimben.

Megállok. Itt vagyok egy lépcsősor alján, magamban, lendületes sétámat megszakítva, most már ráérősen, elgondolkodva, kimenekítve magam a teendőim közül, melyek valószínűleg nem várnak meg, csak egyre halmozódnak… A Duna partján, a budai oldalon szemlélődöm. Szemben a Csepel-sziget – a Szabadkikötő, az Ófalu, a Gyártelep – élete zajlik. Egyre jobban munkálódik bennem valami, s újra megszólít, kiszól belőlem Valaki:

– *Sikáltam hajót, rántottam az ampát.*

Október végi, ködös idő telepszik rám. Szürkés a víztömeg, barátságtalanok a sötétlő kövek, de valahogy mégis beszédesek. Egyre közvetlenebbnek tűnnek, már nemcsak a habokkal feleselnek, hozzám is locsognak. Egy sirály ácsorog még min-

dig az uszadékon. Egy gondtalan potyautas! Eddig – ha nehezen is – lépést tartottam, versenyeztem vele a parton. Semmit nem tett a győzelemért, s nem is tudta, hogy vetélytársnak tekintem. Kissé gyorsan sodorta a vízár Budafok felé, most azonban hagyom, hogy elússzon. Ahogy meglátom az uszályon és a hajókon rakodókat, már nem sietős, így magamat is, gondolataimat is szabadjára engedem, miközben állást és helyet foglalok…

Persze egyre csak József Attilát idézik elém a gyenge kis hullámok. Mintha most is az ő hangját hallanám:

– *Ha tested fázik, lelkem Rád adom…*

Még nem fázom, hisz a magam elől való sietős menekülésem, valamint a vágy, hogy az áradatnál sebesebben haladhassak, felhevített.

– *Én soha, soha nem nyugodtam,*

Mindig, mindig csak futottam…

Újabban én sem nyugszom, egyre harcolok az idővel, melyről nem akarok tudomást venni, mégis kellemetlenkedik, hajt, így én is hajtom magam, majd megunva, fellázadva kizárom a kattogást, a ketyegést, s próbálom lecsendesíteni zűrös szívem vágyát, türelmet áradoztatni, érzelmi villámokat hárítani. De hiába utasítom el az órát, a percet, jobban befolyásolja létem az idő, mint valaha. Próbálok versenyt futni a mutatókkal, mint az előbb a Dunával. Úgy hárítok, hogy bumerángként visszaüt rám a nyugtalanság, s én magam is gyakran békétlenné válok, háborgok.

– *Örökkön fájdalmas az ember…* Hogy milyen *jó volna jegyet szerezni és elutazni Önmagunkhoz…*

… És jó volna szembenézni magunkkal, s nemcsak a felszínre pillantani, hanem merészen a mélységekben kutakodni, bármily zavaros is, amit látunk, s bármennyire rideg, kellemetlen tapintású, amibe nyúlhatunk! Csak az a baj, hogy…

– *Leülepszik, nem illan el bajom.*

Meg aztán nagyon nehéz szembesülni a jelennel, a múlttal sem könnyű, hát még a jövővel!

– Idegünk rángó háló,

vergődik benn' a mult sikos hala.

És sokszor saját magunk csomózzuk a hálót magunk köré, melyben vergődünk, s pilinszkys módon magunkat is, és egymást is megsebezzük közben, pedig ha ügyesen, ösztöneinkre hagyatkozva ficánkolódnánk, felszabadultan kivethetnénk magunkat a szákból, visszatalálhatnánk önmagunkhoz, éltető közegünkhöz… Amúgy nem is kéne szövögetni ezt a merítőhálót, sőt, el is úszhatnánk mellette, ügyesen ellavírozhatnánk. És néha sodródhatnánk az árral is, nem kellene állandóan erőltetni a szemben tempózást!

– …ne csatlakozz a hadhoz…

És ha olykor szabadabban szárnyalva, sirályként, csak néha-néha felvijjogva, de időnként elpihenve kihasználnánk a kedvező áramlatokat?

– Az elmultba szemem tétován tekint

Egy percre csak! Üldözi a jelen,

Nem pihenhet régi emlékeken…

Persze. De nem sok különbség van. Egybefolyik a múlt, a jelen és a jövendő, egyszerre élem meg valamennyit, érzem, mit élhetett meg – pedig csak fényképekről ismerem – nagyanyám, kinek génjeit tagadhatatlanul és talán a leghatározottabban hordozom, ki ugyanúgy egyedül nevelte gyermekeit, ki réges-rég egy láda fenekén egyengeti hátát, s kinek túl korán elhasználódott a szíve igyekezetében, mert ugyanúgy mosta mások szennyesét, mint a „haszontalan" szabadszállási Mama.

Érzem, hogy mit gondolnának a világról most ezek a gyermekek: nagybátyáim, kik közül az egyiket nem is ismertem, mert meghalt a háborúban, vagy a másik, ki már elnyugodott, de szatirikusan szemlélné mindezt; vagy hogy tárná tehetetle-

nül szét kezeit néhai nagynéném, s hallom, ahogy nagyokat fújtatna hozzá. És látom, milyen nehezen éli meg ezt az ellehetetlenült világot az apám. És ne feledkezzünk meg rólam, magamról, aki a leghitelesebben tapasztalom meg a valót, a saját tudatom, könnyen felsebezhető lelkem, húsom által!

– Bírom vonszolni Időtlenségem igáját…

Igen, én is huzigálom, néha löködöm, máskor igavonóként meg-meglendítem a terhet, s nemcsak azt, mit kiszabtak rám, hanem valahogy hagyom, hogy tovább púpozzák, s magam is rakodok rá. Csak…

– Hová kell mennem? Nem enyhít a Távol… Lelkem elröppen a Végtelenbe… Tele vágyakkal zokog a lelkem… Tépd ki szívem kérges rejtekéből / Tompa dalok árnyékéletét.

Ha szétfoszlatom az árnyat, ha nem a zavarosban halászok, talán nem siklik ki kezem közül a múlt, mielőtt értelmezném. Nem csusszan ki a jelen, hanem megélem, elégedetten szemlélem. Nem csúszik ki tán markomból a jövő sem, ha nem görcsösen markolászom, csak egyszerű határozottsággal nyúlok érte… Legfeljebb kicsit meggyorsítom lépteim, hogy ne suhanjon könnyedén el mellettem, mint az uszadék! Vagy…

– Egyedül fogok én állni a világon… Külön világot alkotok magam… születtem, elvegyültem és kiváltam… Idegen, messzi bolygó minden ember, / Kinek csak vágya, álma, gondja van.

De talán nem is kell elkülönülni. Ha kitaszít, be is tud fogadni ez a villoni világ!

– De ezt a világot kinőttük mi már…

Ha így van, akkor egy lehetőségünk van: fölé kell magasodni! Tán ezért vágyom a hegyekbe, ezért kívánkozom a magaslatokra!

– Ó, jaj azoknak, akik

Nem másszák meg a magasságokat

S úgy kerülik szavamat, mint a szakadékot…

Néha valóban könnyebb volna körbekerülni a tornyosuló akadályokat…

– Hol a tiszta szavak nem dadognak,

El innen, végre, a magasba föl!

S ahol a lelkek megérintik az eget, ott már nincs is szükség szavakra! Tisztán csak a létezés az egyszerű szabály, ösztönösen megértjük a természet üzenetét, magunktól ráhangolódunk az időtlen békesség hullámhosszára. Ott…

– Kinyúló nyelvvel lóg az értelem.

De ha felérsz, ha megtisztulsz, újjászületve térhetsz vissza, s egy ideig…

– Erdő vagy, ifju lombos, ezredéves,

Mely éjenként vad titkokat susog…

Ilyenkor szavakat formálsz, s bár mindez nehezen érthető…

– …nincs jogod befogni a szádat,

Ameddig csak foszlik belőle a szó…

Talán meg tudom kötni a magam különbékéjét a világgal, mint Szabó Lőrinc, s melyre képtelen volt „drága Attilánk", ki egyfolytában itt kísért körülöttem, s formálja ajakam, alakítja gondolataim, befolyásolja tudatom, s kit – sajnos – egyre jobban megértek. Nem is tudom, még mindig nem döntöttem el, hogy ő szól-e belőlem, vagy én magam, s mivel sokszor fájón átérzem, mit ő, így elfogadom az ő szavait, hisz tökéletesen kifejezik, mi bennem munkál…

– Ahol a szabadság a rend,

mindig érzem a végtelent.

Az is érdekes, miért idézi ez a zavaros szürke víztömeg a szabadságot és a végtelent számomra. A Duna is egy meghatározott mederben folyik, mint az életem, s bár azt sugallja, hogy akkor is itt fog folyni, mikor én már nem pihenhetek meg a partján, valahogy ő sem tűnik örökkévalónak. Tán én is kiléphetek medremből, ha túlcsordul bennem a vágy, a fájda-

lom.

– *A mindenséggel mérd magad!*

Így aztán végképp eltörpülök, fölrepülnék, sodródok, kívülről szemlélődöm, levetkezném a világot, ha már magamból nem tudok kivetkőzni. Eszmélek…

– *…de most már késő, / most látom, milyen óriás ő!*

Az anyám, a világmindenség. Anyám a mindent jelentette hónapokon át, s ezt a mindenséget keressük később évtizedeken át. Aztán…

– *Vas-öltönyben előttem áll*

A szomorú, néma halál.

Majd megkérem…

– *Halál, terítsd rám köntösöd, hisz fázom…*

Kicsit megborzongok, de egyelőre csak a hűvös szellő legyint meg, ideje már felállni, mozogni, odébb sétálni. Egyetértően bólogatnak a fák. Én meg…

– *…halkabban hallgatok a csöndnél…*

Megindulok. Szemből felbukkan egy-egy futó.

– *Plakátarcú emberek rohannak…*

Önző, múlékony lények vagyunk, akár köszönhetnénk is egymásnak! Helyettem a pulzusszámlálóra néznek, állítanak egyet az mp3-on, hogy ne kelljen szembenézniük velem, ne kelljen szembesülniük mulandóságukkal. Hogy ne legyen lelkifurdalásuk, hogy ne tükröződjön a…

– *…lágy bánat a szememben.*

Mely a sajátjuk is. Hogy ne kelljen szót fogadniuk.

– *Tenyeremre tettem a lelkem:*

Nézd meg, milyen szép százlátó üveg!

Elfordulnak. Átnéznek rajtam. Mit érdekli őket a kaleidoszkópom! Egyszerűbb így! Fásult közönnyel zárjuk ki, akit csak tudunk! Hisz…

– Ki verné föl lelkünkből a lelket?

Mi magunk elnémultunk, miközben kizártuk a többieket a magunk által teremtett álvilágból. Rendben van, jó ez így?

– ... ne hadd motyognom félszegül

hogy élni kell és nem lehet.

Úgyis magamban akartam maradni magammal. Nem is értem, mi bajom. Talán, hogy lejárt a lopott időm. Talán, hogy távolodom a vízparttól. Hogy lejárt a madáchi sétaóra, hogy küzdök, pedig nem igazán bízom a változásban. De…

– Amíg a világ ily veszett,

én irgalmas leszek magamhoz.

S hogy mire várhatnék? Hát például arra, hogy bár a tél közelít felénk, majd…

– Pattantsd ki a szíved, elő a rügyekkel –

A mi tüdőnkből száll ki a tavaszi szél!

Tavaszig pedig a sóhaj, a pára. Gőzölög a lázas test, füstölög a kémény, az ember, aztán parttalanul sétál, él, parttalan vitát, küzdelmet folytat ott, hol egy kis időre elmenekülve a zavarosból a séta kedvéért abbahagyta…

Hamar sötétedik.

– A félhomály is nyöszörög.

Estére pedig…

– ...elfárad bennem a fájdalom,

elalszik, mint a gyermek s én is véle.

(A dőlt betűs szavak, mondatok, sorok József Attila költeményeiből valók.)

Egy nap Velencében

Hajnit teljesen elbűvölte már odafele a Trieszti-öböl látványa, az isztriai fehér márványból épült romantikus Miramare-kastély és környezete, a szikrázó sziklák, a rajtuk pihenő kormoránok, a pálmafák sokasága.

A múzeumot bejárva itt-ott mintha felbukkant volna Habsburg Miksa főherceg és felesége sziluettje, s a felséges pár mozdulatait sajátjaiknak érezte. Egymáshoz tartoztak ők is, s most együtt lépdeltek örömeik helyszínén. Mintha Hajnit magát szorította volna a fűző, mintha Sarolta vágyai, örömei, félelmei futottak volna át szívén. Sarolta szemével is látott, mikor kitekintett a Grignano-öbölre, és messzebb sikló tekintete megnyugodott az Adriai-tengeren. De a saját szemével akart meggyőződni arról, hogy a palota minden ablakából tényleg látható-e a tenger. Nem tudott zongorázni, de talán ha leült volna a királyi hercegnő hangszeréhez, annak átlelkesült szelleme vezérelte volna ujjait, s egy szép harmónia hangján szólaltak volna meg a billentyűk!

Fél órával ezelőtt a Miramare teraszáról még csak a szépségek iránt érdeklődő, mesés csodavilágba csöppenő turista szemével nézelődött. Miközben a tengerbe vezető lépcsőn felsétált az újdonsült házaspár férfi tagja csuromvizes nadrággal a teraszra, s el- majd felvette asszonykájától a pólóját, a lány kicsit megdöbbent, hogy ez a nagy gyermek nem mond le a kastély meglátogatásáról. Elnéző mosollyal vette tudomásul, hogy annak napszemüvege beleesett a vízbe, s azt ki kellett menteni. Inkább szórakoztatónak, mint megdöbbentőnek tartotta a történteket, bár kicsit zavarta, hogy mint a csoport tagjaira, rájuk is szégyent hozhat ez a merülés.

Elbűvölte a kastélyhoz tartozó terjedelmes édeni díszkert is. Miután Hajni megtudta, hogy Erzsébet királyné is gyakran megfordult itt, szabadon közlekedett nemcsak a tavacskák és a

botanikai ritkaságok között, hanem időutazóvá is vált. Ott volt mellette, akit szeretett, s oly felhőtlenül boldog volt, oly egyszerű, könnyű és természetes volt minden. Semmi meglepőt nem látott, bármily elmondhatatlanul gyönyörű, érdekes és elbűvölő is volt, amit tapasztalt… Mintha egy végtelenül csodás álom főszereplői lettek volna Danival. Hálásan fogadtak mindent, hisz annyira hihetetlen volt, hogy velük történik mindez… Két nap múlva a Minimundusban is meleg szeretettel szemlélték egymást és a kastély makettjét.

Sötétedéskor érkeztek Jesolóba, a szálláshelyükre, a hotel épp kezdett díszkivilágításban pompázni a pálmafák körében. Úgy érezték, a nászutasoknak kijáró, tágas szobát kapták meg, melyhez egy feltűnően nagy, királyi terasz is tartozott. Mintha összetévesztették volna őket valamiféle előkelőségekkel, ők pedig egyelőre ki akarták élvezni a tévedésből fakadó előnyöket… Vonzotta őket a szálloda strandja, az Adriai-tenger moraja, s kedvet kaptak egy kis fürdőzésre. Megjelent a parton a „merülős” pár is. Az asszonykának már gömbölyödött a pocakja, így csak a lábával simogatta a tengert, nem akart semmiféle fertőzést összeszedni. Lett volna mit kipihenni mindannyiuknak, de még nem érezték a fáradtságot. Telhetetlenül üldözték az újabb élményeket. Ki akartak használni minden lehetséges pillanatot szerelmük átélésére, és az újfajta benyomásokat egyre boldogabban kebelezték be.

Amilyen későn tértek nyugovóra, olyan korán keltek. A napkelte már megint a parton találta őket. Fura volt a rengeteg üres napágy, el sem tudták volna képzelni, hogy itt süttessék a hasukat főszezonban. Az aktív pihenés hívei voltak. Kicsit tartottak is a hosszú buszozástól.

Szeptember volt, a vénasszonyok nyara árasztotta bőségesen az áldásait. A fenségeknek kijáró reggeli után megindultak a csoporttal a kikötőbe. Ezzel kezdődött el az igazi varázslat, minden eddigi gyönyörűség csak felkészítés volt a hatalmas bűverejű csodára, amit egyszerre talán képtelenek is lettek

volna feldolgozni…

Hogy mi ez a látvány? Hajni így emlékszik vissza:

– Először is a cövekek a tengerben, a rajtuk ráérősen szemlélődő sirályokkal, a hajóktól népes kikötő. Reggeli fények villódznak a vízen, mikor kifut a bárka, s a szemeinknek szokatlanul nagy óceánjáró gőzölög keresztben. A hullámokon megtörő lágy színváltozatok, a fodrozódások homoktengereket idéző képe, a sárgával-rózsaszínnel átszőtt égfüst, hab az égen és a vízen, ez utóbbit hajónk kelti, ahogy szeli a tengert. Egy-egy játéknak tűnő lélekvesztő bukkan fel, melyek körül bronzos csillogásával teremt tekintélyt a tenger…

S mindeközben erre gondol a lány:

– Velencébe csak hajóval érdemes megérkezni, igaza van Daninak! Jöhettünk volna repülővel, vasúton vagy közúton is, de egészen másfajta élmény a tenger felől meglátni és megszeretni Adria királynőjét! Az épületek falát víz verdesi, milliónyi hullám nyaldossa. Ezt más egy képen vagy a képernyőn, monitoron szemlélni, s így szembesülve furcsa elképzelni, hogy ezekben a házakban élő emberek hasonló fájdalmakkal és örömökkel élnek, mint mi, hisz annyira más közegbe, más lelkülettel születtek!

Lassan felbukkant a szerelmesek előtt a különös szigetvilág. Megláttá k a Canal Grande mentén sorakozó jellegzetes impozáns épületeket, a csodás palotákat, a takaros polgárházakat, a gyönyörű külsővel és gazdag belső díszítéssel is megáldott templomokat, a kincseket rejtő múzeumokat, a hangulatos hidacskákat, a rengeteg csatornát.

– Hát itt született Marco Polo és Casanova! – sóhajtott fel Dani.

– Szóval itt eszmélt a komédiaíró Goldoni! És hány híres festő és zeneszerző bölcsőjét ringatták itt! – tette hozzá Hajni.

Egyre több gondola árboca bukkant szemük elé, megjelentek a néhol matrjosa sorba állított hajók, a vízibuszok, a vízita-

xik, a kisebb kikötők, s hirtelen eléjük tárult a sok emeletes Costa Serena nevű monstrum hajó is. Úgy érezték, a fizika törvényeit hazudtolja meg a látvány. Hogy képes fennmaradni ez a nagy tömeg a víz színén?

Aztán kiszálltak Danival ebbe a még csak másodkézből ismert mocsaras cölöpvilágba. Idegenvezetőjüktől megtudták, hogy vörösfenyőből készült ez a cölöprengeteg, ami nem rothad el a víz alatt. Összeszoruló szívvel gondolkodtak el azon, hogy az elmúlt évszázadok alatt mennyi energiát fektettek a magas vízállással küzdő, süllyedő városka megmentésébe…

Az ódon, történelmi hangulatot árasztó lagúnák városában megindulva úgy érezték, hogy csak karnyújtásnyira élnek és túlzottan is belelátnak egymás életébe az egymással szemközt lakók. Úgy ítélték meg, hogy túlságosan is kiteregetik akarva-akaratlan szennyeseiket a víz városának lakói egymás előtt.

– Úgy élnek, mint egy nagy család! Talán velük születik az elnéző tolerancia, a közvetlenség, s ami a szívükön, az már ott van a szájukon is, nagy hangon ki is nyilvánítják véleményüket, így hamar tisztázzák is a helyzeteket – merült fel Hajniban.

Nemsokára kék ruhába öltözött csoportra lettek figyelmesek, a férfiak kapucnis köpönyegben, a nők világoskék, átlátszó selyem kendőben mutatkoztak. Lelkesedéssel töltötte el a szerelmeseket a lovasszobor, mely egyben tájékozódási és gyülekezési pont is volt.

Megakadt szemük az elegáns gondolák során, s képzeletben ők is odaültek a lábukat áztató lányok mellé, s összemosolyogtak velük. De annyi minden várt még rájuk! A maskarákról, a szalmakalapokról a túlságosan is közelre merészkedő galambok vonták el figyelmüket. Rengeteg népség volt, ez egyébként zavarta volna őket, de most így volt kerek a hangulat. Ez a nyüzsgés hozzátartozik a mindenkori Velencéhez. Annak azért örültek, hogy nem a karnevál idején érkeztek…

A csodás építmények elkápráztatták őket, a rengeteg képi benyomástól nem is igen tudtak szóhoz jutni, csak a másik szemébe nézve láttatták és látták meg a hálát, hogy itt lehetnek, és hogy alkotórészei, egyszerre külső megfigyelői és elragadott belső átélői az aznapi velencei forgatagnak.

– És mindez tényleg cölöpökre lenne építve? – merült fel egyszerre bennük.

– A Szent Márk tér valóban víz alatt szokott állni időnként? – oly furcsának tartották mindezt akkor, mikor a galambok kissé szemtelenül uralták a teret, ahol időnként elkél a gumicsizma is. Privilégiumot élveztek ezek a madarak, kik elégedetten totyogtak, bizalommal rájuk szálltak.

– Milyen szép lehet a székesegyház képe a vízzel elárasztott tér tükrében! – nézték a fotós szemszögéből.

A börtön vasrácsai, reteszei, a Sóhajok hídja is elgondolkodásra késztette őket. Bedőltek ők is egykor a téveszmének, a neve alapján azt gondolták, szerelmes sóhajok, vágyak sokasága szabadult ki itt a lelkekből, és egy tág teret képzeltek a híd köré. Azt hitték, ezért jönnek ide mézesheteikben az ifjú párok. Most azonban az elítéltek sorsát átérezve ironikusnak és kegyetlen büntetésnek tartották, hogy kivégzésük előtt megláthatták a rabok – mint ekkor ők – a szikrázó vizet, a gondolások jellegzetes mozdulatait. Szembesülniük kellett a Siralomházból kilépve azzal, milyen szép is, amit itt kell hagyniuk. Hajniék közben lenéztek a szemközti hídon felgyülemlő tömegre is, s ez szintén a zúgó életet hirdette. Turisták jöttekmentek, cserélődtek, de az összkép nagyjából ugyanaz volt.

Tovább nézelődve már zöldesnek látták a díszes épületek falát nyaldosó tengert, melyben gyakran ágaskodtak, kínálkoztak a cölöpök. Még egy színpad is fel volt állítva a vízen. A Harangtoronyból eléjük tárult a zsúfolt házak és a rengeteg vízi jármű képe. Valami verseny zajlott éppen a Canal Grandén. Beleláttak a nyüzsgő sokaság délutánjába, rendezetlenségébe. Sok minden belefért ebbe a napba, de lassan megnyu-

godhatott a fény városa, a turisták elindultak szálláshelyeikre. A lovas is takarodót fújt, kardjára tűzte a kékkel, rózsaszínnel átvilágított levegőeget, s ahogy gyűlt a csoportjuk, úgy szaporodtak meg a fellegek is, melyek egyre narancsosabbá, rozsdásabbá, sárgásabbá váltak. Aranylóan misztikus fénybe burkolóztak az épületek, a tornyok, aranyhidat kínált a hullámokat verő víz. Megbabonázta őket a látvány. Tudomásul vették, hogy távozniuk kell, de talán így volt a legjobb. Így őrizték meg emlékeikben a bőkezűen feltárulkozó Velencét, a gondtalan, békés, meghitt, szerelemmel átszőtt nap hangulatképeit. Meg aztán szívükben, emlékképeikben úgyis magukkal hozták a városka milliónyi kis részletét…

– A tömegárban csak telefonos segítséggel sikerült megtalálnia idegenvezetőnknek a mi hajónkat, de egy picit sem izgultunk, mert a gyönyörű látvány lefoglalt és fogva tartott minket. A víz királykékre váltott, bronz színezte át az épületek falát – gondolt vissza Hajni.

– A habok, melyeket hajónk hasított, megzavarták a szürkés-barnás-rezes vízfodrokat – egészítette ki Dani.

Hatalmas élményt jelentett a tengeren megérkezni, de talán még csodálatosabb volt ugyanilyen módon távozni, a naplemente csodájából képtelenek voltak felocsúdni. Nemcsak átélték, hanem meg is ragadták azokat a pillanatokat, mikor szinte lilának látták a habokat, s a nap udvarában, bűvkörében szemlélték a cölöpökre telepedő, éjszakai pihenőre készülő sirályokat.

– Az egyik mesevilágból a másikba csöppentünk vissza, a szállodaiba. Újra és újra magával ragadott minket a tenger. Este is, kora reggel is újra látnunk kellett! Meg kellett lesnünk ismét a napkeltét. Jó érzés volt csigát, kagylót keresni a homokban, ellenőrizni a víz hőfokát. Jó volt megragadni és végteleníteni az időt, hisz egybeolvadtak a lebukó és felkelő nap képei. A sirályoknak ez a gyönyörűség természetes volt. Ott tipegtek, keresgéltek az aranyló homokon – elevenítette fel

emlékeit Hajni.

– Besétáltunk a hosszú hullámtörő kövein a tengerbe, melyek megtörték ugyan a nap aranyhídját, de csak még érdekesebbé formálták azt – tette hozzá Dani.

A szerelmesek otthagyták nyomukat a homokban. Dani egy nagy szívet rajzolt a szemcsékbe, s a szívbe beleírták nevük kezdőbetűit. Örültek az új napnak, várták az új élményeket. Nem szomorkodtak amiatt, hogy Velencét ott kellett hagyniuk. Azt sajnálták, hogy már hazafelé kell tartaniuk, de érezték, hogy ez az út is tartogat még szépségeket, kárpótlást.

A természetes szépség mellett ott volt a mesterkélt is, de ez nem volt bántó. A szálloda medencéjében tükröződő különleges fák, a napernyők, a luxus szoba mind egy fentebb stíl jelképei, de gond nélkül bebújtak az előkelők szerepébe, s erre a kis időre természetesnek vették, hogy vendégszereplőként befogadta őket ez a miliő.

Nem házasodtak össze Daniék, nem a nászútjukat töltötték, de pont olyan volt minden, mintha ezt élnék át. Mintha saját boldogságuk főpróbáját játszották volna ösztönösen, ahol minden tökéletesen valóságos és mesés egyszerre. Minden összhangban volt, nemcsak ők simultak össze, hanem a valóság csodálatosan szép darabkái is eggyé forrottak, összeálltak, s a két szívben formálódó várakozás, vágyakozás harmonikus, idilli, ilyen formában megismételhetetlen utazássá alakult.

Valószerűtlenül sok minden belefért ebbe a rövidke időbe, teljes és kerek volt minden, álomszerűen felhőtlen, gazdag benyomások tömkelegét élték át.

– Talán igaz sem volt mindez! – mondja ki gondolatát Hajni.

– De hisz ott van bizonyságul a rengeteg fénykép! – érvel Dani.

Oly hirtelen lett vége másnap a gyönyörűséges útnak! Igaz, Klagenfurt közelében, a Minimundusban örömmel fedezték fel

a híres épületeket, így jelképesen kiterjedt utazásuk tere, lábaik előtt hevert az egész világ. Ott volt pl. a Szent Péter tér a Bazilikával, a Pisai ferde torony, a párizsi Diadalív, az Eiffeltorony, a Tower, egy Loire menti kastély, a bécsi Stefansdom, a Schönbrunni kastély, a Belvedere, a Práter óriáskereke, a Kék Mecset, a sydney-i Operaház.

Külön kedves volt szívüknek az elmúlt napok után a Miramare, a velencei Harangtorony és az örök szerelem szimbóluma, a Tádzs Mahal. De már hazatérésüket idézte a Halászbástya kicsiny mása… És mennyi szépség mellett elsuhant még aznap a buszuk, ahol nagyon is érdemes lett volna megállni, de a már megtapasztalt rengeteg élményt is sokáig tartott feldolgozni, felfogni pedig azóta sem sikerült… Az élet nagy ajándéka volt, amit már az út előtt megkaptak Hajniék, ez a pár nap pedig egy csodákkal teli ráadás volt, szerelmük megerősítését, elmélyítését jelentette. De nemcsak egymásba voltak szerelmesek, hanem ezáltal az életbe, a tengerbe, a napfénybe, az emberek építményeibe, mindenbe, ami érzékeik elé került.

Csak kevésszer adatik meg a Hajni- és Dani-féle halandóknak egy ilyesfajta adriai álomutazás, de milyen különleges értékként őrzik, dédelgetik, s mennyivel mélyebben átélik, s mennyivel gazdagabbak azoknál, akiknek mindez könnyen elérhető, természetes! Ráadásul az érzés, amivel megérkeztek Olaszországba, még fogékonyabbá tette őket a kínálkozó szépségekre!

Egy éj Zamárdiban

Ejtőzünk. Ücsörgünk, nézzük a táborlakókat. Mint egy nagy család. Összeszoktunk már. Most épp nem batikolunk, nem is vezetünk tréfás vetélkedőket, semmi sport vagy csapatjáték, csak átadjuk magunkat a pihenésnek, tán még a másnapi új élményeket ígérő hajókirándulás sem merül fel tudatunkban, egyszerűen csak vagyunk. Néha hangosan is kimondjuk röpke gondolatainkat. Megosztjuk őket egymással, hisz valami összeköt már bennünket. Pedig a vezetőség válogatott össze és kért fel minket, magunktól soha nem töltöttünk volna együtt még egy napot sem! Ez meg már a sokadik. Határainkon túl élő, magyar ajkú gyerekek vesznek minket körbe, akiknek különböző foglalkozásokat tartunk, ki mihez ért. Nyitottak, érdeklődőek az anyanyelvi tábor résztvevői, az egészen apróktól az érettebbekig.

– Csillagok, csillagok, mondjátok el nekem…

Miközben hallgatjuk a dalt, egyszer csak ok nélkül megrészegülök. Váratlanul szétárad bennem valami jóleső nyugalom, pedig amúgy is békés és elégedett vagyok. Mintha most ébrednék rá boldogságomra. Úgy érzem, mintha szerelmes volnék. De kibe? Oly furcsa! Elmerengtem, kiestem a térből és az időből, annyira nyugodt, felhőtlenül szép minden! Az otthon hagyottak közül senki nem okozhatja ezt a szép, mély örömöt, ezt már gyorsan átgondoltam. Tévedés kizárva.

Körülnézek. Jól érzem magam Niki és két férfi kollégám társaságában, de biztos vagyok benne, hogy nem ők idézték elő ezt a könnyű, kellemes érzést. Sanyi erős önbizalommal megáldott kis „mitugrász” alkat, elfogadtam ilyennek. Kicsit fapofa. Mindig egyforma. Néha magamban még elnézően megmosolygom vaskalaposságát, fontoskodását, s bár nem haragszom rá, nem tudnék gyengédebben gondolni rá. Laci meg mackós kinézetű tréfamester, sokszor szórakoztató, néha vi-

szont fárasztó a humora, enyhe tájszólása kedvessé teszi megnyilatkozásait, de sokára fog megérni bárkivel is egy hosszabb kapcsolatra. Amolyan óriáscsecsemő. Tehát ő sem lehet érzésem felgyújtója, hiába is vigyorog a szemüvege mögül, mintha tudná, mi játszódik le bennem… Persze az elmúlt napok örömteli eseményei is okozhatnák jó hangulatomat, de ez valahogy több. Felüláll ezeken.

Egyelőre szó sincs sem az előrejelzésben, sem jelképesen esőről, míg itt vagyunk, s nem lesz mennydörgés sem, így nem érzek veszélyt, se magányt, nem is szédülök, pedig valami ilyesmiről szól a Republic. Vagy tán mégis? Az újfajta, erőteljes érzés zsongító, szédítő. Hűha! Lehetetlen! Hisz én magába az éjszakába szerettem bele! Ebbe a megfoghatatlanul tágas, kozmikus valamibe, amiben oly misztikusan csillognak fel a csillagok! Talán most értettem meg először teljes mértékben Novalist is, bár mindig rejtélyesen szépnek tartottam az éjszakai csodás burkot, mindig is vonzódtam a messzi csillagvilágokhoz…

Oly meghittek voltak a nyári esték, mikor kislányként édesapám hintáztatott, s közben együtt énekeltünk! Még a tücskök is helyeseltek! Tetszett, mikor alsóban környezetből Jutka néni azt a feladatot adta, hogy gyűjtsünk az éjszakai Budapestről képeslapokat. Hogy azok milyen hangulatosak voltak! És akkor még nagyon nehéz volt ilyesmit beszerezni! Nagyra értékeltük, mikor fiatal fizikatanárunkkal az előrejelzéseket figyelembe véve alkalmas időpontot megbeszélve az esti találkozóra felsétáltunk a Gellért-hegyre, s beazonosítottuk a csillagképeket, s persze egy kicsit el is filozofálgattunk a világegyetem és létünk furcsaságairól… Megfogott a kozmosz világa Tóth Árpád révén is. Lestem a hullócsillagokat erkélyünkön vagy a Balatonnál nyaralva, hátha kívánhatok valamit, ami akár valóra is válhat így… Mindig is csodálattal adóztam a sötétségnek, megértettem, átéltem a romantikusok lelkivilágát. Elbűvölt, megteremtette a varázst a Planetárium is,

ahova a kis Józsika elsősorban a büfé, s nem a fekete lyukak kedvéért jött, de nem haragudtam meg őszinteségéért, fő, hogy örömmel vett részt a közös programon…

De ez, az itt megtapasztalt euforikus gyönyör felülmúlta minden eddigi élményemet, hic et nunc, itt és most kaptam valami leírhatatlant, valamiféle misztikust, egyfajta tökéletesnek megélt csodát. Könnyebbnek érzem magam, végteleníthetőnek gondolom a jelent…

Egyszerre lent és fent

Ótátrafüreden lazán a pultra támaszkodik bal könyökével. Jobb kézzel a pohárkát könnyű, gyakorlott mozdulattal hátradönti tulajdonosa, kinek arca elgondolkodó, kutakodó, vágyakozó, mégis mélán lemondó, de csak látszólag beletörődő. Sok mindenről árulkodik ez a tekintet. Nem kell megkérdezni a férfit, járt-e odafent, amerre most szeme és gondolata jár. Biztosak lehetünk benne, mint ahogy abban is, hogy nem mostanában volt mindez, s valószínű, hogy már nem fogja fentről szemlélni a városkát, ahol él, pedig talán ide született, s itt nőtt fel…

Élvezheti persze innen lentről is a csodált hegyek derekát, ormát, az időjárás és az évszakok változását, felülhet a piros villamosra, eljuthat a Csorba-tóhoz, sőt, lanovkával talán a Lomnici-csúcs közelébe is. De lehet, hogy nem vállalkozik már arra, hogy besétáljon a megállótól a Poprádi-tóhoz, vagy a Szoliszkóra induló libegőhöz. Meg aztán ott az önérzet, s így minden csak még fájdalmasabb volna!

Nem tudhatjuk, hogy egy-egy szép kirándulás emléke munkálódik-e benne, hogy serpa volt-e, vagy egy nyughatatlan turista, netán világmegváltó tervekkel a még magasabb hegyekre kívánkozó, a hazai környezetben edző alpinista, sziklamászó vagy csúcshódító. Egy viszont bizonyos: szereti ezeket a gerinceket, kőzettömböket, s kívánkozna közéjük. Csak az értheti meg ezt a tekintetet, aki járt fent, s hiányzik neki a hegy már akkor, mikor lefele tart róla. Az ráérez ennek az embernek a vágyára, aki megtépázva, agyonázva, fáradtan is, megérkezve szállására már a következő napi túrát tervezgeti.

S hogy mégis mi csábíthatja? A zord, fenségesen szép kőrengeteg. Ahol tág terek, komor, fenyegetően éles szegélyű, érdesen csipkézett sziklák veszik körbe. Ahol a vágytól csillo-

gó szemében jéghideg, kéklő, zöldellő, türkizben mutatkozó, olykor feketéllő tengerszemek tükröződhetnek. Ahol a magasból lezúduló, félelmetes erejű, a tájat formáló és meghatározó vízesések látványa fogadja. Ahol hosszan fehérlő, határozottan utat törő, hangos patakok kísérik útját. Mi hívja? Egy veszélyességében is emberségesebb, tisztább világ. Egyszerű törvények uralkodnak odafent, a hegyekben.

Szép időben király gazdagon adományozza a Magas-Tátra a mesebeli derűs gyönyört, máskor ködbe vesző sejtelmességével elbizonytalanítja az elszánt, kicsinységéről megfeledkező, öntelt halandót. Ha úgy tetszik a hegy szellemeinek, odadörrentenek neked, villámot szórnak, nyáron is hóval, jéggel, faggyal sújtanak. A sziklák ura megedz, kipróbálja elszántságod, s ha úgy tartja kedve vagy méltónak bizonyultál, akkor befogad. Megmutatkozik, megajándékoz kincseivel.

Mikor leszállsz a Rákóczi expresszről Poprádon, majd megindulsz Ótátrafüred felé, hazatérsz. Otthonról jössz idegenbe, mégis most érkezel igazán haza. Elérhető lesz számodra például egy hegyi patak, mely nemcsak kellemesen csobog, hanem tisztára mossa, formálja a köveket, s melynek jéghideg tisztasága nem megdermeszt, hanem felüdít, észhez térít a nagy melegben. Könnyedén eljuthatsz oda, ahol tisztábban láthatod a világot is, ha a kristályos vízbe belenézel, s egyben te magad is megtisztulsz. Ott lehetsz, ahol az örökkévalóság vízáradatát látjuk magunk előtt. Ott vagy, ahol a patakparton megérezheted, hogy mennyire kicsik, erőtlenek és sebezhetőek vagyunk. Ott lépdelsz, ahova szíved szerint tartozol. Mikor visszatérsz ide, egy-egy vízesés magasról lezúdulva, s ellentmondást nem tűrő robajjal nyomatékosítja benned: – Otthon vagy!

Viszont mikor hazautazom, az elvesztett Éden fájdalmát tapasztalom meg. Hogy mondjunk le arról, ahova érzéseink szerint tartozunk? Jó időbe beletelik, míg szívem tiltakozása ellenére kényszerűen kiszakítva magam a tátrai hegyek világából visszazökkenek a köznapi valóságba. Ilyenkor még sokáig nap

mint nap a heggyel álmodom. Elindulok lefele, de nem akaródzik leérni. Élvezem az utat, nagyon valószerűnek tűnik minden apró részlet, és a tudatalattim nyilvánvalóan tiltakozik, hisz a kiszakítottság, a természetellenesbe való megérkezés nincs az ínyére.

Belém ivódott a látvány, amikor az elektricska ablakából az alsótátrafüredi kanyarból visszanézek arra, amit ott kell hagynom. Jobb is, ha ködbe, párába burkolózik ilyenkor a hegyvonulat, bár lehet, hogy mégis jobban szeretném, ha utoljára még megmutatná magát teljes pompájában. Így is, úgy is fáj a búcsú, hisz erőteljesen szívszorító. Poprádhoz közeledve egyre kifosztottabbnak érzem magam, pedig tele vagyok újabb élményekkel, így rengeteg valódi kinccsel… Mégis nehéz tudomásul venni a kötelességszerű távozást, érthetetlennek tűnik, miért vállalja fel az ember, hogy azt és ott folytassa, ami ellentmond a józan észnek, a vágynak.

A testem itthon van, de a lelkem még nem tért vissza. Ott maradt egy rész belőlem a Tengerszem-csúcson, a Krivánon, a Nagyszalóki-csúcson, az Oszterván, a Viszókán, a Rováton, a Lorenz-hágóban, a különös szépségű völgyekben, a Poprádi- és a Csorba-tónál, a hegyi menedékházakban. Együtt zúdulok le a vízesésekkel, én is megkopok a kövekkel a víz erejétől, vagy a Magisztrálé kövei között meglapulva én is segítem a vándorok lépteit, én is építőrésze lehetek egy-egy alkalmi kőembernek az utak mentén. Elragadtatást kifejező és a pillanatot megragadni vágyó sóhajom pedig részévé vált a tátrai szeleknek. Ott hajladozom a vihart átvészelő fákkal. Ott nyílok én is a sárga és lila virágokkal, melyek átveszik egy kis időre az uralmat a pusztító vihar után a letarolt erdőtől. Ott vagyok a hófoltok szemcséi közt, a sárgás mohatelepek alkotórésze lettem a sziklákon. A csúcskeresztek anyagába épültem, s így én is nemesen állom a szelek, az égiek haragját. Én is megszenvedem a betűzőszú tevékenységét, megfeketedek, kiszáradok fenyőtársaimmal, s míg lehet, pihenőt nyújtok egy-egy szajkó-

nak.

Úgy térek mindig vissza, otthonomba, hogy ott maradtam, fent a hegyekben. Abban a reményben vagyok itt, hogy viszszatérhetek Oda. Pedig amikor legelőször megláttam a poprádi állomásról megmutatkozó hegyóriásokat – hazai terephez szokott szemeimnek ez volt a benyomása –, nem akartam elhinni, hogy én ilyen magasságokban fogok majd mászkálni. Tudom, hol van ez a 3-4-8 ezresekhez! De egyáltalán nem lebecsülendő még a legnagyobb hegymászók számára sem, hát még egy egyszerű természetjárónak! Ráadásul még ekkori lakhelyünk is magasabban – 1025 méteren – volt, mint hazánk legmagasabb csúcsa, a Kékes… S akkor ez számított „lent"-nek.

Csak egy hangulatképet is elég megidézni a sokból: A Rováton kelünk át. Rövid a lábam. Nem ér a magát kínáló, biztonságos nyugvópontot ígérő szikladudorig. Megnyílnak az ég kapui. Pattog a jégdara rám és rólam, a hátsómat hideg éri, a rohamosan áradó és vízeséssé vedlő patakba kell ülnöm többször is, mert a pókjárás, ez a fajta ereszkedés még mindig megnyugtatóbb…

Szerencsére jól tapad a bakancs talpa, s bár kellemetlen a hideg kövek és a rideg víz érintése, ráadásul az ujjaim elgémberednek a jéghideg sziklák görcsös markolásától, mégis haladok lefele, ha lassan is. Már a bakancs is csuromvíz, és szinte érzem, ahogy lábujjaim is kapaszkodnak benne. Néha elakadok, úgy érzem, lehetetlen a továbbhaladás, megoldhatatlannak tűnik, hogy utolérjem azt, aki csak remélem, hogy épségben van, s tudom, hogy ugyanígy kísérletezik, keresgéli a lehetőségeket. Benne is ott van a néma ijedelem, képtelenség ilyenkor egymáson segíteni, egyedül kell valahogy megbirkózni magunkkal, a korlátainkkal és az elemekkel.

Reménykedni, bízni, szorítani tudunk magunkban magunkért és egymásért, de többet nem tehetünk. Félelmetesen hosszúnak tűnik így minden másodperc, s tökéletesen tudjuk, mennyire veszélyes, amit művelünk, s hogy fent, a menedék-

házban kellett volna maradni.

"Lent" egy rémült tekintettel találom magam szemben. Nem egy nyelvet beszélünk, de tökéletesen értjük egymást. Riadalom van a szemében. Tudta, hogy érkezem majd, remélte, hogy így lesz, ezért is nem indult tovább. Tudta, hogy egyikünknek sem kéne ott lennie ilyen időben. Soha nem felejtem el az arcát. Nem volt türelmetlen, csak kétségbeesett, rettentően fázott, egyedül volt, és csak annyival volt jobb helyzetben, mint mi, hogy felfele tartott, és a ház közelebbi menedéket adhatott számára, mint nekünk az igazi „lent".

És ott van két méterre tőle egy másik szempár. Hatalmas megkönnyebbülést érzünk, mikor egymásra nézünk. Nem először és nem is utoljára. Szavak nélkül mindent elmondunk egymásnak, és talán még akkor sem fogjuk fel igazán, mit is éltünk át, mikor megszorítjuk egymást. Megvagyunk, túléltük ezt a veszélyes kalandot. Itt már biztonságosabb. Innen már le tudunk menni együtt.

Amikor felnézünk a tátrai villamos ablakából a hegyek ormára, vagy felfele indulunk például a Poprádi-tótól az Osztervára a szerpentinen, szívünk egyre emelkedettebb lesz, fokozatosan, más és más szemszögből törpül el a lent világa, a menedékház egyre parányibbá válik. Ahogy felmagasodunk, felmagasztosul bennünk a lenti világ, pedig alant a fenti sziklák parancsoltak tekintélyt, s elragadtatással, vágyón pillantottunk rájuk.

Mikor a Fátyol-vízesést elérjük, hiába ver az eső, és hiába fogadtuk meg korábban, hogy ilyen időben legközelebb visszafordulunk, mégis megyünk tovább. Felfalhat a köd, süvíthet a szél, szívünk egyre csak visz, s ezt még a józan értelem is nehezen tudja felülírni! Mutathatják a szemben jövők keresztbe tett kezeikkel a halálfejeket, csak akkor fordulunk meg, mikor belátjuk, hogy a hófoltokon átkelni nem, legföljebb megcsúszni lehet, s nincs meg a lánc, lehetetlenség ilyen körülmények közt átkelni a hágón!

Verheti fülünk a jég is, nehezen szánjuk rá magunkat a racionális döntésre. Hisz már a nyeregben vagyunk! Oly elérhető közelségben van a Kriván! Ha megcsörren a messzeségben a Rysyre segítő lánc, szintén visszatarthatatlanokká válunk. Ha csak a kereszt látszik ki a ködből a Nagyszalóki-csúcson, semmi más, ha a Viszókán a kilátásban nem, vagy csak részben gyönyörködhetünk, akkor is jóleső érzés fog el odafent. Egy kicsit a társadalmon, az időn és a józanságon túl, valamelyest megrészegedve, eufóriában, felülkerekedve magunkon és a bajainkon állunk ilyenkor a csúcsokon….

Odafent emberebbek vagyunk, jobban örülünk, hamarabb köszönünk egymásnak, hisz lehet, hogy nemsokára össze kell fognunk, segítségre, biztatásra szorulunk, kiszolgáltatottakká válhatunk, szorult helyzetbe kerülhetünk. Akár megmenthetjük egymás életét! Nem tudunk még feljebb vágyakozni, ha már fent vagyunk. Legfeljebb még magasabb hegyekre sóhajtozhatunk… De tudunk onnan lefele kívánkozni, annak ellenére, hogy fent minden tisztább. Konkrét és átvitt értelemben egyaránt.

Kívánhatjuk a száraz ruhát, a tiszta öltözetet, a meleg ételt és zuhanyt, a kényelmes fekhelyet, a biztonságos fedelet. Idelent vágyhatunk vissza, fel, s fent is kívánhatjuk, hogy újra ott lehessünk. De nem akarhatunk mindig lentről szemlélődni! Nem akarhatunk cserélni az italt most ismét gyakorlott mozdulattal lehajtó, múltba és a hegyre merengő, szótlanul is sokat mondó, árulkodó tekintetű férfival… Sokat mesélhetne nekünk! Sok mindent megoszthatna velünk. Még így is, hogy más az anyanyelvünk. Ha ennyire beszédes az arca, a szeme, akkor még inkább az volna a tenyere, mozdulata, érintése, járása, egy-egy használati tárgya, hát még néhány általa vagy róla készített fénykép!

Egymáshoz viszonyítva nyernek értelmet a dolgok. Ha elveszítünk valamit, akkor érezzük meg, milyen fontos is volt számunkra. Sok mindent csak a hiányérzet értet meg velünk.

Egymáshoz képest létezik csak mélység és magasság, ugyanígy lesz jelentése a boldogságnak, az egészségnek. Mindig többre, magasabbra (vagy újra magasba) vágyunk, de az a legfantasztikusabb érzés, ha legalább néha azzal elégedettek tudunk lenni, ahol éppen vagyunk, amit éppen átélünk, ha vannak olyan pillanatok, melyeket legszívesebben kifeszítenénk, kimerevítenénk, elidőtlenítenénk, s akár örökre szívesen birtokolnánk.

Ellenőrzés

Magától kapcsolódott be a tévé az éjszaka kellős közepén. Ezek szerint már horizontálisan és vertikálisan is uralni akarják tudatomat az idegenek? Egy ijesztő, fura lény néz rám a képernyőről. Pillanatok alatt ezernyi benyomást kelt bennem jelenléte. Ezek a furcsaságok már akkor ott kavarognak érzékeimben félelmetes összevisszaságban, mikor még meg sem szólal ez a galaktikus, embertelenül is emberszerű tudáshalmaz. Egyébként olyan érzést kelt a tudatomban – mely lassabban kezd működésbe lépni, mint azonnal benyomást és tapasztalatokat gyűjtő érzékeim rendszere –, mintha csak ellenőrizni akarna intim szférámban. Megállapításaim, kérdéseim a következők:

1. Idegen bolygóról furakodott közénk, nem lehet nem látni embertelenségét.
2. Szokatlan fényeket sugározva riaszt, minden alkatrésze vibrál, nagyon nyomaszt.
3. Uralni akarja látásom, szívemet, fémesen csillámló, karakteres jellem.
4. Fémszálakból horgolt turbán van a fején, kinyilatkoztatja sugárzó értelmét.
5. Buddha-szerű lények szállták meg az agyát, ezek fényessége tölti be homlokát.
6. Bölcselkedő nyugalmat áraszthatna ránk, de nem osztja meg velünk békés szándékát.
7. Gáztűzhely rózsája? Csapágynak golyója? Mi lakozik benne? Biciklinek lánca?
8. Hitet sugározhat, jógi-békességet, barátságot köthet, háborút rendelhet.
9. Rendelkezhetne tán az életünk felett? Lelkünkbe néz-

hetne? Fene veszedelem!

10. Váll-lapja is csillog, parancsol a szeme, pedig virágot rejt gépi tekintete.

11. Füléből meg mintha méhet eregetne! Fullánkokat ejt el? Vagy mézet csepegtet?

12. Éhező kisgyermek? Néger néz belőle? Ufonautát rejt minden egyes része!

13. Jópofa kis játék lehetne felőlem, de a makrokozmosz sűrűsödik benne!

+1 Oly egyedi volnék? Miért kíváncsi rám? Vagy oly általános, hétköznapi példány?

A képernyő már sötét, nem kaphatok válaszokat. Csak egy mondatot hallok:

– Őrizd meg emberséged!

Ez a furcsa alak szólt? Vagy csak kimondtam, amire összeszoruló szívem figyelmeztetett? Biztos csak képzeltem ezt a különös jelenést. Csak az a baj, hogy túlságosan is valóságos, mikor reggel munkába indulva ember formájú, de rideg, idegen lények közt utazom, akik úgy viselkednek, mintha nem is lenne közük ehhez a bolygóhoz, s akik még csak nem is néznek rám okos telefonjuk kijelzőjéről…

Ellentétes pólusok

Bernáth Lili és Lengyel Balázs összetartozik. Nemes egyszerűséggel terelte őket egymás felé a sors. Lili 1989. április 13-án, időben, virágvasárnap jött a világra, Balázs pedig 1988. július 21-én, csütörtökön, koraszülöttként. Mikor Balu született, Lili aznap foganhatott. Mintha egyenesen egymásnak rendelték volna őket, hogy majd egymásra találjanak az Élet útvesztőjében. S mégis hányszor kérdezi a fiú:

– Ugye, tudod…

– Hát persze, hogy tudom!

– Bármit mondok…

– Igen, érzem! – válaszolja a lány, hisz elárulja számára Balázs hangjának rezdülése, a fiú nézése, jó néhány pillantása, egy-egy gesztusa…

Lili kései gyerek volt, várták, s megnyugvást hozott valamelyest szülei küzdelmes életébe. Nem volt vele sok gond. Könnyen és hamar megtanult járni, és egész könnyen tudomásul vett, elfogadott mindent. Tette, amit dolgának hitt. Nem lázadozott. Fura módon tán még kamasz sem volt igazán. Balut – éppúgy, mint Lili bátyját – még leányfejjel szülte az anyja. Mindkét fiúval – mint általában a fiú gyermekekkel amúgy is – így több probléma adódott, mint Lilivel. Míg ő kislányként hangversenyekre járt a szüleivel, Balázs néha koncertre ment azokkal, akiket barátainak hitt. Lili a szelídebb dallamok alatt néha békésen elszunnyadt, csak a tapsnál ébredt fel, Balunak viszont a dübörgő hangfalak és az erőteljes effektek közepette esélye sem volt elveszíteni éberségét.

A fiú kamaszként Liliék házának közelébe járt egy klubba. A lány meg Balázsék lakókörzetébe járt ki egy barátnőjéhez. Oly közel voltak ilyenkor a lehetőséghez, de nem találkoztak, hisz más körökben mozogtak, máshogy élték meg a világot, mely körbevette őket. Mindketten kertes házba születtek,

mindketten panelben nőttek fel. Lili megragadt a kőrengetegben, Balázs kertes övezetbe került. Különbözően, de mindketten a hegyekbe menekültek.

A delej hatott, a bűbáj szállta meg őket az erdőben. A dél és az éjszak, az iránytű terelte kettejüket a megfelelő irányba, s azóta is, ha nem érzékelik a helyes irányt, ha a nap nem igazítja el őket, a tájolót előkapva annak mágnesességét felhasználva próbálnak eligazodni. Milyen egyszerű volna, ha az élet dolgaiban is ilyen könnyen kiigazodnának, mint a térkép és a terep összevetésekor…

– Jaj, de jó lenne, ha itt lennél, s egy kicsit megszorongathatnálak! Csak egy kicsit érezhetném a bőröd illatát! – cseng néha Lili fülébe Balu hangja. – Úgy kívánlak!

– Csak legalább egy picit hozzád bújhatnék! – feleli ilyenkor a lány.

Lili Balázs csillaga, Balu a lány holdja. Lili szeretné beragyogni a fiú életét, egy kis fényt hozni a borúba. Balu néha kiteljesedik a lány számára, máskor meg elfogy. Néha csonka, aztán meg oly kerek! Ha beárnyékolódik a fiú arca, Lili próbálja más szögből megvilágítani. Ha az árnyak közt egy kis sugár, zsivány mosoly bujkál Balázs szájának szögletében, a lányka egyből fölragyog. Oly könnyen elfogadja a jót, oly hamar megnyugszik, oly könnyedén derűt lehet csalni az arcára! Árnyaik nemcsak önmagukhoz, hanem egymáshoz is tartoznak. Árnyékaikban kevésbé különböznek egymástól, hisz egyfelé, egyforma hosszan hajlanak, nyúlnak, deformálódnak, igaz, körvonalaik azért valamelyest árulkodnak különbözőségükről.

Egyikük barnás, másikuk kékes szemmel nézi a világot. Egyikük karjai, ujjai hosszúak, vékonyak. Másikuk nagyanyja zömök, gömbölyded formáját örökölte, akit már nem ismerhetett. Balu is nagyanyjára ütött, le sem tagadhatnák egymást.

Gyakorta megtréfálja őket a köd, de ha ragyog a nap, akkor

is lehetnek ködképek kedélyük láthatárán. Sokszor kíséri őket az idill és a ború kettőssége. Balázs inkább az eget kémleli, jó néhány felhőben potenciális veszélyt lát. Lili meg inkább a földre szegezi tekintetét, hamarabb meglátja a bogarakat, a virágokat, talán mert nem akarja észrevenni a gyülekező, összeálló esőfelhőket. Bezzeg a bodros bárányfelhők azonnal magukhoz vonzzák képzeletét! Jobban elfogadja a beborult eget, derűs lelke előzi a fellegeket, de egyre több gyülemlik köré, ha párját nyugtalannak látja. Egy-egy biztató, megnyugvást sugárzó szavára, tekintetére elönti a békesség.

Korábban a jövő volt a fény, a remény, a megvalósulható álom, melyet az egykori jelen bizonytalansága beárnyékolhatott. Most a jelenbe vegyülhet egy-egy kis fénypont, melyre a jövő vethet borongós árnyat… Viszont a jelent és a jövőt elsötétítő lehetőségekhez képest a múlt ragyogóbbá válik. Minden viszonyítás kérdése.

Bár Lili egyértelműen nyugtalanabbá vált, sokszor elül, elcsodálkozik egy helyben. Balu rövidebb ideig mélyül el, hirtelen ezt, majd azt lát meg. Mégis egyszerre élik át a csodát, a maguk eltérő módján, de valahogy furcsa módon nagyon is hasonlóan. Legtöbbször szavak nélkül adják egymás tudtára elragadtatásukat vagy békétlenségüket. Nagyjából ki tudják számítani egymás reakcióját, rá tudnak érezni a másikban zajló folyamatokra.

Balázs kíváncsian számon tartja, ki vagy mi merre van. Lili viszont ha érzékeli is, hogy elment valaki mellettük, nem figyeli, ki volt az. Mégis gyakran egyszerre látnak meg dolgokat. Egyszerre kattintják el fényképezőgépüket, s még így is különbözőek lesznek képeik. Máshogy, más szögből látják meg ugyanazt, mást hangsúlyoznak belőle.

A fiú gyakran érzi úgy, hogy ellene van minden. De ezt az érzést félre tudja tolni, így egyenként vagy egyszerre magukénak tudhatják Lilivel a világot, a tájat, a felhőtlen békességet, a végtelen időt. Ilyenkor egy-egy pillanatra ki tudják zárni a

mulandóságot, a sürgető tényezőket, s az ellentétek egymásba olvadnak. Meg tudják kötni a maguk különbékéjét.

Vízszintbe helyezve a tájolót beáll az észak-déli irány, az ellentétes irányokat mutató mágnestű végei megnyugvásra lelnek. Hosszabb-rövidebb időre Baluék is nyugvópontra jutnak, bár ők is lényegében változatlan köröket futnak. Körbejárnak, mint a hagyományos óra mutatói. Egyikük lassabban, másikuk gyorsabban. Néha-néha összetalálkoznak, együtt állnak. Az idő sokszor ellenük, néha viszont értük dolgozik.

Mindkettejük ellensége Kronosz. Balázs mégis szívesen viseli karóráját, igazán hozzá tartozik, pedig ki van téve mutatói tevékenységének. Látni akarja a pontos állást, az ellenfél ténykedését. Lili viszont már képtelen karján hordozni vagy a keblén melengetni, bár éppúgy kénytelen szembesülni az idővel, s pont úgy ki van szolgáltatva neki, az időkereteket neki is be kell tartania, figyelembe kell vennie az idő múlását. Ha együtt vannak, Balu a lány helyett is felügyeli ezt. Mint az utat, melyet külön-külön, máshonnan indulva kezdtek, de összetalálkozva, majd egymással – útjukat ugyan időről időre megszakítva, de a maguk ösvényéről újra rátérve – együtt járnak. Hisz összetartoznak.

Erdei összhangzatok

Fülemben muzsikál az erdő, hisz olykor zeng a szél, miközben panaszosan, fájdalmasan, vagy éppen vidáman, dicsekedve, máskor meg gúnyosan csicseregnek, füttyögnek, ricsajoznak a madarak. Néha mintha kikacagnának az erdőlakók, olykor meg ellenséget látnak a létterükbe behatolóban, így számon kérően vagy méltatlankodva felcsattannak, ha birtokukon járunk, de előfordul, hogy kíváncsian leskelődnek az emberre.

Tandori Dezsőhöz hasonlóan én is hallom, milyen a „Lombos ágak szívverése". Az erdőben, a fák között vagyok igazán én. Szívesen hallgatom Babits őszi tücskét, s néha én is úgy érzem, hogy a lelkem dalát zengi a fűszálak közt megbújva. Én is magammal hoztam gyermekkoromból Szabó Lőrinc tücsökzenéjének hangulatát, mely képes újra és újra el- és kiragadni a monoton városi környezetből. *A vaáli erdőben* cseperedett lelki rokonom, a kis Vajda János menedékét keresem én is útjaimon a nagyváros zaja elől. Én is szeretek itt, egy karnyújtásnyira, *A tölgyek alatt* megpihenni, mint Arany János. Szeretek a Margitszigeten sétálni, kilesni a fürge mókusok tevékenységét, megérezni a régi idők szelét, és szinte hallom Jókai vagy Krúdy sóhaját. Sőt, mintha látnám a séta közben csókolózó József Attilát, ki örül a lágy röptű lomboknak, s elmereng a polgári áron enyhült gondokon…

Valamennyi erdőben otthon érzem magam, valamennyi fa látványa megérint, s ha erdei talajt ér a lábam, egyszerre megváltozik a hangulatom, jóleső érzés fog el, megérint a függetlenség, a szabadság érzése, könnyebben lélegzem, könnyebbé válok, öröm járja át a szívem és valódi békesség. Egyszerűvé válik minden, kinyílnak az érzékszerveim, fogékonyabb leszek a világra. Megtapasztalom az igazi, természetes létet. Elhagyva az erdei ösvényeket pedig magammal hozom a vágyako-

zást, a mihamarabbi visszatérés reményét.

Az erdő számomra nem az eltévelyedés, hanem a magamra találás helyszíne. Egy erdő sem lehet olyan átláthatatlan, kiismerhetetlen, félelmetes vagy sötét, veszélyt rejtő vagy akadályokat támasztó, mint az emberi viszonyok, a mindennapi normák, lehetőségek. Ez Dante óta semmit nem változott, legfeljebb romlott. Időutazást kínál a fák tömege: visszasegít egy ősibb és egyszerűbb létformához, mely könnyebben megélhető, a testünknek és a lelkünknek, az idegrendszerünknek is elfogadhatóbb, ideálisabb. Ebben a természetességben feleslegesek a pózok, nincs szükség eleganciára, nem hatásos a gőg, az ámítás. Nem a divat diktál, hanem az ésszerűség, a praktikusság. Szükség van persze itt is alkalmazkodásra. De jóval egyszerűbbek a szabályok.

Az erdő élete, változása szembesít minket saját mulandóságunkkal. Ritmusát figyelve egyszerűbb elfogadni és megélni saját életünk alakulását. Fái közt járva, oda vissza-visszatérve könnyebb alkalmazkodni az időjárás változásaihoz, könnyebb szélsőségeit is megélni. Fantasztikus érzés újra és újra – ha csak egy rövid időre is – részévé válni. Azonnal befogad, s igaz, csak vendégként élem meg közegét, elfelejtkezem átmenetiségemről, nagyon is otthonosnak érzem a környezetet, nem érzem magam feszélyezve, így kötetlenül, a felfedezés örömével, kíváncsi gyermekként deríthetem fel világát. Úgy érzem magam, mint egy tapasztalatlan, de kíváncsi őzike. Csak ő igazán és egyfolytában otthon van itt, míg én csak egy kevéske időre látok az ő szemével, s csak a felvillanó empátiám éreztet meg velem már a kis setesuta számára is nyilvánvaló dolgokat.

Az elődeinkkel feltehetően közös, hasonló élmény néhány pillanatra azt az érzést kelti bennünk, hogy részesei vagyunk az örökkévalóságnak, már átéltünk ilyesmit, s úgy élünk meg egy-egy pillanatot, mintha örökké birtokolhatnánk a megtapasztalt szépségeket, nyugalmat, így szerencsésnek, gazdag-

nak és boldognak, sebezhetetlennek érezhetjük magunkat.

Pedig mennyire ki vagyunk szolgáltatva a természet kényekedvének! Az erdő még fényes nappal is hihetetlen gyorsasággal megtéveszt, félelmetes nyikordulással jelzi, hogy a korhadás, a szél nagyobb úr nálunk, rafinált csapdáinkat pedig könnyen felülmúlják a vastag avar- vagy hótakaró alatt rejtőző veszélyek, de móresre taníthatnak minket a sárrétegek, vagy a gördeszkává alakuló gallyak, makkok is. Megálljt parancsolhat, vérünket követelheti egy-egy áthatolhatatlan bozót, kificamíthat biztonságunkból egy-egy kő, útferdület.

Ide nekem Petőfi fenyvesekkel vadregényes táját, legyen az a zordon Kárpátok, vagy a Tarnai-pihenő környéke! Megérint persze az Alföld szépsége is, csak szabad vándorként járhassak arra, egy időre azonosulhassak a természet vadvirágával! Ne egy cserépben kelljen József Attila módjára szemlélnem a beteges, kínlódó, sárgult füvet. Tapasztalhassam meg Mont Blanc örök havát, és Vajda Jánossal szemben valódi csöndességet érezzen a szívem. Bánthat a nap, a szél, a fagy, érezzem a természet szenvedélyét, s akkor az enyém lecsendesül. A hegyvidék, a mező, a patak, a fakopáncs ütemes zaja, a kipattanó rügy reményt keltő látványa, mindaz, ami a természetben érezhető, tapasztalható, állandó nyugtot adjon azáltal, hogy sűrűn magával ragad, s átengedhetem magam csáberejének!

Ha nem mesterséges vagy mesterkélt, így a józan észnek és a természetes kényelemnek nem ellentmondó, a lelket nem elszomorító és a testet nem megnyomorító, az emberségünket nem levetkőzni kényszerítő közegbe, hanem egy eredetibb környezetbe – az erdőbe – kerülök, hirtelen egyszerűséggel eszmélek, s megérzem a puszta lét örömét. Olyan egyszerű átadni magunkat ennek az ösztönös életfolyamnak, s annyira jó önfeledtnek, sztoikus bölcsnek érezni magunkat anélkül, hogy mélyebben elgondolkodnánk, vagy rezignáltakká válnánk! Ilyenkor nem kell az arany középutat keresnünk, nem kell de-

rűt, optimizmust magunkra erőltetnünk, mert magától értetődik minden. Nem kell mozdulatainkat sem koordinálni, magától helyreáll az egyensúly, akaratlagos szándék nélkül megteremtődik a harmónia bennünk és körülöttünk.

Mindennapjainkban szimbolikusan Sziszüphosz fáradalmas és küzdelmes hegyi útját másszuk, de legtöbbször csak a kínokkal kövezett, meredeken felfele tartó, nehezen áthatolható ösvényen. Valahogy hiányzik a visszafelé tartó út pihentető, megbékéltető nyugalma, mely a beletörődést szüli az elkerülhetetlenbe, és mégis küzdelemre sarkall…

Ha belépek az erdő csendjébe, akkor ugyan barangoló leszek, mint Babits, de nem leszek borongó. Bambának fogom bánatom érezni, így nem fogok hosszasan borongani rajta, hisz a susogó levelek együtt érzően megérintenek, megsimítanak, a lágy szellő pedig messze viszi majd borús gondolatfoszlányaimat.

Legszívesebben mindig úton lennék. Közben tapasztalnék, ismerkednék, máskor meg aszkétaságomnak, magányosságomnak örülnék. Nyughatatlan és örök vándorként tudnék csak nyugodt és kiegyensúlyozott, igazán elégedett és boldog ember lenni. Bolygó hollandiságom, romantikus szenvedélyességem nem lenne akadálya megnyugvásomnak, s igazi bölccsé csak az úton megszerzett ismeretek tennének.

Csongorként kergetném álomszerű, körvonalazatlan, illékony vágyaimat, s fáradozásomat biztos siker koronázná. Utakat keresünk, építünk a boldoguláshoz, pedig sokszor elég lenne nyitott szívvel körbenézni. Az utak adottak, felkínálkoznak a maguk természetességével, s ilyenkor bármelyiket választjuk, jó fele vezet, egy igazibb, normálisabb lét irányába.

A minket kísérő csacsogó patak csobogása, vagy ahogy a szél udvarol játékosan a virágoknak, akár az avarban, a bokrokban keresgélő kis állatok neszezése, a közeli vagy távolabbi zajok, zörgések mind az erdő muzsikájához tartoznak, s a szférák zenéjéhez hasonlóan bűbájt rejtenek, elveszejtik a halan-

dót a mesterkélt világ számára, s megnyerik a természetesség elvakult hívének.

A zenében meg kell teremteni a harmóniát, a természetben, az erdőben viszont ez eleve adott. A vízesés, a méhecskék, az ég dörrenései mind egy-egy jól megkomponált, szenvedélyes rapszódia hangján szólnak.

Az eleredő eső cseppjeinek hangja, a leguruló kövek koppanása, ritmusváltása mind érdekesebbé teszik a hangzást. A mordulások bizarrá színezhetik a hatást. A gyanús, hirtelenül beállt csönd figyelmet követel, a hatásszünet akár hamarosan bekövetkező félelmetes viharról, veszélyről árulkodhat. Egy-egy roppanó gally, reccsenő ág, huppanó makk vagy csikorduló jég újabb szólót vagy kánont kínál a hallgatónak, a természetjárónak.

Ha Mikszáth Kopereczky bárójának lehetett udvari zenekara, bár muzsikusai a kiszáradt tó közepén ücsörögtek általában egy kis, bokáig érő zöld pocsolyában, akkor én is magaménak mondhatok sok-sok zenészt, így még a bárónál is gazdagabbnak érezhetem magam. Az én zenekarom sokszínűbb, hatalmasabb teret tölt be, s a kuruttyoláson kívül megszámlálhatatlanul sokféle tevékenység van a repertoárjukon.

Ha felhangzik a szép kilátásban gyönyörködve az állatok nyakába akasztott kolomp vagy csengő hangja, valamint az őket kordában tartó kutyák ugatása, egy picit mintha visszamennénk az időben, s valamennyire együvé válunk Illyés Gyula pusztáinak népével. Megnyugtató a tanya, a falu közelsége, biztonsága, és csak meghittebbé teszi erdei tartózkodásunkat a távolról odahangzó harang zúgása.

Megzavarhatja persze az idilli harmóniát például egy motoros fűrész hangja, mely nemcsak a fa életét vághatja derékba, de kihatással lehet az erdő élővilágára, s nem természetjáró városlakóként is közvetve mindannyiunk életére.

Bizony ki vagyunk szolgáltatva a féktelen széllökések, vil-

lámlások hangerejének, pusztításának, ezzel is azt hangsúlyozza a természet, hogy mennyire kicsik, sebezhetőek, könnyen megsemmisíthetőek vagyunk, s ezzel folyamatosan számoljunk! Odafigyeléssel, hálás elfogadással szívünkben lépjünk az erdei hangszíntérre, s ne változtassuk azt hadszíntérré!

Ahogy Babitsot megragadta a kis őszi tücsök muzsikája, s tudatában összemosódott kettejük zenéje, lelke, úgy én is elszakíthatatlanul részese és része vagyok az erdők, hegyek, rétek összhangzatának. Ahogy ő a kiinduló- és végpontja saját magának, úgy az erdő az én igazi kiindulásom és valódi végcélom, alfám és ómegám, s általa úgy érezhetem, hogy a bezártságból ki-, korlátaimtól pedig megszabadultam. Kiszökött nemcsak vágyam, hanem testem is a természetbe, hisz még idejében megfogadtam Rousseau és a józan ész tanácsát, s nem fogok csalódni, hisz minden körülmények között szépnek, érdekesnek fogom látni az erdő életét, meg fogom hallani a pianissimóban eljátszott dallamait is! Az erdő szerelmeseként várom, átélem majd a noktürnöket, melyek úgy fogom érezni, nekem szólnak.

Requiem fog a tisztásokon tudatomban halkan felcsendülni a tarvágás, az ésszerűtlen irtás láttán. Viszont patetico, azaz pátosszal gondolok most és ezután is vissza az erdei élményekre, a bennem ott rögzült dallam- és hangulatívekre. Kifinomulttá tették hallásomat a bokrok, a lombok, a vadon zörrenései, csörrenései, szisszenései. Még inkább zenebaráttá tett egy-egy mező zümmögő kórusa, s mind ugyanazt idézi: nemcsak Puccini Pillangókisasszonyának hangulatát, hanem a megnyugvó, lecsendesülő vagy örvendezve szenvedélyessé és hevültebbé váló szív dobbanását, melybe rég hallott ringató dallama vegyül.

Az ember a természet ritmikájára ráhangolódva, az évszakok, a fák, a növényzet változását megtapasztalva *Gyöngyvirágtól lombhullásig* – a táj átformálódását egyre nagyobb szakértelemmel vagy bölcsességgel vizsgálva is – meglepőd-

het. Váratlan variánsokat, szokatlan fordulatokat – kiszámíthatatlan tempó- és dallamváltásokat – képes produkálni a népes, változatos és változó zenekar, melynek sokszor inkognitóban marad ugyan néhány tagja, máskor viszont kiválik.

A karmester személye gyakran változik: legtöbbször a felszínformáló tényezők közül kerül ki. Néha pihen a pálcája, hagyja, hogy a zenészek kicsit gyakorolgassanak, próbálgassák, esetleg fitogtassák erejüket, vagy hogy ők is lazítsanak. Nagyon tág a zenekari próbatér. A hallgató sincs székhez, azaz rönkhöz vagy röghöz kötve, hisz szabadon járhat-kelhet, szabadnak érezheti magát egy kis időre, melyet magának és magára szán. Egy kimeríthetetlenül sokszínű dalszínházba váltott végtelenített bérletet.

Ha a szépségeket kíváncsian befogadó, a természetre hallgató vendég, és nem az élővilág dolgaiba durván beavatkozó, azt a saját céljaira kisajátító tulajdonos szemével nézelődünk, akkor nem válunk süketté a fülbemászó dallamokra és a mélyebb harmóniák felfogására sem. Ha ez megvalósul, akkor csak vallomásom – és nem a természet – utolsó akkordjai csendülnek fel…

Erdőfohász

Elgondolkodva sétáltam a fák között, éppen Vajda János szemével néztem szét *„Odabenn a mély vadonban, / A csalános iharosban…”* Ugyanarra vágytam, mint ő: *„Nem törődni a világgal…”* Egyszer csak…

– Életetek forrása vagyok! Miért emeltek rám kezet? – valami ilyesmit hallottam ki a szél szavából, s azt hittem, a szószátyár patak csörgedezik panaszosan.

– Hisz megvédem a lejtőket a lezúduló csapadéktól! Ne bántsatok! – erre már rá kellett jönnöm, hogy nem a lezúduló víz siránkozik, hanem maga az erdő, mely körülvesz, befogad, lecsendesíti szívem, ahol menedéket találhatok a zajos világ elől, s ahol igazán otthon érezhetem magam, őszinte rácsodálkozással.

Csak ekkor vettem észre a közeledő favágókat. Nem akartam látni a széles fejsze mosolyát, nem akartam a sikongást hallani, nem akartam látni a hűvös halom növekedését. Ugye nem haragszol, drága Attila!

– És ne feledjétek, lassítom a vízmosások mélyülését! Kérlek… – az erdőt hallgatva azon gondolkodtam, vajon képzelődöm, csak én hallom ezt a nagyon is jogos panaszt, kérést?

– Arról nem is beszélve, hogy védem a szélfúvásoktól a talajfelszínt! – tűnt egyre gyengébbnek és lemondóbbnak az áldozat hangja és érve, ráadásul egyre hasztalanabbnak bármiféle próbálkozása az ítélet-végrehajtók előtt. Ha egyáltalán bármit is meghallottak, megértettek mindebből.

– Van értelme esztelen módon szembeszállnom a favágókkal? Hisz csak a munkájukat végzik… Döngessem a hivatalok kapuit? Kinevetnének, ha egyáltalán szóba állnának velem! Írogassak leveleket? Tanulmányokat? Kampányoljak? Szervezzek élő falakat? – futott át hirtelen agyamon. – De hisz vannak erre szakemberek! Engem csak a szenvedélyem vezet-

ne! Vagy meneküljek, hogy ne halljam az irtást?

Szívem összeszorult, már nem éreztem *enyhhely*nek sétám színterét… Jó apám többször felemlegette óvodás korából fennmaradt emlékét, mikor a Madarak és fák napján elmondott egy verset. Csak két sor maradt meg a fejében: *„Ne bántsd a fát, hisz ő is érez, / Szép gyöngén nyúlj a leveléhez…"* Persze utánajártam, Elek apónak, azaz Benedek Eleknek köszönhetjük a gyengéden intő felszólítást.

– Hát ezek a fagyilkosok soha nem ismerték fel a vén tölgyekben élő víg titánt? Nem látták, hogy *„Emeli barna karját / Frissen az áldott égbe…"*? Nem voltak tanúi, ahogy *„A tömzsi, lustán rezzenő hársak / Illatokkal kenik fénylő, pőre testük…"* Soha nem figyelték ki, ahogy a karcsú jegenyék lábujjhegyre ágaskodnak, s átnéznek felettük *„…a merengés halk gyönyörétől / Reszketegen…"*? – tolultak elő újabb fájó érzéseim. Milyen jó lett volna most is csendesen nézegetni a fákat, mint ahogy Tóth Árpád szokta, s *„érezni a derűt, mely mindent áthat"!* Még ha nem is hallottak Baudelaire-ről, soha nem jutott eszükbe, hogy *„Templom a természet"*? Soha nem illetődtek meg a lombok alatt? Nem szállta meg őket valamiféle csendes áhítat? Egyfajta emelkedettség? Békés öröm? Rendben van, nem olvasták Sík Sándort, ki megszólaltatja fenyőfáit:

– Templom zölddel fonjuk át / Pogány hegyormok homlokát!

Hiába próbálom magam Ady Endre szavaival vigasztalni, hogy van utánpótlás, megújulás, hisz:

– Az Élet él és élni akar…

– De meddig mehetünk el? Meddig avatkozhatunk be? Meddig képes magát a természet regenerálni? Meddig úszhatjuk meg saját zsarnokságunk következményeit? – sóhajtok fel szorongva. Hiába kergetem magam hiú ábrándokba, zavarodottan érzem, ahogy félelmeim – nem alaptalanul – eluralkodnak szívemben. Jaj! De jó lenne a fák sikolya helyett *„az élet új dalait"* hallani!

Fűzcsonkok

Őszi életkép

Szinte földbe gyökerezik a láb is… Igaz ez? Mi történt itt? Egymásnak forduló, egymáshoz tartozó, sokat megélt törzsek, némán sikoltó, panaszló, vonaglásban megmerevedett ágak hasítanak karcosan tudatomba. Keservükben tetten ért, megcsupaszított, megcsonkolt életek. Egykorvolt fűzfák.

Hajladoznának még a szellő muzsikájára, de suták, ügyetlenek. Hiányoznak karcsú, hajlékony ágacskáik, művészi mozdulataik kiteljesítői. Röghöz kötötten, pőrén, ártatlanságukban váratlanul megalázva és megszomorítottan, értetlenül csodálkoznak, kétségek közt fagyoskodnak. Nincs még oly cudar idő, de a hideg kirázza meggyalázott testüket. Belebetegszenek szótlanul elszenvedett veszteségükbe. Ha fel is szisszentek volna, a motor és az élesen vicsorgó fémfogak hangja elnyomta volna keserves sóhajukat. Mit vétettek? Barbárságnak élik meg ők maguk, amit megszenvedtek, s annak érzik azok is, kik szerető aggodalommal rájuk néznek. Egy a fájdalmuk, egy a rettenetük.

Tavaszi hangulatkép

Bozontos ágak kócolódnak, hajat növesztettek a torzók, szertelenül terjeszkednek, tőlük telhetően kitöltik, óvatos örömmel elfoglalják a teret. Élvezik, hogy erőre kaptak, hogy képesek megszépülni, le akarják hagyni egymást a növekedésben, s egyre bátrabban, merészebben, boldogan versenyeznek. Bohémkednek, féktelen jókedvükben pajzánkodnak, egyre jobban megvidámodnak, miközben azokat is megvidámítják, akik feléjük fordulnak, elsétálnak mellettük.

Laza bozontjuk örömmel táncol a szélben, új reményekkel kelletik magukat és szemlélőiket, a kényszerű pihenő, az aggodalommal töltött tél után új életre kelnek. Oda mernek nézni a víztükörre, melytől eddig szándékosan elfordultak. Hátat fordítottak, mert szégyellték magukat. Fájtak sebeik, melyeket a fűrészek okoztak. Legszívesebben a föld alá süllyedtek volna, nem tudtak nem feltűnést kelteni furcsa, óriási csonkjaikkal. Egymásra se mertek pillantani nagyon, mert magukat látták a másikban. Az is fájt, ami a társukkal történt, hisz megszokták, megszerették egymást, s hányszor hajladoztak egymást szerelmesen meg-megérintve! S most a maguk veszteségével is meg kellett valahogy barátkozniuk. Majd meghasadt a szívük a kettős kín keserve alatt.

Most azonban fellélegezhetnek. Megnyugodhatnak. Vágyaik beteljesülni látszanak. Félelmeiket félre tudják tenni, előtörtek friss hajtásaik, s már a sárgás, friss zöld rügykezdemények is megjelentek rajtuk! A fiatal, gyenge ágak képesek átadni magukat a lágy szelek ritmusának, s ahogy a tó fodrozódik mellettük, úgy kering, pezsdítően árad testükben az életnedv, a rügyfakasztó megújulni akarás üzenete, a megszépülés, a megértés és megbocsátás ígérete. Ajándék a nap egyelőre még gyenge ölelése, az ég békítő kékje, a madarak örömteli csivitelése, a természet minden apró, biztató rezzenése.

„Napokra elfeledtelek, döbbentem rá egy este,
üres zsebemben álmosan cigarettát keresve.”
(Pilinszky János: Miféle földalatti harc)

Goda kisasszonyra várva

A Molnár utcában bandukolok mélyen elgondolkodva, mikor kezét barátságosan a vállamra téve megszólít egy idegen:

– Mondja csak, hol találom Linszky urat?

– No de kérem! Miből gondolja, hogy ismerem?

– De hisz errefelé mindenkinek ismernie kell, s ön biztosan itt lakik valahol. Nem csak úgy, véletlenül sétál épp erre!

– Persze, igaza van… Itt lesz, a sarkon, a kávézóban.

– Miről ismerem fel? Igazán hálás lennék, ha segítene.

Pár pillanatra elgondolkodom, majd ahogy magam elé idézem, úgy sorolom:

– Sovány arc, vékony, csontos ujjak, a körmei közül felcsapó, szűk körben szállongó füstvarázs. Meg a tétován irányt váltó, girbegurba sok szeszélyes foszlány. Ez veszi körbe mindig őt, mint egy sejtelmes védőburok. Mindentudó, méla szeme áthatol a füstön, mindent észrevételez, de azt szinte soha nem lehet kiolvasni belőle, hogy ő mit gondol…

Felötlik bennem, hogy elkísérem hozzá az idegent, de rájövök, hogy egy ilyen fura figura azonnal szemet szúr majd neki, amint belép a helyiségbe, s még ha többen cigarettáznak is, rögtön rájön, melyikük Linszky. Tehát nincs szüksége a segítségemre. Szinte látom, ahogy belép, s nyílegyenesen odamegy Linszky asztalához, s megszólítja:

– Szép jó estét, uram! Ön mindenkit az ujjai közül gomolygó füsttel fogad?! Ez az ismertetőjele? Jó kis menedék, mondhatom! Mi sem alkalmasabb a megfigyelésre, mint egy ködös

felhő mögött megbúvó merengő arc, melynek tulajdonosa látszólag elvan a maga kis világában, s bárki azt hihetné, hogy ügyet sem vet arra, ami körülötte történik. Igencsak megtévesztő! Mindenki nyugodt, mert nem hiszi, hogy veszélyes lehet egy ilyen magaféle alak…

– Adjon isten minden jót! Igaza van, kedves uram! Nincs is mit bevallanom ezek után! Mindent tud rólam! Leleplezett! Misztikus rejtélyességbe burkolom magam, s így kényelmesen szemlélhetem a szállongó karikák mögül, ki merre tart, ki csalódott, kárörvendő vagy mérges, ki hogyan bocsájt meg, vagy azt, ki hogy viseli, ha veszít. Goda kisasszonytól hoz üzenetet?

– Igen, holnap öt óra tájban biztosan eljön. Árulja el, kérem, mit csinál, amikor egyedül ücsörög itt? Ha kiürül a kávézó?

– Az csak igen ritkán fordul elő. De olyankor csak még jobban várok. És még hamarabb, még könnyebben megelevenedik a füst, egy leányarcot rejtő, foszló és újra termelődő, impresszionista ködkép veszi át a helyét.

– Tán…

– Nem tudom! Hisz sose láttam még! Meséljen róla!

– Nem tudok! Sűrű fátyol rejti az arcát!

– Istenem! Úgy várom, hogy végre megismerhessem! Hogy beszélhessek vele!

– Mondja, mégis mit vár ettől a találkozástól?

– Nem tudom pontosan. Valami változást. Új értelmet, új célt, új reményt.

– Mióta vár rá?

– Réges-rég. Már nem emlékszem… De egyszer napokra elfeledtem.

– Mégis mikor, miről jutott eszébe újra Goda kisasszony?

– Néhány éve, valamelyik este. Napok óta nem szívtam el

már akkor egyetlenegy cigarettát sem. Ugyanis le akartam szokni. Íróasztalomnál ültem, kissé elálmosodtam már. Gondoltam, abbahagyom az írást, lefekszem. De előtte még… ösztönösen üres zsebembe nyúltam, ám a cigis doboz helyett fájó emlékeimben, nyugtalan vágyaim közt kotorásztam, s egy pillanatra megjelent előttem a kisasszony elmosódott képe. Hirtelen felélénkültem, kiszaladtam az első trafikhoz, vettem egy doboz cigit, s rágyújtottam. A füstkarikákból előgöndörödött egy hajfürt, az oszló gomolyból egy szempár nézett vissza rám, s hamarosan kibontakozott előttem a jól ismert arc…

– Hát ezért nem tud lemondani káros szenvedélyéről! A hölgyet idézi meg újra és újra, őt kutatja minden szál cigarettában! Egyértelmű: ön végképp elveszett!

– Talán ha igaziból láthatnám, ha tényleg eljönne végre!

– Goda kisasszony határozottan megígérte…

Elképzelem azt is, ahogy Linszky úr rábólint erre, s ahogy koccint az idegennel, majd egy újabb füstfelhőre sóhajt rá, s kis kétkedéssel a szemében vizsgálgatja beszélgetőpartnere arcát a cigarettafüstbe visszavonulva. Már nagyon rég ült le bárki is Linszky úr asztalához, így igen rég nem volt alkalma ennyire közelről vizsgálódnia…

Aztán eloszlik mindkét alak a kedélyem láthatárán, s már nem vagyok benne biztos, hogy valóban megszólított-e egy idegen sétám során, s hogy nem csak képzeltem-e ezt a találkozást, mint ahogy a Linszkyvel való párbeszédét is…

Gyermekláncfűzés

Pattan a rügy, ébredezik a bimbó az ágon, életre kel zsenge zöld, bizakodó világom. Sarjad az erdő, a szűzi bárányfelhő a zsiványan kacérkodó nappal kergetőzik, miközben a fák hona, az aljnövényzet újjászületésre készülődik, s már nem ejtőzik, nem is rejtőzik. Lehull a tojáshéj, felrepül a szándék, máshogy süt a nap is, változik az árnyék.

Duzzad az új reménytől, a felfrissült levegőtől lelkes mellkas, szorgos munkától hangos, közös életre szervezetten nyüzsög, zajlik a méhkas. Hóvirág bukkan elő peckesen, menyaszszonyi ruhát terít szét a hegyen, miközben bókol a tavasztündér előtt kecsesen. Tavaszi héricstől sárgállik mező, völgy és határ, ezüstösen szőrödzik, szemérmesen kérődzik a lilás hunyor ma már.

Árad a csicseri dallam, megélénkül a családalapításra való hajlam. Könnyebb a lélek, fürgébb a test, zúdulva árad a patak, s felbuzdulva, csacsogón, csobogva cseng. Szaporázza lépteit az őz, már kíváncsian, hosszabban is elidőz, fürgébben szökken, a hó meg visszahökken, foszlik takarója, de szabadságra ment a foldozója.

Keltikéktől színesedik, negédesül az erdei szőnyeg, törékeny szellőrózsa ágaskodik, s itt-ott megbújva egy-egy illatos szamóca is töpreng. Ibolya tárulkozik, boglárka is nyílik, a patak partja előbb-utóbb gólyahírtől díszlik.

Felélednek ismét a félretolt remények, nem nyugodnak, próbálkoznak, hátha most mégis célba érnek. Varázslatos, frissült szellő lengi be a tájat, s ha nem akarod, akkor is előcsalja a lemondóan elnyomott vágyat. Szárba szökken a tett, kipattan az emlék; megszaporodik a nesz, csivitelnek a fecskék. Pezsdülve zsong a vérünk, s ez idő tájt tán vidámabban élünk.

Fiatal hajtások zsendülnek belőlem, némelyik továbbviszi erkölcsöm és hitem. Nem lehet hiábavaló erőtlenedő szavam,

hisz fel-felbuzdul, új szárnyra kap, így utólag igazolom magam.

Eljönnek majd váratlanul a valódi, emberi tavaszok, s nemcsak a természetből vett ravasz párhuzamok. Átlelkesítik a kemény, elkérgesült szívet, biztató hangokkal töltik meg az emberségre süketté vált fület, felnyitják szemünket, mely a kijelzőkhöz szokott, s állítanak gyógyítóink értéklátó szemüvegünk dioptriáján, cilinderén néhány fokot.

Jósággal és figyelemmel telítődik vérünk; empátia, érdeklődés lesz majd vezérelvünk. A kutyatejről eszünkbe jut tiszta gyermekségünk, egykorvolt emberségünknek is új koszorút fűzünk! Fonódunk tán még egymáshoz megértő szavakkal, egyek lehetünk a láncfűt alkotó virágokkal, jótékony kis kezek munkálkodhatnának rajtunk, engedhetnénk, hogy előjöjjön réges-régi álmunk, minden kisgyermeki vágyunk, s így ezek is összefűzhetőek lennének, s a tavaszi napfényben ők is újraszülethetnének, sőt, karnyújtásnyira lennének…

Gyermekség

Felbukkantál. Hogy fogantál? Mit tudsz róla? Mi életed mozgatója? Fény felé törekedni, kíváncsian tülekedni, védő burkod levedleni, köteléktől szabadulni; megbánni, hogy úgy siettél, rájönni, mekkorát tévedtél! Megtudni, hová is cseppentél… S ezek után mi vezérel? Képzetedtől a világ mennyiben tér el?

Mit kell tenned? Föléd hajolnak: mosolyogni! Bánatod van: pityeregni! Ha ez nem segít? Határozottan felsírni, erőszakkal követelni, fájdalmad újra elpanaszolni, amíg csak kell, ismételni. Próbálgatni ujjacskáid, amit lehet, megfogdosni; a világot megismerni. Ölelést, anyatejet megkívánni, mell helyett majd cumit szopni, hüvelykedet megízlelni, így próbálhatsz megnyugodni… S ha nem boldogulsz a világgal? Rugdalózva kapálózni, kezeiddel hadonászni; naiv hittel bizakodni, amit lehet, megérteni, s elfogadni; nyitott szívvel körbenézni, mindent derűs optimizmussal szemlélni!

Egy kisgyermek képes erre, naiv szemmel néz mindenre. Felderíti a kedvedet, átmelegíti szívedet. Sínek közé nem jó esni, nem akarok még elveszni! Kell nekem a tisztaságom, megőrzöm a színes álmom! Tejfogaim elejtettem, világotok megfejtettem… Visszamennék, ha kérdenék, sok mindent másképp tennék. Még több sárkányt eregetnék, amint lehet, útra kelnék… Nem férek már a bölcsőbe, mégis gyakran húztok csőbe… Megnőtt ugyan talpam hossza, de nem lettem a falu rossza. Ott lehetek, hol születtem, képzeletben felkészültem, mosolyogva nézek széjjel, s visszanyerem gyermekségem.

Igaz hittel ágaskodom, járókába kapaszkodom, meg is rázom, próbálgatom, jó mókának találhatom. Felkacagok, ölbe vesznek, levegőbe felemelnek. Onnan nézek a világra, kis öklömet jól megrázva… Kimerészkedem a kertbe, nyulak ülnek a ketrecben; szárítja a nap hajamat, szabadnak érzem magamat.

Vörös és zöld hangyák jönnek, kicsi fecskék elköszönnek; mandulának száraz ága, árokpartnak vadvirága ismerősként néz most is rám, nagy örömmel felém kiált. Locsolom az utca porát, megismerem az iskolát. Sokszor jártam ezt az utat, gyakran nyomtuk ezt a kutat. Nem folyt a víz benn a házban, de fortyogott a konyhában. Olajkályha melegíti át most is lelkemet, itt, szüleim közt hajtottam álomra fejemet.

Itt ültünk, vártam, hogy elkészüljön a babaruha, mit fájós derékkal horgolt anyuka. Itt lógott a hinta, itt énekeltem, s az éjszaka hangjait innen figyeltem. Szemléltem a holdat, hallgattam a tücsköt, a csillagoknak a szemem nyújtott tükröt…

Eltűnik a kert is, leomlik a ház is, alábbszáll az emlékezési láz is, de megmarad a nyoma, az ártatlanság hona, a felnőtté vált torz alaknak emlékeimben őrzött gyermekkora.

Háborgás

Milyen nyugodt tud lenni olykor a Balaton vize! Ilyenkor nem is rezdül a tó tükre, s bármely számvetésre készülő lény elmerenghet a révben hasonmásába merülve, saját árnyékát csodálkozóan szemlélve, felmérve, hogy mennyire volt örömteli vagy fájdalmas a léte, mielőtt belekezd hattyúdalának refrénjébe. Frissítő szelecske nélkül ugyan megrekedhet egy helyben, általában riadt elméjében a félelme, nőhet a lég és a szív feszültsége, igaz, végteleníthetővé is válhat békessége. Egymásba mosódhat a hattyútoll és a lélek fehérsége.

Ha csak enyhén fodrozza a szellő a vizet, s egy kicsit jobban életre kelti az emlékeket, játékosabbá teszi a valót, gyengéden ringatja a halandót, ki csónakba száll, s átveszi az ingatag biztonságot. Hív a távol, csobban az evezőlapát, a szülők közt ül egy picinyke leány. Nézi a távolodó fasort, a fürdőzőket, de nem nézi az eget, bár szereti az örökkön változó fellegeket. Nem fél, nem is sejti, hogy a meteorológia milyen riasztást adott aznapra ki. Egyelőre minden nyugodt, a part már egyre messzebb, lassan azonban feltámad a szél, s egyre gerjed a parttalan végtelenben.

Ha nem is *örökkön,* de most aztán már *háborog a* magyar *tenger*. Ha nem is *örökkön,* de szinte vég nélkül *zúgnak a lombok* a tóparton, s üzenetet hoznak a múltból: ezt hallották, ezt élték meg elődeink is, mint mi, alapvető érzéseink, örömeink, vágyaink hasonlóak maradtak, sokszor bánattal teli szívünk pedig pont ugyanígy dobbant egykor is. A szél akkor még időben fellebbentette mulandóságunk és öröklétünk titkát, lehetőségét, s mikor feltámadt a furcsa szellet, megborzongatta lelkünk valami félelmes, megátalkodott szellem. Azóta is *örökkön fájdalmas az ember,* ha levetkezi a gyermekpendelyt. Ha valaki *örökkön* létezik, annak *kicsik a dolgok,* de egy halandó máshogy viszonyul a korhoz.

Hányszor egymáshoz hajlanak a tóparti füzek gyönge ágai, ha a lágy szellő kerítőnőt játszik! Hányszor bókol a jegenye, ha a szél rálehelget! Hányszor repedez jajongva a szil, a hárs, a tölgyfa, ha erősebb légáram éri! Hány hullámot vet a tófelszín, ha a szél ostorával újabb és újabb tajtékot szít!

Ez történik most is a haragos vízen, s bár hangosan kalimpál a szülők szíve, nem terjed át a gyermekre a félelem rettenete. Azt hiszi a csöpp, hogy mindez a kaland része, s nem tudja, hogy még a buzogány is drukkol érte. A kislány semmit nem érez az egészből, mint ahogy nem ért semmit az idegen stégen lejátszódó hangos jelenetből. Illetéktelenül kötöttek ki, hogy biztonságban tudják magukat, hogy meneküljenek a haragvó vihar elől, s a nádasban csak ez a lehetőség kínálkozott, a magántulajdon megsértése felől… A tulajdonos már siet ki a házból, háborog, nem mérlegel, csak vádol. Csaknem rendőrt hív, hőbörög és hápog, de azért megússzák, kieveznek a slamasztikából…

Ha lecsitul a tó fölött őrjöngő viharos szél szenvedelme, akkor végre megnyugodhat az ok nélkül háborgó elme, lehet újra a fatákolmány egyedüli, kirekesztő, mégis boldog fejedelme, bár lehet, hogy ehhez még kell a békítő szellő segedelme.

(A dőlt betűs szavakat összeolvasva József Attila egy töredékét olvashatjuk.)

Hármas út

Életkép a múltból

Az emésztő Semmi partján álltam. Torokszorító, döbbent némaságomtól felgyorsult szívverésem felerősödve visszhangzott üresen kongó tudatomban.

Érdemes itt bármerre tapogatózni? Ki lehet innen keveredni? Merre induljak, melyik utat válasszam, Sziszüphosz? Neked könnyebb volt a sorsod. Dacoltál, játszottál a felsőbb hatalmakkal, és végül elég szerencsésen megúsztad. Bár kilátástalannak tűnhetett hátralévő emelkedő és lejtő életed, mindig csak egy és ugyanazt a hegyet kellett megmásznod! Közben azt gondolhattál, amit csak akartál! Egy olyan belső világot építhettél fel, melyből csak a sziklád huppanása zökkenthetett ki egy-egy pillanatra. Pontosan tudtad, mi a teendőd, mi a végzeted…

Én nem tudom, mit vétettem. Azt sem, milyen büntetéseket szabtak ki rám. Én mikor vonulhatok igazán magamba? Gonoszul fukar, egyformán kiábrándító lehetőségek kínálják magukat: a Senkifalvába vezető, elsüllyesztő, ingoványos ösvény; a már idegenül közönyös, de egykor őszintén feltárulkozó, oly kedvelt, de már elváltozott, ismeretlenbe kalauzoló lépcsősor; illetve az elsőként önállóságra vezérlő, megszeretett, de színefakult, elkoptatott járdaszegély.

Egyelőre hiába keresgélek tovább. Hasztalan meresztgetem búsulásnak indult szemem, nyújtogatom nagyot nyelő gégémmel megáldott nyakam. Nincs más! Mert az ott egy ravasz sorompóval lezárt kanyar. Arra meg egy kegyetlenül igazságtalan útlezárás nehezíti léptem. A messzeségben hömpölygő tömeg után pedig nem igyekszem.

Csongor! Miféle hármas utat kínál nekem az igazságtalanul kérlelhetetlen sors? Mikor szabadíthattam ki jóakaratúlag, mit

sem sejtve a gonosz Mirígyet nyughatatlanul virágzó törzsem kötelékéből? Lehet, hogy az akadályokat oly bőkezű jószívűséggel elébem görgető lény belőlem fakadt? Vagy csak később nőtt hozzám? Meglehet, hogy van más választásom is, csak boszorkányos keze eltakarja előlem? Don Quijote-i látomásokat varázsol helyébe? Esetleg későbbre tartogatja érlelődő lehetőségeimet, hátha akkorra jobban beérik gyümölcsöm?

Egykor tabula rasaként libegni bontott lelkemet néhány erőteljes fuvallat vissza-visszalökte szomorodva bekérgesedő szívem fölébe. Fahajamat megcibálta, bevagdosta Kunigunda figyelmeztető keze.

Mindig a biztosabbnak látszó, de rettenetesen hosszadalmas utat választottam szükségszerűen ráérő nyugalommal, mintha véges voltomat még soha senki nem nyilatkoztatta volna ki harmadik szeme felvillantásával. Volt ideje így helyet találni, alaposan összekuszálódni kibogozhatatlanul terjedő gyökereimnek.

A Varázshegy felől érkező fellegek meglocsolják szomjas leveleimet. Egybemossák a jelent a jövővel. Elidőtlenítik tétován beletörődő várakozásomat. Mintha más élné közönyösen egyhangú változatlanságával kérkedő hétköznapjaimat. A „majdcsakleszvalami" tápoldattal fecskendezem szikkadó földemet, kívülről szemlélem kapaszkodó akaratomat.

Már-már elindulok dacos fővel a süppedő, ingoványos ismeretlenbe „csakazértis"-t dobbantó lábamnak engedve. Aztán felbukkan egy kisegítő kéz a már foszladozó Semmiből, aminek ködtakaróját én vontam magam köré. Egy kar, mely mindig készséges volt, de amit már el akartam feledni, minden szépet félretolva és elsötétítve sértődött magára maradottságomban.

Azután meg sem köszönve a váratlan mentőövet, összekaszabolva azt megbántott lelkem szúró tövisein, máris gyermekkorom kedvelt lépcsőin ugrálok fel izgatottan. De olyan idegen már! Őszintesége még mindig megkapó, de nem me-

rem vállalni a változékony feltételektől ingadozó fokok kínálta rövid megnyugvást. Ez már nem a régi Babaház. Várj meg, Nóra, veled együtt elhagyom!

Ugyanott találom magam. A keskeny kis járdán, melyen egyre több ismert arc mosolyog szembe. Mégis magányosan visszhangoznak egyelőre beletörődő lépteim. Kívülálló lényem színeket szór szét lábaim előtt. Egyre boldogabban merészkedem, nehezkedem rájuk. Bár tudom, hogy nem ez az igazi, végső utcácska, de belátom, hogy ez vezet az elképzeléseimben még homályosan borongó, de feltétlenül keresendő, szabadabb keresztsugárútra…

Életkép a jelenből

A szédítő mélység, a Mindenség hever lábaim előtt. Torokszorító a szépség, csodás panoráma kínálkozik. A gyönyörűségtől elnémulok, majd izgatott, kalandkereső tudatom felgyorsítja szívem ritmusát.

Bármerre nézek, mindenfelé szívesen megindulnék. Bár látom, tudom, hogy veszélyes, s hogy eltévedhetek! Nem irigyellek, Sziszüphosz! Neked nehezebb volt a sorsod… Talán mert többször dacoltál! Kilátástalanul kiszámítható, egyhangú lett életed. Csak egy hegyet mászhattál újra és újra, nem ismerhetted meg a többi emelkedő egyedi változatosságát… Nem mindig jó, ha tudjuk, mi vár ránk.

Nagyjából tudom már, mit és hol vétettem. Átéreztem a következmények súlyát. Ám időnként igazán magamba vonulhatok. Bár a Sors továbbra is fukar, kínál azért lehetőségeket. Legfeljebb józanul mérlegelve nem használom ki őket. Mára csak futó, jelentéktelen emlék a Senkifalvába vezető, elsüllyesztő, ingoványos ösvény; kitörölhetetlen kép, bár furcsán idegenné vált az egykor őszintén feltárulkozó, oly meghatározó lépcsősor; meghitt, szép emlékeket idéző az önállóságra ve-

zérlő, színe-fakult, elkoptatott járdaszegély, s a mai napig foglalkoztat azok sorsa, akik ezt a járdát velem együtt koptatták. Mintha közeli rokonaimat látnám felém sietni ezen az úton, s úgy érzem, mintha ott maradt volna néhány léptem nyoma…

Búsulok, nyelek néha nagyokat azóta is. Feltűnnek újabb kanyarok, útlezárások, sorompók. Csak látszólag hömpölygök a tömeggel.

Kedves Csongor! Sokat megtartottam énedből, de időközben Balgává váltam. Drága Don Quijote! Nem tudtál kiszakadni belőlem, de helyet szorítottam Sancho Pansának is bensőmben. Együtt hajladozom a fákkal, értem sóhajukat, lekopaszítva, csupasz karral az ég felé nyújtózva átérzem fájdalmukat, s így is szépnek látom őket! Még mindig inkább a biztosabbnak látszó utakat választom, de merészebben próbálom ki a váratlan meglepetéseket, akadályokat elém gördítőket is.

Kevesebb időm van átélni – ha csak pillanatokra is – a tudományosan nem létező, mégis furcsa mód igenis átélhető, érzékelhetőnek tűnő öröklétet, idő fölöttiséget, a mindenség birtoklási vágy nélküli birtoktulajdonát.

Bár meggyökeresedtem, nem vagyok röghöz kötve. Minden hegyben a Varázshegyet látom, s az erdők felől érkező fellegek meglocsolják szomjas leveleimet, miközben egybemossák a jelent és a múltat a jövővel.

Nem szólongatom már Nórát. Bár sokszor találom magam ugyanott, próbálom elfogadni, szebbnek, jobbnak látni, észrevétlenül vagy erőteljesen megváltoztatni környezetem, mesterséges létterem. Viszont tökéletesen alkalmazkodom természetes közegemhez, mely könnyebbé teszi a másikhoz való nehéz hűségemet. Szívemet vidító színeket szórnak elém az örökkön változó évszakok, felkínálkoznak keresztben a sugárzó új utak…

Hó takará el

Megfagyott sziklatömb jeges birodalma, csillagidéző huncut hópihe játéka, szélfútta kupacok keményedő halma. Fürkész tekintet, megfeszülő ideg, éles levegő, fájdalmat keltő hideg. Elfagyott kezek, megdermedt szívek, elmúlt telekre emlékezek. Merre vezethet itt a vándor útja? Kimért földi idejéből még mi mindenre futja? Meghökken a tél is, nagy az ámulása, hisz némely ember most is a csúszós erdei ösvényt járja, s meglepi őt a gyalogok makacs kitartása.

Süpped a láb a hóba, tán csak a térd marad mutatóba. Néha combközépig takar a fehér lepel, de ha jó helyre lépsz, a hótömeg nem lep el. A bokor nem kínál mást, csak csupasz ágat, a fa is pőre gallyaival int a panaszos madárnak. Megmutatja magát a fakopáncs, kit eddig lomb takart; átnedvesedik, leválik a háncs, ha még nem is akart… Különféle nyomok vezetnek a hóban, egyszerre osztozunk a rosszban és a jóban, s többen is elférünk egy apró kunyhóban. Mosolyog a kályha már az ablakon át, forralt bor illata tölti be a konyhát, de vár a kinti világ, s igaz, nincs most virág, csalogatja tovább az elszánt turistát. Fodrozza a havat, művészkedik egyre, Szél úrfi engem is felkerget, hát felmegyek a hegyre, legalább egy kicsit kimelegszem. Hagyom csikordulni, ropogni a jeget, s újra csontomig hatolni a dermesztő hideget…

Jégcsapok sok ezer tőrrel fegyverkeznek, hegyesen merednek, nagyban szövetkeznek, de nem ellened vannak, hisz gyönyörödre fagynak, a meleggel meg később hiába harcolnak… Befagy a pocsolya, dér nő levél helyett, hajadon zúzmara, s nem harmat foglal helyet. Sítalp és szánkónyom, ami felbukkanhat, a szétfagyó faág nagyokat roppanhat. Hosszan érintetlen a mesés porcukortáj, a kietlen pusztaság látványa nem fáj, csak a kilátástalanság.

Van-e még értelme? Mi a cél? Mégis merre megyünk?

Megdermed a tájjal együtt a lelkületünk? Lehetetlen, hisz csak tetszhalottat játszunk, a tavasszal együtt megújul a vágyunk. Füstölgő kémény teremt meghitt, emberséges hitet, nem mi hamvadunk el, a reményfa táplálja a tüzet.

Ha az elpihenő tájban egy-egy ember halad, ha a puha hóban nyúl vagy róka szalad, ne csodálkozz rajta, csak ösztöne űzi, szíve vágya hajtja, s bármi, melyhez reményeit fűzi. Szép a szűzi talaj, mag még rejlik benne, s milyen jó volna, ha valami csodásat teremne!

Hogyan lesz a karácsonyfából fenyőfa?

Fordítva tűnik jogosnak és logikusnak a kérdésfeltevés, már csak az időrend okán is… De a közöny szomorít, s nem a meghittség ünnepi hangulata jár át. A költő, az író is ember, sértettséggel, gőggel, hibákkal telten. Tud szemellenzősen igazságtalan lenni, olykor ő is be akarja csapni még magát is önvédelemből, így hárít, csúsztat, hogy könnyebb legyen elviselni például a szakítás, az elvesztés, a meg nem értés fájdalmát…

Milyen szép dolog is az irodalom! Milyen fennkölt az érzelmek átélése, az ösztönös ráérzés révén kikiáltani: – De hisz ez művészet! Létezik ugyan irodalomtudomány, de az irodalomnak csak egy része tanulható, érthető meg, fejezhető ki tényekben, nevezhető meg a fogalmak szintjén, nagyobb része viszont csak az impressziók által, homályos ösztönök szintjén fogható fel. Milyen jó találgatni, hogy ki mit hogyan élhetett meg, mit gondolhatott! Hisz oly ritkán fordul elő egy-egy Arany János-i közbekiáltás! Mily sokszor ismerős, amiről olvasunk, hányszor érezzük: – Mi is megéltünk már hasonlót!

De… A régmúlt alakok megidézése helyett sokkal izgalmasabb a Facebookon való rágódás, elégtételvétel, reakciókísérlet, s mily „jó móka” egy jelszó feltörése, a gúnyos vagy akár morbid szerepjáték! Nehéz az okostelefonok világából elrabolni a testeket, s megnyerni szívük tájékát az elmélyült érzelmeknek, gondolataikat a merengésnek! A megfagyasztott emberséget kellene felolvasztani, a Hókirálynő tükörszilánkjától kéne megszabadítani a rengeteg Kayt, s ha nem megy a Gerdák forró könnyeivel, ha nem tudunk katarzist nyújtani, akkor drasztikus beavatkozással… No de a lélek törékeny holmi! Többet ártanánk, mint használhatnánk!

Mit tehet akkor az ember? Próbálom példákkal megvilágí-

tani, egyszerű képletekbe önteni a költők, írók bonyolult érzésvilágát, hogy annak lényegét megragadhassa a modern tudat. Így az egyszerű metafora szintjén Lédából például karácsonyfát formálok az Ady által ráaggatott díszek, jelzők segítségével, majd fenyőfává csupaszítom, mikor a Halál rokona megtagadja a Könnyek asszonyának érdemeit. Egyszerű ábrákat skiccelek fel, matematikai jeleket rajzolok, rozsdás megoldó kulcsokat adok egy letűnt világhoz, ahova talán nem is akar egy átlagos ifjú belépni. Közben az én lelkem is pusztul, az én karácsonyfámat is cibálják, fosztogatják, megsebzik, antik függőimet törik, tiporják, tűleveleim meggyulladnak, s majd egy kupac tetején vagy alatt végzem… De addig megmegcsillantom még törött díszeimet is!

Íráskényszer

Egy kicsit már megint megszöktem mindennapi önmagamtól. Ez is én vagyok, mindig is én voltam mindez, amivé most lettem, amit épp átélek, s mind gyakrabban átlényegülök, de még szoknom kell ezt az új, objektívebben optimista, cinikusabban realista, ironikusabban nézelődő fazont.

A Duna partján, a kikötő közelében, a lépcsőn ücsörögve, szemlélve a folytonosan változó, a kacsákat gyengéden ringató, szürkésbarna vizet és a fennakadt hordalékot, egy kicsit olyan érzésem van, mintha mellém telepedett volna József Attila, s fennakadva a világ ágbogán együtt vizsgálnánk a szemközti Margit-szigetet. Most mintha csodálkozva, halkan meg is szólalna:

– Futószőnyeg… Hát az ott jobbra?

– Az Árpád híd…

– Tudom, már az én időmben is tervezgették! Hát innen is be lehet jutni már Arany kedves tölgyfáihoz!?

– Te írtad, hogy az idő lassan elszivárog… ez most a valódi világ… – szembesítem Attilát a mával, ki a sorsába merülve most is alig hallja, hogy fecseg a felszín, hisz most is a mélységet kutatja.

– És most is csak azt mondom, hogy te is lépj túl a mostani kocsmán, az értelemig és tovább! Ne alkudj! Légy boldog! Figyeld, ahogy a nyugalom és a remegés egymást öleli, s ahogy a habban kecsesen okos csevegés kél…

Ez a kis képzeletjáték, szomorúan békés jelenet felidéz bennem egy emlékképet. Nagybátyám is sokszor nézte az ihletet adó vízfelszínt, miközben horgászott. Olykor hajnalban meszszire kievezett, mint az igaziak, s ilyenkor nem indította be a csónak motorját. Beetetett. Várta a kapást. Pedig nem is szerette a halat… A pecabot alibinek kellett, a halfogás csak pót-

cselekvés volt számára. Ilyenkor valószínűleg egymásba mosódott a Duna vize és gondolatainak árja. A vízfodrok segítségével megindulhatott fantáziája, a múltbéli emlékképek oly szépen kikristályosodhattak, összeállhattak tudatában!

Újra a hidakra téved tekintetem. Szemem láttára megelevenedik a Margit híd, megjelennek előttem a „Városi ballada" figurái. Bevillan az öngyilkos tábor képe, átérzem a veszélyes, sűrű forgatag sodrását. Szeretnék ellenállni a viharnak… A hidak sorában megjelenik képzeletemben a Mirabeau is, a Duna helyett pedig a Szajna partja, s mintha Apollinaire érintené meg a vállam:

– Karjaink hídja alatt a hullám fut… Emlékekkel telik meg lelkünk… Fel akarjuk kutatni a jóság tájait…

Igen, valami ilyesmi miatt kezdtem el írni. A „semmiből" egyszerre csak emlékképek tolultak elő, nem hagytak nyugton, rákényszerítettek, hogy kiírjam magamból, ami mindig is ott volt bennem, türelmesen várakozó, ráérős nyugalomban. Ahogy elferdült a világ körülöttem, mind erőszakosabban csendült fel bennem a jóság és az írás síró vágya.

– Tán önző voltam, de víg hitet akartam adni másnak is, és szerettem volna drága szókat hallani… – súgja a fülembe Ady védekezőn. Én meg továbbgondolom mindezt. Hol vannak a szépen megformált, kedves szavak? Hova tűnt a figyelmesség, az ösztönös segíteni akarás, s miért olyan ritka, feltűnő, drága kincs az emberség? Hisz mindenki egyformán birtokolhatná a nyelvet! Még jó, hogy néha azért átragad egy-egy fogékonyabb, nyitottabb lélekre a szavak derűje, vagy legalább a szemekben tükröződik valamiféle emberi együttérzés, megerősítés vagy elutasítás.

– Megy a hajó a Dunán, lemaradt a kapitány… Licsi-locsi licsi-loccs… – így jelenik meg a lépcsőt nyaldosó hullámok közt Weöres Sándor alakja, s megindul felém:

– Szórd szét kincseid – a gazdagság legyél te magad – ezt

megértve még erősebb bennem a vágy, hogy tollat ragadjak. Hisz milyen kincseim vannak? Megértés, együttérzés, jó szándék és szavak… Ezeket tudom szétszórni…

A Duna néha árad, máskor meg apad. Mintha egy fura vízállásjelentés szavait hallanám, talán egy rádió szól a távolban halkan valahol a harmonika helyett, s nem a tücsök, hanem a Juhász Gyulát és a Tiszát megidéző tudatom felel rá csendben. Láttam a sziget egy részét víz alatt. Volt, amikor nem tudtam volna itt ücsörögni, ahol most pihenek. A rakpart útjelző táblái és lámpái alig látszottak ki az áradatból. Néha az én gondolataim, szavaim is áradnak, mert nem tudom már megfékezni őket, jobban érzem magam, ha szabadabb folyást engedek nekik. Írok hát. Ez lett a lényegem.

– Mint fulladó az örvénylő vízen, végiglátom egy ájult pillanatban az életem… – a múltból így örvénylik elő most már Tóth Árpád is.

Bár a rímes, furcsa játékot űző költő a lélek balga fényűzésének nevezi az írást, s a káromkodó, nyers dalú jelenben haszontalan időtöltésnek tartja, még ő is vigasztalónak találja azt, hogy ha csak néhány pillanatra is, de összetalálkozhat két lélek – ha nem is egy dimenzióban – a verssorai által… Így aztán a legfájóbb időszakaiban is képtelen véglegesen jó éjszakát inteni a verseknek. Én is belekóstoltam az írás örömébe. Barátra, társra találtam benne, ki nyugalmat áraszt, értelmet ad a mindennapoknak. Segít tisztázni az érzéseimet, segít elválasztani a lényegest a lényegtelentől, s írás közben talán kicsit sztoikusabbá válhatok, mely elengedhetetlen feltétele annak, hogy – ha csak kis időre is – elégedettebb, boldogabb, s tán bölcsebb lehessek.

Bár a szemközti tölgyfák szerelmese, Arany János is szeretné letenni az elnehezült lantot, mikor már nem éghetnek versenyben húrjai Petőfivel, mikor már reves faként érzi csak magát világolni az adott közegben, mégis egyértelmű, hogy mindvégig kebeléhez szorította drága hangszerét, s valójában

nem tudott lemondani az írásról soha… Ha már megízleltem, én sem tudok, nem is akarok lemondani róla. Írnom kell!

Az előbb fülembe súgó Ady Endre látszólag hetyke úrként áll az írás mesterségéhez. Bár a verset csak cifra szolgának tekinti, s fittyet hány arra, ki hogy tempóz vagy istenül társai közül, azért a költemények megtisztító árján átlényegül, egyre új vizek, vágyak felé röpül… Miért teszi ezt?

Általában az önkifejezés, az önkiteljesedés eszköze az írás, olyasmi, mint az ecset, a festék vagy a vászon a festőnek. Festés vagy írás közben árad a lélek. Kár lenne tagadni, hogy az öngyógyítást is szolgálja mindkét tevékenység. A felfedés, a feltárás, a magyarázatok, a mentségek keresése elengedhetetlen feltétele a gyógyulásnak, megbékélésnek, megnyugvásnak. Nem véletlenül köt ki a vallomásnál, az írásnál Szent Ágoston, Rousseau, vagy mondjuk az erdélyi emlékírók többsége! Pszichikailag is elfogadható terápia a szabad asszociációk kiírása magunkból. Bár erről inkább József Attilát kéne megkérdeznünk.

– Itt vagy még a közelben, drága Attila?

– Te meg mit foglalkozol egy beteg ember látleletével? – Erre persze elszégyellem magam, s elbizonytalanodom. Lehet, hogy nem is Gyömrői Edit tanácsolta ezt a gyógymódot? Lehet, hogy nem is válhat be? Hisz írni nem lehet úgy, hogy az ember nem fogalmaz… Ha meg fogalmaz, az már nem szabad asszociáció… Nyilván tudatosabb, kontrolláltabb az asszociációk lejegyzésénél a költői vagy az írói tevékenység, bár talán felfedhetnénk a hasonlóságokat is. Írás közben titkokat, igazságokat, összefüggéseket tárhatunk fel magunkról és a környezetünkben élőkről, a megtapasztaltakról, a valósan vagy a képzeletünkben, álmainkban megélt dolgokról direkten, bújtatva vagy szimbolikusan.

Olyan részletek sejlenek elő, ha írok, melyek rég eltompultak a tudatomban, s nekem magamnak is meglepetést okoz, miért is nem őriztem élesebben ezeket az emlékeimben. Ha

pedig ennyire nem fektettem rájuk hangsúlyt, hogy jöhetnek akkor elő ilyen kristálytisztán, minden megerőltetés nélkül?

– Talán úgy vagy vele, mint én! Mintha valamikor kívülről tudtam volna az utolsó betűig, amit épp írok, s most csak vissza kellene rá emlékezni – jegyzi meg bölcs egyszerűséggel a közelemben Babits Mihály, ki mintha most szállna éppen arra a hajóra, melyről majd Esztergomot először megpillantja, s szívébe zárja…

Látom Babits körül a Danaida-lányokat, majd merítve, majd ürítve az ötven bűvös tölthetetlen edényt, s hallom a víz csurgását… Nem szól bele tevékenységükbe a Párka, talán nincs is elásott kincs, elnémul a költő, kihuny minden lidérc és marad a puszta csont.

Életem fonalai helyett – melyeket a Párkák szövögetnek helyettem – a gobelin szálait rendezem. Hímzéskor jóleső érzés, hogy a színek és formák úrhölgye lehetek, hisz szemem láttára alakul a kép. Én formálom, én határozom meg. Egyre szaporodnak a részletek, nehéz a varrást félretenni, mert a kíváncsiság, a teljesség igénye hajt, jó látni, ahogy formálódik, szót fogad minden, ilyenkor semmi nem áll ellen akaratomnak, sőt, néha kelleti magát a kibontakozó kép, ötleteket ad, de nem erőltet, nem befolyásol. Éppígy vagyok az írással, a betűkkel és a nyelvi formákkal is.

Kacérkodnak velem a hangok, a betűk. Szimbolikájukkal, alakjukkal meghatározzák hangulataimat, az érzelmi árnyalatokat igen jól meg lehet ragadni a magas, a mély, a lágy vagy a keményebb hatású hangzókkal. Persze nem mindig tudatos mindez, legtöbbször inkább ösztönös, észrevétlenül ható, rafináltan bujkáló, majd elém toppanó jelenség. Egyszerre kiáltok fel Rimbaud-val:

– Csak egyszer lehessek titkotok mind elbeszélni bátor! – S máris felbukkan a kölyök-Shakespeare részeg hajója…

– Hogy jöttem lefelé egykedvű, vén vizeknek folyásán! – S

teljes mértékben átérzem hangulatát:

– Vizek szabadja lettem, ki vígan elcsatangol.

Elsősorban kóborlásaim szabadítottak fel bennem valamit, s azóta is szolgálom Múzsám, menvén az ég alatt… A szavak hossza, szótagszáma, ritmikája, dallama, hangrendje és jelentése mind ösztönösen meghatározza soraimat, szaporodó barázdáimat, újabb gondolataimat, asszociációimat, és persze fordítva is igaz mindez. Első felötlő gondolatfoszlányaim természetesen alapvetően meghatározzák az irányt, a hangsúlyokat, de csak látszólag szűkítik be a kezdeti végtelennek mutatkozó lehetőségeket, mert bármerre indulva tömérdek újabb és újabb váratlan variáció kínálkozik. A barázda, a végtelen puszta, a hidak így együtt már Illyés Gyulát keltik életre, kinek hangja a szellő szárnyán eljut a távolabbi pillérekig is:

– Csak állnak a futó folyam és a futó idő felett!

– Megy az idő, én megálltam… – tesszük hozzá egyszerre Apollinaire-rel. S talán ez is magyarázat arra, miért is írok. Megragadom az időt, papírra vetem a pillanatot. Az írás segítségével mintha el tudnám kapni az idő grabancát.

– Örök harc… – sodorja felém az erre suhanó kacagó szél Ady hangját. Igen… És hogyan állítom csatasorba rendelkezésre álló eszközeimet?

Látszólag én vezénylem a szavak hadát, én vagyok az úrnő, a prózai forma csak cifra szolga, én idézem meg a tartalmilag és formailag ízlésemnek megfelelő szavakat, én hívom életre őket, de sokszor önkéntesen szegődnek szolgálatomra, maguktól kínálkoznak, sőt, segítségemre sietnek. Azt hihetné bárki, hogy olykor szabadságra mennek, hűtlenkednek. De Babitscsal szemben úgy érzem, minden szó bármikor rendelkezésemre áll, azonnal kiszolgál, a nyelv sohasem csal meg, nem hagy cserben. Nincs egy dezertőr sem a szavak világában! Legfeljebb hiányzik a tiszta, jól körvonalazott gondolat – belőlem. Ha nincs letisztult eszmém, akkor hiába állnak sorba

szeretett nyelvi eszközeim. Hiába kelletik magukat, öncélú játék volna szócsatába küldeni, összeugrasztani őket! Mivel volnék ilyenkor különb Mikszáth Kálmán különc Pongrácz grófjánál? Nyelvi fegyvereim, lehetőségeim szemléjénél rendkívül kedvező lenne a mérlegem, viszont ha rosszul, ügyetlenül gazdálkodom ezzel a vagyonnal, veszteségként elkulloghatok, még nevetségessé is válhatok.

Persze néha én is elfáradok, elnémulok, gégém szűkül… S Pilinszky János „zavarja meg" gondolataimat:

– De hisz te is tudod, hogy csak halak vagyunk a hálóban…

– Hasonlat mit sem ér, eldobom! – csattan utána Radnóti szava… Igaz, nem mindenható a nyelv. De nem tudunk egyelőre jobb eszközt nála! A tökéletes gondolatátvitel lehetetlenség! Ösztöneink, ráérzéseink rengeteget segíthetnek, kiolvashatunk milliónyi dolgot a szemekből, mozdulatokból, a testbeszéd árulkodó és teljes egészében leplezhetetlen jeleiből… Már az is hatalmas eredmény, ha csak egy kis tört részét át tudjuk adni annak, amit érzünk, ami foglalkoztat bennünket, ami fontos számunkra. De nagyrészt rejtve maradunk embertársaink elől, s valljuk be, még saját magunkkal is tisztába kellene jönnünk!

– Csak nem azt érzed, hogy valahova a világ végére kerültél, mintha egyedül élnél a földön, vagy mintha nem is a földön élnél? – szegezi nekem a nagyon is jogos, önmagamnak is már számtalanszor feltett kérdést az öreg Kassák Lajos.

– De hisz te is csodálkozol, ha a saját fényképedet vizsgálod! – De közben bólogatva el is illan mellőlem. Minden felvillanó figura, így ő is bennem él, személyes ismerősömnek érzem őket, bármelyikük újra és újra megszólíthat, s mások is előbukkanhatnak.

A nyelvi szabályok, a kötött formák, a nyelvi klisék, a szöveg megszerkesztésének rögzült hagyományai, a beszélő vagy az író leleményei valamelyest hozzásegítenek, hogy jobban

megértsük saját magunk, s ezáltal könnyebb másokkal is megismertetnünk ezt a fura valakit a még furább gondolataival…

A folyamra koncentrálva tükörképem mellett újra kirajzolódik Tóth Árpád vézna, szánalmas figurája, s mindkettőnknek rá kell jönnie, hogy minden látszat ellenére is magunk vagyunk a föld kerekén… Lomha gályák, emberhajók úsznak el a vízen… Többen faricskálunk dalainkon, hiszünk abban…

– …a művészetben, mely kinyitja elénk a világot, mely kiröpít a pontból és a pillanatból! – kiabálja a kifutó hajóról búcsúzóul Babits Mihály.

Én meg mintha itt felejtődtem volna a múltból, figyelem, hogy játszadoznak és nevetgélnek a habok felém, miközben az idő árján meg-megremegnek.

Kepler Prágája

Kékítőt old a mélységes éjben az emlékezés fáklyafénye. Világosodik lassacskán homályos elmém, csillagokba tekintek némely' tiszta estén. Miközben kavarog az eszme, tisztul a forma, pávatollakat ragyogtat a királyi pompa.

Zúg az idő árja, s előbukkan Kepler, de tudománya nem kell, s mivel Borbála a párja, egyre csak a horoszkópokat gyártja, mit nagyon restell. Ugyan senkinek sem ártott, az udvarban senkit be nem mártott, mégis szégyenkezik egyre, s feleségétől sem számíthat semmiféle kegyre. Nyújtja a pénzt, nője hadd ragyogjon, az udvaroncok közt hadd forogjon. Nem érdekli, hogy körülötte ki merre tart vagy merre fordul, de azonnal felnéz, ha az ég egyet mordul. Nézi, hogy szikrázik a füstben a nyugvó nap fénye, s kiteljesedik tudásra szomjas lénye. Pár lépésre tőle kuruzsló hadonász', fortyogó főzete békafejet formáz. Itt kolera pusztít, ott meg a hagymáz, jól elkenődött a fura kulimász. Alakul a beteg, gondterhes világ, kacifántos bajusz tekeredik reá, s csikóhal is formálódik fölé. Pókháló is foszlik, sötét felhő oszlik, boszorkák jóslata beigazolódik. Asztalt táncoltatnak, szellemet idéznek, kicsit távolabb tán ördögöt is űznek.

Kepler képzeletében megindul az ésszerűség bús románca, míg Borbála hódolóival a keringőket járja, s örömteli a tánca. Fénycsóva surran? Üstökös villan? Az élet ily' hamar elillan? Szimmetriát észlel a csillagász szeme, megmutatkozik az égbolt milliárd eleme. Hiába is keres otthon harmóniát, szívesebben hallgatja a szimfóniát, hisz Borbála csak nyafog, mindig pénzt követel, Keplerrel szemben házasságtörést követ el.

Varázslatos időár kavarog a szélben, most is ezeregy mese száll a messzeségbe, s ha szeretettel nyújtjuk ölelésre karunk, nem hiába csókol békát az ajakunk, s tán nem jutunk Kepler sorsára, ha nem akarunk.

"Ki kérte forró haragod,
szeretni ki bujtogatott?"
(Váci Mihály: Te bolond)

Két lövés

Brüsszel, Belgium. 1873. július 10-ét írjuk. Itt csavarog, éli világát, kicsapongó időszakát, mintha szabad és független volna – még családját, megvert, megalázott és megszomorított feleségét és gyermekét is otthagyva, vagy tán fordítva, Mathilde elégelte meg az ütlegeket és a bizarr barátságot – s épp most tér vissza a szállodába a legdekadensebb dekadens, Paul, s hadonászva mutogatja:

– Huszonhárom frank... Hét milliméteres! Le Jucheux revolver. Nézd csak, Arthur! Jobb, ha mindig azt teszed, amit kérek! Ugye nem akarsz elhagyni? – már megint az elvakult, kisajátítani akaró, gyötrő szerető hangján szól tíz évvel fiatalabb társához, kit nemrég pénz nélkül hagyott ott Londonban, de most újra találkoztak.

Arthur, kiben az üde kamaszbáj vadsággal és ösztöneiből feltörő vágyakkal keveredik, kicsit megütközik ezen, de nem először hall hasonló fenyegetőzést barátjától, kinek egyébként most nem alaptalan a félelme. Igaz, mindezt a fiú egyre ingerlékenyebben tűri, mivel egyre terhesebb számára kielégíteni Paul azon igényeit, melyek már régóta bőven túlmutatnak a mester-tanítvány viszonyon és az úgynevezett barátságon...

Néhány óra múlva harsány, szenzációra éhes kis csődületre lehetünk figyelmesek.

– Eldördült a francia irodalom két leghíresebb lövése! A zöld sátán remekműve! – kurjantja az újságárusok hangján egy vékonyka fiú. Tudatomban, fülemben összeolvad a hangja egy párizsi rikkancséval: – A rab Verlaine! – ahogy ugyaneze-

ket a történéseket előadja, miközben a magasba emeli a Musée des Lettres et Manuscrits legfrissebb számát a meghökkentő hírt közlő elragadtatott mozdulattal.

– Mit zagyvál ez? – kérdi egy arra vetődő járókelő.

– Úgy hallottam, Verlaine megint féltékenykedett. Állítólag kétszer is rálőtt Rimbaud-ra. Gondolom, szokás szerint egy kis abszint is közrejátszott…

– Rimbaud halott?

– Ááá! Csak a csuklóján sérült!

Tudna erről a sérülésről mesélni az őt ellátó kórházi alkalmazott is, bár Arthur ügyetlen, bagatellizáló történetét nem hitte el egy percig sem. Egyébként ha rajtuk múlt volna, el is felejtődött volna ez az egész szerencsétlen incidens, s milyen jól el lehetett volna kenni ezt a kínos ügyet, ha a szállodába visszatérve a nagynénje 30 ezer arany frankot érő örökségét – Verlaine, valamint a közös utazgatásaik, a meneküléseik kedvéért – felélő, nyugtalan, mindössze 18 éves ifjú nem hajtogatja már megint:

– Visszamegyek Párizsba! Párizsba utazom! – ide szökött annak idején otthonról, itt kóborolt éhezve és fázva két hétig, itt ismerkedett meg Paullal, ide kívánkozik.

Erre persze előkerül megint Paul zsebéből a Le Jucheux, most már igazán és érthetően, jogosan megrémül a kamasz, ki menekülésre fogja a dolgot, s egy rendőrhöz fordul segítségért… Most már elkerülhetetlen a feljelentés.

– Én csak segítő társat, barátot akartam! Tanulni! Ki gondolta, hogy ilyen szenvedély lesz ebből! Bohémek voltunk! Jó mulatság volt botrányt kelteni, pukkasztani a polgárokat. Honnan tudhattam volna, hogy őrületes féltékenység, harag forrong majd ezentúl Paul szívében, lelkében? Ki biztatta, ki bátorította őt? Honnan fakadt ez a terhessé váló szeretet? Hagytam, hogy kibéküljenek Mathilde-dal! Félreálltam! Ki akart egy évadot a pokolban? – morfondírozik Arthur, miköz-

ben fájdalomtól torzul el arca.

S hogy mit szólnak az orvosok, a bírák?

– Szodómia! Két év börtönre ítéljük! És fizessen 200 frank pénzbírságot!

De nem érzik, hogy Verlaine tulajdonképpen már rab, mielőtt ők bezárnák… Rabja nemcsak a tehetséges Rimbaud-nak, hanem a tömény abszintnak is, mitől Arthur elkábult, rosszul lett. Erről a Café du rat mort, a Döglött patkány is tanúskodhatna, tisztelt bíróság!

Kettős szerelem

Már mindenki tudta, látta, de a leány még mindig nem vette észre. Pedig utólag szemlélve voltak egyértelmű, nyilvánvaló jelek. De hisz oly tapasztalatlanok voltak mindketten! A fiú kapcsolt hamarabb. A Szlovák paradicsomban Dani már érezte, hogy a másik mosolya sokat jelent számára. Kiolvasta Hajni szeméből az elragadtatást, a bosszúságot, a meglepődést, a kíváncsiságot, a naiv ártatlanságot, a nyitottságot. Ekkor már kereste a lány közelségét. Ekkor még csapattal járták a természetet, így sok olyan fénykép készült, melyen a többiek közt egymás közelében, egymás mellett voltak „véletlenül". Daninak fontos volt, hogy Hajni szemébe nézzen, fantasztikus volt együtt átélni a szépséges szurdokok adta élményeket, de még titkolta, dédelgette ezt a különös, csodás érzést, melytől mindent még szebbnek látott, és minden egy kicsit egyszerűbb volt. Legalábbis kezdetben.

A Magas-Tátrába már együtt készültek lélekben, egy fülkében utaztak, egy folyosón, egymás melletti szobákban éjszakáztak. Külön tértek nyugovóra a sportszállóban. Dani egy idősebb túratárssal, aki a nagyanyja lehetett volna, Hajni pedig a túrákon megismert barátnőjével osztotta meg a szobáját. A fiatalok sokat és sokáig beszélgettek a társalgóban, majd egyszerre lopóztak be halkan szobatársaikhoz, akik rendszerint már mélyen aludtak. Editet, a barátnőt bosszantotta, hogy nem tudja leleplezni, megvárni Hajnit. Pedig Hajniék nem bujkáltak. A társalgóban többekkel beszélgettek, mókáztak, itt várták, lesték Misi bácsit és Annuskát is, mikor ugyancsak későn, de kedélyesen hazavergődtek az aznapi túráról, miközben pikáns pulykafalatkákat vacsoráztak, és alaposan le is öblíthették valami nemesebb nedűvel. Mindenki szeme láttára zajlott az egymásra találás. Bár nesztelenül bújtak ágyba, még babaolaj is került az ajtókra, hogy ne nyikorogjanak és ne zavarják meg Edit álmát. Ezt még Annuska is értetlenül szemlél-

te, hisz az egészből mit sem hallott. Valószínűleg Edit sem. De valahogy ki kellett fejeznie nemtetszését, hisz a dolgok nem úgy alakultak, ahogy számította.

Még a Szlovák paradicsomban feltűnt neki Dani érdeklődése, még ott kinyilatkoztatta, hogy házinyúlra nem lövünk, de a fiú már ott tudta, hogy nem fogad szót, bár megnyugtatta Edit birtokosi félelmeit. Mosollyal a szája szögletében mindent tagadott, de makacs volt és eltökélt, hisz egyre jobban tudta, mi lakozik a szívében, és érezte, hogy ő sem közömbös Hajninak.

A paradicsomból hazatérve a leányzónak is egyre többet jelentettek szombatonként a börzsönyi, pilisi, vagy akár budai kiruccanások, de tapasztalatlan volt a szerelem terén. Még a gimnáziumi évek alatt elkönyvelte magát magányosnak, talán nagybátyjából, Zsolti bácsiból indult ki, pedig nem volt egészen jó a példa, mert Zsolti bácsi – bár magányosan élt és halt meg – kétszer is élettársi kapcsolatban élt egy darabig. Hajni mindig is érezte, hogy egy kicsit más, mint a többiek, így nem tervezett családot, gyereket, pedig négyet is el tudott volna képzelni maga körül. Sokáig nem érezte magát érettnek az anyasághoz, amikor pedig igen, akkorra úgy gondolta, már nem jön el a lehetőség ebben az életben, talán ha újraszülethetne. Biztos volt benne, hogy ez esetben több gyermekes feleségként bizonyítaná alkalmasságát. A környezetváltozás, a csend, a természet szeretete miatt ment ki a szabadba. Szeretett magában lenni, nem kereste, igaz, nem is kerülte a társaságot. Egyre jobban feloldódott a túrák során, mindenkivel megtalálta a hangot korra, foglalkozásra, nemre, álláspontra, gondolkodásmódra való tekintet nélkül. Mintha most kezdett volna kamaszodni. Habzsolta a látványt, kihasználta az adódó lehetőségeket, gyermekebb volt, mint valaha.

A Tátrába készülve már nagyon egyértelmű volt az összetartozásuk, de a lány azt gondolta, hogy mindez egy szép barátság. Poprádon szemlélve a rájuk váró hegyóriásokat még egyikük sem tudta elképzelni, hogy ezeken a hegyeken fognak

mászkálni, s itt teljesedik majd ki kapcsolatuk.

Edit önkényeskedett, csapatkapitányt játszott csapat nélkül. Egy csoportkép készült még első nap a Tar-pataki vízeséseknél, utána ugyan össze-összesodródtak a társaság tagjai, de mindenki járta a saját útját. Edit kezdett különcködni, Daniék meg betartva a Misi bácsi által összeírt útiterveket elszántságukkal magukra maradtak. Volt, akinek pihenőnapra volt szüksége, volt, aki lerövidítette az utat vagy visszafordult, Edit meg a csapattagok megkérdezése és különösebb indok nélkül úgy döntött, megcserél két túranapot. De így tudattalanul is csak Hajniék útját egyengette.

Nem volt ő mellőzve, hisz még sétálni is hármasban mentek az ótátrafüredi éjszakában, amit egyébként bárki furcsállhat, de ez nem akadályozta meg a fiatalokat abban, hogy csillagot válasszanak maguknak. Edit unta a sétát, nem is volt kedve az egészhez, fáradt is volt, de nem mondott le róla. Mint egy gardedám, jelen akart lenni. Annuska viszont teljesen máshogy élte meg például a vízesésnél történteket. Hármasban maradtak. Annuska megértően, szégyenlősen félreállt, nem akart útban lenni, nem akarta megzavarni azt a mesésen szép valamit, amit megérzett, ami éppen születőben volt. Aminek véletlenül lett tanúja, és amit Hajni talán még mindig nem értett, bár teljes szívével átérezte, engedte, hogy hasson, bár hihetetlen volt, hogy vele is megtörténhet, aminek ösztönösen átengedi magát. Megállt az idő, kifeszült a pillanat, kiélesedett minden érzékük, eggyé váltak a tájjal. Minden érzékszervük megtapasztalta a különleges és megismételhetetlen érzést. Zúdult a víz, de ez csak a hirtelen beálló csendet erősítette. Összetalálkozott két lélek egymással és a mindenséggel, vagy legalábbis a környezettel, amiből Annuska oly mély empátiával felszívódott.

A kevéske reggeli, a kevés alvás, a rengeteg új élmény, az idegen benyomások sora, az otthoninál nagyobb kitartást, erőnlétet kívánó túrák jellege kimeríthette volna őket, hisz na-

gyobb energiákat emésztett fel ez a táj, az egész napi kitartó, fáradhatatlan menetelés, kapaszkodás és lépcsőzés, de a bimbózó érzés megsokszorozta erejüket. Igaz, néhány kilóval kevesebbel tértek haza.

Dani egyik este finoman jelezte annak lehetőségét, hogy akár járhatnának, össze is tartozhatnának, ahhoz sem lenne semmi köze senkinek, főleg nem Editnek. Hajni hirtelen éberré vált, megdobbant a szíve, végre megértett mindent. Az elektricskán a Tátráról szóló képeskönyvet nézegetve összeért a kisujjuk Danival. Csak egy érintés volt, de villanyáram futott át mindkettejükön. Tudták, hogy a túranyaralásnak mindjárt vége, de azt is tudták, hogy igazából most kezdődik minden el. Dani vallomása beindította Hajniban az ösztönöket, a reményeket. Várakozásteli szívvel indultak haza.

Kettős szerelmet érlelt a Rysy, a Kriván, a Nagyszalóki-csúcs, a Rabló-ház, a Vöröstorony-hágó, a Poprádi-, a Batizfalvi-, a Jamské-, a Zöld-tavi- és a Csorba-tó. Daniék beleszerelmesedtek a tájba, a csipkés, sokszor zordnak mutatkozó hegygerincekbe, a tengerszemekbe, a nagy magasságokba és mélységekbe, a kőemberkékbe, a kőlapokba, melyeket koptattak, a láncokba, melyeket markoltak, a hirtelen időváltozásokat produkáló kanyarulatokba, a kihívást jelentő, változatos látványt nyújtó emelkedőkbe, a mormoták füttyébe, a virágokba, a patakok csobogásába, mindenbe, ami körülvette őket. És egyre jobban beleszerettek egymás mozdulataiba, tekintetébe, hangjába. A Zöld-tavi házban készült fénykép, melyen egy tálból gombócoznak, ékes bizonyíték arra, ami kettejük között történt. A fényképen ott van Dani szemében az árulkodó mély érzelem nyoma, ahogy Hajnira – és nem a gépbe – néz. Hajni ugyan a fotós felé mosolyog, de ott van az a huncut, önfeledt, boldog érzés az arcán, ami elárulja, hogy az a mosoly Daninak, az átélt gyönyörű napoknak, és nem a felvétel készítőjének vagy az utókornak szól…

Mindkét szerelem megmaradt, elmélyült. Ide tartoznak ők,

a Magas-Tátrába. Hihetetlen dimenziók nyíltak itt, itt kerültek egyre közelebb egymáshoz kölcsönösen, szinte észrevétlenül, magától értetődő természetességgel. Amit átéltek, láttak együtt, az mind szorosabban összekapcsolta őket, a természet szabad gyermekeivé váltak. Azóta sokszor visszatértek a szerelmesek szerelmük kiteljesedésének színterére. Egyre fájóbb, egyre nehezebb volt kiszakadni ebből a tiszta, bár kemény törvények szerinti világból, s egyre vágynak vissza, a tiszta patakok, nagy erejű vízesések birodalmába, hisz néhány patak továbbsodorta vágyaikat, mikor némely hidacskáról maguk mögé hajítottak egy-egy pénzérmét. Sóhajaikat, elragadtatásukat továbbviszi a tekergőző, újraéledő szél, megélt örömeiket, bizonytalanságaikat, félelmeiket őrzi szívük, míg dobban, és annak a rengeteg gyönyörűségnek egy kis töredékét megörökítette jó néhány általuk készített fénykép…

Ködbe vesző tatai múlt

Nemcsak Róma, Tata is megér egy misét! Régi emlékek, mellettük pedig megmagyarázhatatlan kötelékek is húznak-vonnak ide. Egy ideje pedig minden tavasszal és ősszel egy nemzetközi túramozgalom csábít a környékre. Mintha most lett volna, mikor először erre jártam, s kacsázva körbetekertem barátnőimmel a tóparton! Nem sokkal előtte ültem először drótszamárra… Még jó, hogy kevés sétafikáló és kerekező járt akkor erre, s azok is a legfigyelmesebb, legtürelmesebb fajtából valók voltak!

Legemlékezetesebb látogatásomat tavaly ősszel tettem itt. Azon az októberi napon tejfehér ködben indultunk utunkra, s bizony jól elbujtatta előlünk kincseit Tóvároskert! Ha nem tudtuk volna, aligha hisszük el, hogy az Öreg-tó mellett járunk, ehhez legalább egy meggyőző erejű csobbanás kellett volna. Vagy egy párat lépni, leguggolni, s megtapasztalni a tavat saját kezünkkel. Kacsák helyett egyelőre csak futók és biciklisek húztak el mellettünk. Jóval többen, mint egykor…

A várhoz közeledve a vízi vágóhíd, a sétahajó-állomás beugrója már gyengén tükröződött a vízben, s régi ismerőseink, a jellegzetes fák is feltárták szépségüket, bár néhányan nagy szomorúságunkra már félig-meddig vagy teljesen megkopaszodtak. Kedvenc füzeink is gyönyörűen bókoltak, mintha tudomást szereztek volna róla, s megköszönték volna, hogy egy fotókiállításon általunk még többen láthatták megörökített, fájdalmasan csodálatos érzéseiket, alakjukat, összetartozásukat… Egyszer bizony jól ránk ijesztettek, alaposan megcsonkolva fogadtak minket, de már helyrejöttek, még inkább élni szeretnének, s megszépíteni az erre járók lelkét az ágaik közt áttörő és játszadozó fényekkel, egymáshoz simuló ágaikkal, leveleikkel.

Tovább haladva a vendéglő, a régi malom, a lakatfal már jól

megmutatkozott, de a vár még mindig sejtelmesen szinte teljesen beleolvadt a semmibe. Az Öreg halász körüli bokrok csuromvizesek voltak, de egy jó fénykép most is megért minden áldozatot. Nepomuki Szt. János szobrához is lementünk, már csak azért is, hogy a várárokból lezúduló vizet filmezhessük. Áradt a víz, áradtak az emlékképek, áradt az ősz lehelete.

Szégyenlősen ködbel takarózott a vár épülete, de azért kacérkodott is velünk, így különleges látványt nyújtott, olyan volt, mintha a múltba csöppentünk volna váratlanul. Időutazókká válva szinte láttuk, ahogy a Csákok és Lackffyak alapozzák, majd ahogy Zsigmond király pihenő várrá, vadászkastéllyá építi, s megjelent előttünk a vadászó Mátyás király sziluettje is… Mintha az ablakokban a múlt alakjai bukkantak volna fel, s mintha egyszerre csodálkoztunk volna egymásra. Abban a percben az volt az érzésünk, hogy időben, erkölcsben közéjük tartozunk, s úgy éreztük, legszívesebben itt rekednénk, ebben a dimenzióban. De továbbmentünk…

Nem messze a vártól kitárt ágakkal, energiát sugározva várt a sokat megélt, terebélyes platánfa, alatta pedig Keresztelő Szent János védte a tó nyugalmát a hattyúpihenő sziklán. Ekkorra már egy kicsit többet láttatott magából a környék. Egyszerre örültünk ennek, és sajnáltuk is. Erőtlenül elkezdett sütni a nap, lassacskán felszállt a köd, megmutatta fantasztikus színeit az ősz, s most már evezősök is megjelentek a vízen. Lemondóan vettük tudomásul, hogy nem a régmúltból, hanem a jelenből lapátoltak el mellettünk.

Emelkedett, egyben meghitt, időtlen érzést árasztottak a sokszínű fák, leírhatatlanul szép, mesés hangulatot árasztott az Által-ér környéke. Szívünket is körbeölelte, megérintette, általérte a látvány. Aranyló avarban gázolhattunk, rettentő gazdagnak és szabadnak érezhettük magunkat, s az ér vizében hihetetlenül szép őszi világ tükröződött. Egy kutyus közelebbről is meg akarta nézni a rejtélyes titkot, megbolygatni a valóságot, s felkavarta a vizet… Megfejteni ugyan nem tudta a rej-

télyt, de azért megbékélve hempergőzött a sárgás-rozsdás levelek tömegében.

Nemsokára a kört majdnem teljesen bezártuk, s most már a vár is teljes pompájában megmutatkozott. A jelen nézett farkasszemet velünk. De nem sokáig. Egy elvarázsolt erdőn vezetett utunk a Cseke-tó felé. Mindent – a fák törzsét, ágait, a kidőlt fákat, a köveket – befutott a borostyán. Valahogy ez az örökzöld növény is a múltat idézi tudatomban, a bachanáliákon mulatozók homlokát díszítő koszorúk villannak be, s misztikus, ahogy kúsznak, elfednek, megfejthetetlen titkokat takarnak… Mintha tényleg a Titkok kertjében jártunk volna. Majdnem Csipkerózsikát is megpillantottuk.

Aztán feltárult előttünk a Cseke-tó szép kis hídjaival, a kacsáknak rejteket adó szigetével, mely nemcsak a horgászok, de a pihenni, sétálni vágyók paradicsoma is. Kicsit arrébb belekukkantottunk egy készülő halászlé alapba is. Rotyogott a tűz, a szakács pedig büszkén kevergette, mutogatta főztjét. Mióta visszatérő, jellegzetes hangulatkép! A következő hétvége viszont már a tó lehalászását majd leeresztését hozta volna…

A romkert újabb mesés-történelmi kiruccanásra csábított. Hálásak voltunk az Esterházyaknak és Böhm Ferencnek, akik ezt a ligetet megteremtették az angolkertek stílusában. Hangulatos a szökőkút, a szabadtéri színház, a barlang környéke, s mindez levélkonfettivel meghintve. Ilyenkor, az őszi színpompában még varázslatosabb a látvány! Egy újdonsült pár is elég romantikusnak találta a helyszínt, a remek „díszleteket” és az időt esküvői fotóik elkészítéséhez.

Mágus küldetése

A zordon hegyek közt, a rengeteg esőtől zöldellő réten két új, ismeretlen alak bukkan fel. Kik lehetnek ők? Honnan jönnek, s főleg, hova tartanak? Hirtelen úgy tűnik, hogy nem illenek ide, idegennek hatnak, hisz pont olyan, mintha a múltból lépdeltek volna elő komótosan, úgy, mint akik már nem hihetik, hogy bármiféle meglepetés érheti őket…

– Egyikük egyenesen a szemembe néz. Még ilyet! Ezt a vakmerőséget! Ahogy rám tekint fáradt, sokat látott, szenvedélyt és halált, kegyetlenséget és törődést tükröző, csodálkozó tekintetével! Egyszerűen magával ragad! Nem tudok ellene tenni! S milyen gyönyörű látványt nyújtanak izmos lábai! Milyen földöntúlian szép fényű, selymes a szőre, sörénye, ahogy a lemenő nap megcsillogtatja! És csak áll fegyelmezetten, türelmesen várja gazdája legkisebb rezdülését, tűri a nyerget, a kengyelt, a zablát, a kantárt… Ezt az odaadó hűséget! – fut végig Rozmaring agyán.

– Micsoda kanca! Csodásan fest, ahogy szabadon, féktelenül rohangál, szemmel láthatóan élvezi a szabadságát, a végtelen mezőkön kínálkozó újabb és újabb izgalmakat. Ő is megnéz magának, de láthatja, hogy dolgom, feladatom van, megértheti, hogy nem vagyunk egymáshoz valók! De mily kecses! Mennyire más! Másra született ő, mást szabtak ki rám… – gondolja ugyanebben a pillanatban Mágus.

– Mekkora ereje lehet! Miért nem szakítja ki magát? Miért nem hagyja ott ezt az embert? Egyáltalán… Megérdemli, hogy szolgálja? Mi vezérelheti?

– Nem hagyhatom itt a gazdám, hisz mennyire erőtlen, olyan sebezhető! Nehezen lépked, azt sem tudja, merre járunk, viszi a szíve, gépiesen jár, le-lecsukódik a szeme… Néha megnézi, megvan-e még a kardja, hátha meg kell mentenie valakit, s micsoda szégyen lenne, ha csak az üres hüvely lógna

oldalán… És az a sisak! Elfedi az arcát, azt hiszi, el tud rejtőzni előlem, hogy nem tudom bánatát. Milyen zordnak tűnik így! Várjunk csak! Mintha valamit morogna!

Kaján teste kissé előre görnyed, köpönyege a füvet súrolja, agyonhordott csizmája töri a lábát, bajsza viszket, s fogai közt szűri a szavakat:

– Sehol egy ház, egy asszony! Mit akarok még? Nem vándoroltam már eleget? Nem harcoltam esővel, jéggel, széllel, tűző nap hevével…?

– ...embertársaid közönyével, érdektelenségével, önzőségével, gonoszságával… – egészíti ki gondolatban Mágus.

– Ej, te ló! Mit nézel? Mintha értenéd, amit mondok… Talán te vagy az egyetlen! Vajon mi tart mellettem? Hányszor megszökhettél, elnyargalhattál volna! Ott van az a másik… Tán itt kéne maradnod, megérdemelnéd a szabadságot, szolgáltál eleget!

Sértődött fejrázás, prüszkölés erre a válasz. Hisz Mágusnak küldetése van. Társ, akire számíthat embere, védelmező, aki kimenekíti őt a veszélyes helyzetekből, összekötő, kinek segítségével újra és újra találkozhat a hasonszőrűekkel, ki átmenetet biztosít Kaján zárkózott világa és az emberek között. Vissza kell vezetnie Kaját a többiek közé, ha már készen áll arra, hogy békességben éljen magával és velük… De talán még nem jött el ennek az ideje.

Kaján most váratlanul lepihen, pontosabban lerogy, lovát szabadjára hagyja, hadd legelésszen, tegyen egy kicsit a saját kedvére. Mágus megindul Rozmaring irányába, mintha épp csak véletlenül téblábolna arra a finomabb falatok reményében.

– Nagy harcos lehet a gazdád, biztos sok csatában részt vettetek! – rázza meg a sörényét üdvözlésül Rozmaring.

– Igen… De nem úgy, ahogy gondolod!

– Hát hogy?

– Rengeteget harcolt az igazságért, jobbá akarta tenni, meg akarta váltani a világot. Kész idealista. Senkinek nem tudna ártani önmagán kívül…

– De hát…

– Az öltözéke ne tévesszen meg! Olyan ez, mint valami maskara. Önvédelem, önbecsapás, rejtőzés, vezeklés. Valamiféle küldetést teljesít.

– De mégis hová tart? Mit akar elérni?

– Talán a nem is létező tartós emberségbe, a tiszta erkölcs birodalmába igyekszik, ahol megbecsülés, megértés, figyelem övezi. Nem akar ő semmi mást, csak embernek érezni magát…

– De hát nem elég, ha ezt szűk körben megleli? Akár egyetlen embertárs mellett is átélheti! Nem jó, ha elszigetelődik a maga kis tiszta világába? Hisz amit keres, az nem létezik! Teljesen feleslegesen fárasztja magát! És téged…

– Lassan talán már megérti ezt a maga bőrén megtapasztalva. De hiába mondaná neki ezt bárki. Makacs fej! Bármilyen durván szembesítették is a gőg, az árulás, az élvhajhászat, a kárörvendés, a gonoszság, az álnokság kegyetlenségével, nem akar kijózanodni!

– Hallottam már ilyesmiről… Szóval egy igazi Don Quijote. Vagy inkább Candide? Vagy még náluk is rosszabb?

– Honnan tudhatsz róluk? Mindegy is… Bár volna neki is valami ábrándja, egy tünékeny, álomszerű Dulcíneája, vagy egy kézzel fogható Kunigundája! Egy igazi búsképű lovag…

– Mióta vándoroltok?

– Tán három éve.

– Azóta rongyolja ezt a ruhát? Ki sem mosta?

– Amikor a patakba esett…

– És minek rá az a sisak?

– Csak hogy ne lássuk, mit gondol. Talán hogy félelmetesnek tűnjön, s így ne bántsák, ne közelítsenek felé. Egyedül

akar maradni magával. Le akarja küzdeni saját vágyait, el akarja temetni emlékeit…

– Bántott valaha is valakit?

– Összesen kétszer rántotta elő a kardját, de ennél tovább még soha nem jutott. Elijednek tőle, pedig szerintem képtelen harcolni. Inkább csak szócsatákat vívott, s ezekben mindig egyedül maradt. Hiába volt meggyőző és megdönthetetlen a szava, ellenfelei kifogyva az érvekből mérgesen otthagyták. Nem rontottak neki, legfeljebb széttörték a kupát vagy a kancsót, amit épp markoltak, majd szó nélkül faképnél hagyták.

Rozmaring megértően bólogatva nyerít. Megsajnálja ezt a morózus embert, kit csatamezőkön megfáradt vitéznek nézett. Épp akkor néz újra felé, mikor egy kis időre Kaján leveszi a sisakját. Milyen más így ez az ember! Mennyire sebzett, milyen nyílt tekintetű! Mennyire mély érzésű lehet! Igazán szimpatikus! És így, az álcája nélkül mennyire beleillik a tájba! Mintha mindig is ide tartozott volna! Pont úgy pihen el a fűben, mint aki lassan hazaér, mint akinek a táj minden eleme ismerős.

Rozmaring ismer egy magányos, szép lelkű lányt. Odavezethetné hozzá Mágusékat… De volna értelme? Van joga hozzá? És meg tudna vajon változni ez a férfi? Képes lenne megbékélni a világgal? Jót tennének egymásnak? Egyáltalán, megháboríthatja a leányzó viszonylagos nyugalmát? Nem jobb neki a természet ölelésében? A szellő simításában? A levelek érintésében? Nem jobb a patak csacsogását hallgatni, mint egy meggyötört, csalódott férfi mordulásait?

– Mire gondolsz? Miben mesterkedsz? – kérdi Mágus.

– Volna egy lány…

– Biztos jó ötlet ez?

– Talán az egyedüli, ami működhet. Szeretnél szabadabb lenni? Szeretnéd, ha a gazdád is felszabadulna, ha boldogabb, nyugodtabb, megbékéltebb lenne?

– Megérdemelné, hogy megnyugvásra, gondoskodásra lel-

jen…

– És… gondolhatnál magadra is!

Mágus bólogatva visszalépdel feltápászkodó gazdájához. Kajánnak már rég mindegy volt, merre mennek. Így hagyja, hogy Mágus szabja meg az irányt. Nem is nagyon néz fel, nemigen érzékeli a külvilágot. Mágus meg furcsa bizonytalansággal a szívében követi Rozmaring kecses alakját, egyre gyorsabban dobog a szíve, pedig csak lassan lépeget, gazdájához igazodik. Beleillik az összképbe, szabadabban lélegzik, minden sokkal egyszerűbb és természetesebb, mint korábban, csak Kaján lelke és orra ne súrolná a földet…

– Milyen békésen legelésznek ezek a tehenek is! De miért is izgatnák magukat? Mindenük megvan, amire csak vágyhatnak! S ezek a kis borjak is milyen drágák, mennyire elégedettek! Biztonságban érzik magukat, jó helyre születtek! – mereng a látottakon Mágus.

Kaján mindebből szinte semmit nem érzékel. Kezd lemerülni minden vésztartaléka, mikor Mágus nyerítése visszazökkenti pár pillanatra a valóságba, s ha nehezen is, de megérti, hogy a ló felkínálkozik, dobbantásával józanságra inti, szemeivel kéri, hogy üljön már fel rá… Nem ellenkezik, nem makacskodik. Ugyan nehezére esik, de valahogy felkászálódik Mágus hátára. Így gyorsabban haladhatnak. Rozmaringnak tetszik ez a fordulat, bár az ő szíve is zakatol, még mindig nem tudja, jól döntött-e.

Kaján gépiesen tartja a gyeplőt, de csak megszokásból, hisz Mágus oly gyengéden és óvatosan nyargal, úgy vigyáz rá… Kajánnak kiürült a lelke, nem gondol már semmire, rettentően kimerült, csak egyetlen dolgot érez határozottan: ez a ló figyel rá, óvja, szereti. Hálás lehet, hogy ilyen társra tett szert. Most meg mintha egy házikó rajzolódna ki előtte. Vagy csak képzelődik? Hallucinál? Még kerítés sincs. Egy asszony épp tereget. Rozmaring a közelben figyel, Mágus megáll. Kaján megérti, hogy a ló nem megy tovább, mégsem mozdul, csak értetlenül,

némán vágyódva néz. Lehetséges, hogy Mágus szándékosan hozta ide?

– Adjon isten, uram! Látom, megfáradt, ne menjen tovább, nálam megpihenhet – zökkenti ki szűk kis világából a lány. Rozmaring megkönnyebbülten közelít. Mire odaér Mágushoz, gazdája is leszáll nagy nehezen, összeszedve minden erejét próbálja magát öntudatlanul is egy kicsit jobb színben feltüntetni.

– Köszönöm, hölgyem, nem riasztja a külsőm?

– Hát, azért azt a sisakot igazán levehetné! Nincs erre semmiféle ellenség!

– Bocsánat, eszembe se jutott, annyira hozzám nőtt… Megengedi? Kajánnak hívnak. Kegyedben kit tisztelhetek? – kérdi zavartan a sosemvolt vitéz, miközben leveszi álorcáját, s egy könnyed csókot lehel a leányzó kezére. A lány nem jön zavarba, bár egy kissé furcsának tartja mindezt, belenézve a lovag szemébe azonnal megérti az elesettséget, amit Kaján már nem akar mindenáron eltitkolni, megérzi az otthontalanságát, a rengeteg nélkülözést.

– Margarétának hívnak, uram. Jöjjön, üljön le, készítek elő egy kis ételt.

– De hát miért tenné, kérem?

– Számomra ez a legtermészetesebb, higgye el, nem engedhetem így tovább.

– Nem is kíváncsi, ki vagyok?

– Régóta úton lehet, ha gondolja, elmondhatja később, de igazán nem fontos. Belenéztem a szemébe, látom az arcát, tudom, hogy jó ember, hogy megviselt, hogy éhes és szomjas. Ennyi most bőven elég.

Kaján hálásan nekiáll a kenyérnek, sajtnak, kolbásznak, gyümölcsnek. Valahogy nem érez szégyent, egy cseppnyi kínt sem, csak a jóleső ételre koncentrál, élvezi a gondoskodást, a tapintatot. Mintha a húgához érkezett volna meg, egyszerű és

családias minden mozzanat. Melegséget, megkönnyebbülést érez, nem is tudja, hogy kerül fekvőhelyére.

Egy fél napot átalszik, hosszú idő óta először nem gyötörte semmiféle álom, nem érez mást, mint elégedettséget, s csak lassan eszmél rá, minek is köszönhető ez a békés, remek állapot. Megakad a szeme az odakészített törülközőn, tiszta ruhán. Végignéz saját gyalázatos ruházatán, mely ugyan hozzánőtt, meghatározta lényegét, mégis hirtelen vágyódik arra, hogy levesse, s bizony kedvet kapott egy igazi, alapos fürdésre. Ekkor néz be újra Margaréta, s miután összetalálkozik szemük, megszólal:

– Melegen tartottam a vizet…

Kaján csak elragadtatottan bólint, s megindul a lány után a dézsa irányába. Közben meglátja Mágust egy szemrevaló, szemének már ismerős kancával, ahogy a közeli vályúnál szürcsölnek. Mintha ez a reggeli idill megismételhető volna, mintha helye lehetne itt neki is, mintha megköthetné a különbékéjét a világgal, mellyel oly sokáig harcban állt. Mintha csak valamilyen fáradságos munkából tért volna haza az erdőből, vagy a közeli gazdaságból.

Lassacskán lemossa magáról a viszontagságos és igencsak hosszú út porát, szennyét, átmossa lelkében a múltból nagy számban feltörő emlékeket, melyek nagy része nyűg és nyavalya, sértettség és megbántás keveréke. Megtisztul testben, alaposan megmossa a haját, s tisztább, emberebb lesz lélekben is. Ereiben megindul a megbocsájtás, az elnézés, az elfogadás árama. Ellazul, rossz érzése tovaszáll a felélénkülő szellővel, mely megborzolja Mágus sörényét is.

– Milyen szép, jóravaló állat! Mintha mindig is itt élt volna! Mintha kiszakították volna szülőföldjéről, majd sok-sok viszontagság után hazavezérelték volna ösztönei! Hogy megértik egymást azzal a másikkal! S mégis… ha most megindulnék, kötelességszerűen követne. Nem tudnám maradásra bírni – gondolja Kaján.

Mintha új emberré született volna, miután belebújik a tiszta ruhába. Eszébe sem jut sisakja, viszont megindul Mágus felé, s miközben leveszi róla a lószerszámokat, megpaskolja nyakát, megvakarja füle tövét, s hálásan odasúgja:

– Köszönöm, pajtikám! Légy szabad, légy boldog! – s mivel szelíden odahajtja fejét, megsimítja Rozmaringot is, s mintha megérezné, mi volt a szerepe ebben az egészben ennek a kancának, őt is megszólítja. – Mérhetetlenül örülök, hogy éppen arra kóricáltál. Köszönöm!

Észreveszi, hogy Margaréta int neki, meleg ételt kínál, majd lágyan kérdezi:

– Kipihente magát, jól aludt, Kaján úr?

– Nagyon, Margaréta! Maradhatnék még egy kis időre? Biztos sok munka van a ház körül!

– Bizony, elkelne egy kis segítség! Kicsit sok egymagamnak! – feleli mosolyogva a lány, miközben Mágusékra téved a szeme…

Malomjáték

A lenyugvó nap meghitt fényében Fanni csónakja lassan közeledett a hajlongó füzekkel tarkított tóparthoz. A fák ölelésében egyre élesebben rajzolódott ki az öreg malom körvonala. A forgó lapátok hatására megindultak a lány emlékezetének fogaskerekei. Minden egyes evezőcsobbanással mintha egy-egy olajcsepp fröccsent volna a merengve hunyorgó, halovány fényű gondolattüzecskére, mely egyre nagyobb lánggal kezdett égni, miközben megvilágosodott minden a lány ébredező tudatában. Egyszerre lobogott Arany János pásztortüze és a Platón barlangjában rakott tűz, mely körül az ideák ropják táncukat, s e kísérteties mozgásnak csak az árnyképét szemlélheti a Fannihoz hasonló halandó lélek.

Ugyanez a lidérces tó idéződött fel egykor emlékezetében, mikor a tatai Öreg-tó körül biciklizett gimis barátnőivel alkonyatkor, vagy amikor két évtizeddel később végigment párjával a Tatai- és a Cseke-tó körül az Angolparkot és az elvarázsolt erdőt is érintve, mikor minden ködbe burkolózott. Mikor az sem lepte volna meg, ha maga Mátyás király alakját vette volna ki a titokzatos régmúlt ködös valóságából. De beúszott emlékezetébe egy hattyú a Bledi-tó víztükréről, bevillant tudatába egy-egy fehérségbe vesző tátrai tengerszem fenséges látványa, belevegyült képzeletébe a Dunakanyar hajnali ködbe burkolózó panorámája is.

– Ugyanilyen malom bontakozott ki annak a patyolattiszta lepedőnek a közepén, melyre lemosdatva, felsíró akaratomat semmibe véve újszülöttként leraktak – futott át Fanni agyán, s elragadták emlékei: – Már akkor kapálóztam öklömet rázva, hadakoztam rugdosódó lábaimmal a levegőeget kékítve. Hasamra fordulva ütöttem, gyűrtem a malom szeszélyesen változó szelekkel meghajtott óriáskarjait.

Szerencsére mindig ott volt mellettem Sancho Pansa-i lel-

kületű anyám, aki megnyugtató, józan, halk szavával, simogatóan kedves kezével lecsendesítette háborgó indulataimat, megszelídítette a dühösen kavargó, fájdalmas, orkánerejű szellökéseket. Milyen jó lett volna ez a védő kar pl. a júliusi télben, mikor fülcimpámat jég verte a Kriván nyergébe tartva…

A kíméletlenül őrlő gépezet köré egymás után három, egyre nagyobbodó, egymással párhuzamos, négyzet alakú, mind nagyobb fáradsággal körbejárható ösvényt húzott a tapasztalat ecsetje. Négy, kereszt alakban elhelyezkedő utacska biztosította az összeköttetést a három élettér között. A csúcsokat összekötő képzeletbeli, sokak által jól ismert ferde utakat szüleim nem taposták ki számomra, és örülök, hogy ez a pemzli is elfelejtette megfesteni azokat! – mindezt szelíd legyintéssel nyugtázta a lány…

Sokadszor kalandozott el és vissza Fanni figyelme a malomról újra a malomra:

– Számtalan szélmalomharcot vívtam és vívok azóta is, rengeteg ösvényt tapostam, sok erdőt, mezőt bejártam, néha el is tévedtem, de azért a helyes utat mindig megleltem… Hol Vergiliusszal, hol nélküle!

Közben a Sors huszonnégy pontra verte be vasszegét, kijelölve az élet játékosainak tartózkodási helyét. Mikor elkészült a társasjáték alaprajza, úgy tűnt, igen egyszerű, szabályos, átlátható ez a pálya. Ekkor elém szórt kilenc sima, sárga korongot egy haragvó óriás.

– Lássuk, mit tudsz velük kezdeni! Enyém az első lépés, hozzám kell igazodnod! Ki vagy szolgáltatva bábuimnak! – dörgött fenyegető mélységű hangján kajánul a szörnyeteg.

– De hát… nem ismerem még ennek a játéknak a szabályait! Magyarázd el, kérlek! – rimánkodtam ijedten.

– Majd rájössz! A muszáj megtanít! – ezzel letette első haramiáját a játékmezőre. Én meg csak néztem. Igyekeztem minél messzebbre elhelyezni legelső, édesanyám könnyeivel fel-

melegített korongomat a veszélyes ellenféltől menekülve. A rabló erre sátáni, torz mosolyt öltött tartózkodó gyávaságom láttán. Milyen gyengéd és megértő volt mindehhez Adynak az Ugar felett kacagva elsuhanó szele!

Egy jólelkű béres szerencsére segítségemre sietett, ekéjével beleszántotta az ismeret kezdetleges barázdáit nyomorultul sima körlapocskámba. Mikor megjelent a második sötétlő, vészlasszót pörgető betyár, ismét csak egy távoli zugba mertem feltűzni sárgán pislákoló, félénk csillagomat, melynek felületére fizikai behatások vájtak mélyen megmaradó nyomokat.

– Malom! Most megvagy! Megszabadítottalak gondtalan gyermekkorodtól, megfosztalak életed egyik nagy lehetőségétől is! – bömbölte kárörvendően ellenségem. Ekkor legalább kezdtem megérteni a játék célját… Megsejtettem, hogy csillagomat kutyaláncra verhetik. Távolról mintha Ladányi Mihály szavait hallottam volna újra és újra. „Élhettem volna gyönyörűen!" A tőlem oly igazságtalanul elszedett kincs a középen forgó morcos malomkövek zúzdájába került. Milyen szépre csiszolja a hegyi patakok zubogó ereje a köveket, s milyen fájdalmasan csontig, húsig hatoló lehet a veszteség, a bánat!

Egy fényesebben ragyogó holdkorongot tettem a gonoszul elrabolt csillagkorona helyére. Ezt egy szigorú, de jószándékú kovács tüzesítette, kalapálgatta, formálgatta.

A Kényúr azonban elvágta újabb lépésével visszavágási lehetőségemet. Rákényszerített arra, hogy két fenyegető játékosa közé merészkedjem, ha nem akarom, hogy újabb malmot képezve megint elvegye tőlem lényegem egy részét. Egy, a lélek titkaiban vájkáló bányász segítségével, annak unszolására felvettem a harcot a disznófejű Nagyúrral. Míg lényem egyik fele a két sötét egyenruhás végrehajtó közt őrlődött, mintha Kafka hőse lennék, addig egy újabb ítész egy másik taposómalom létrehozásán fáradozott.

– Van merszed még egyszer keresztülhúzni számításaimat?

Ízzé-porrá zúzlak! – szólt mérgesen gyűlölködő játékpartnerem. Nagyot nyeltem. Most mi legyen? Szerencsémre elém pottyant egy érett vilmoskörte. Ez észhez térített.

– Lépj oda bátran! Inkább a tested szaggattasson darabokra, mint hogy idő előtt elveszíts egy jóakarót, aki nélkül lelked is megnyomorodik! – mondta beszédes némaságával az odakoppanó ajándék.

Feláldoztam holdnővérem után napfivéremet is, így már két malom közt őrlődött, igaz, csiszolódott, hántolódott is elmém. Igaza volt a dörgedező Igének. Állandó lépéshátrányban küzdök. Hatodik lépésemmel is egy újabb malmot kellett lezárnom. Most szerencsére nem a morzsoló kövek közé kerültem, de nem volt sokkal jobb a helyzetem: a perifériára szorultam. Bár felém szállt Comenius erős szelleme, nem tudta malmomra hajtani a vizet. Még mindig képtelen voltam fénylő korongjaim közül hármat egymás mellé elhelyezni. Sőt! Hetedik választási lehetőségem is csak látszólagos volt… Megint résen kellett lennem, megint csak akadályt háríthattam, ahelyett hogy igényt támaszthattam volna… Az utolsó két esetben is védekeznem kellett. A nyelvészet fegyverével tettem ezt. Mefisztó kacsintott rám a céltábláról, de nem váltam Fausttá. Minden felkerült a játéktérre. Nyolc kiszolgáltatott világos korongocska állt kilenc csapdát rejtő sötéttel szemben.

Eltűnt már ez a küzdelmes mező, elfeslett a lepedő, jó ideje csak és kizárólag a védelmező gyermek- és ifjúkor megőrző, megtisztító takaróján kívül, a játékosok felállását elfeledve folyik a mérkőzés az élet tornácán. A megmérettetés kusza útjain, akadályain átférkőzve néha váratlan ellenségbe botlom. De nem várt segítőtársak is felbukkannak, és hol szánt szándékkal, hol pedig véletlenül bekattanhat malomcsapdám zárja. Sőt! Én is beleléphetek egy-egy észrevétlenül meghúzódó, gallyakkal és levelekkel elfedett szakadékba. Nemcsak mag, hanem veszély is bújhat a hó alatt!

A természetnek kiszolgáltatva sokkal tisztességesebbek a

túlélés, a fennmaradás lehetőségei. Az emberek logikátlan, intrikus világában jóval nehezebb eligazodni!

– Miután Fanni felidézte magában a már elfeledett állást, végigfuttatta magában, milyen döntéseket hozott azóta ő, és azt is, hogy milyen gátakat emelt neki a mindenhova elérő, hosszú fekete kéz. Kiszámolta, hány sárga korongot ejtett túszul az, milyen kevésszer tudott visszavágni ő, s mennyire nehezen tudott megkaparintani néhány ellenséges bábut. Most, hogy világosan látta az új helyzetet, fájóan vette tudomásul, hogy még mindig eggyel kevesebb játékkorongja van. De kezdte meglátni az előtte megbúvó lehetőségeket, melyeket némi kockázattal merészen kiaknázhat.

Hálás volt a régi malomnak, amiért láttatni engedte magát az elhajló faágak között. Hálás volt a csendes szélnek is, mely megindította a malomlapátok révén emlékképeit. Végtelen nyugalommal szállt ki ütött-kopott csónakjából a szilárd partra. Szabadabbnak érezte magát. Mint mindig, ha fák, hegyek, patakok, vizek vették körül. Magabiztosan, derűsen lépdelt, kibújt köpönyegéből, tokjából, az idő fogságából, s az öreg malom elmosódó képe helyett egy tiszta gondolat körvonalazódott benne:

– Nincs kiegyenlített küzdelem, nem győzhetem le az elbizakodott Gőgöt, ki unatkozó ujjait is malommá formálja, ki soha nem pihen! Nem várhatom, hogy valaki egy súlyos malomkövön, tálcán kínálja oda lassan sivatagba érkező, kiszomjazott valómnak az életet jelentő tiszta vizet. De felkutathatom az elrejtett, biztosan létező forrásokat! Idejében felismerhető a mocsár, összetalálkozhatnak az utak. Mikor útra kelünk, új tapasztalatokat, nyugalmat lelhetünk – ezzel diadalittasan megindult a hegyre. Kiizzadta mérgét, elfeledte fájdalmát, az emelkedőn megtisztult a lelke. Farkasszemet nézett a ködből felbukkanó muflonokkal, észrevette az összekapaszkodó bodobácsokat a sziklákon, örült minden apróságnak. Egy rövidke időre igazán önmaga volt.

Morfondírozások

Megszólal a dallamcsengő. Mindig ugyanaz a nóta…

– Itt állandóan csengetnek? – kérdi viccesen zsörtölődve, félhangosan, inkább csak magától Végvári Feri bácsi, majd összekapkodva a legszükségesebbeket, egy gyors naplócserével megindul a terem felé a tizenegyedikesekhez.

– Na végre! Jön már! Leülhetek, bevackolhatom magam. Ez legalább nem macerál annyit, mint a többi! Vagy tévedtem? Már megint az a baja, hogy nincs elöl semmi. Pedig itt a táskám, épp csak a sminkkészlet és a mobil fér el tőle! Na jó, ha annyira akarja, előveszem a könyvet is, ki is nyithatom akár, de attól még nem nézek bele! C.., most meg direkt felszólít, hogy figyeljek rá! Egyszerűen nem hagy élni! Most hogy nézzem meg, mit reagált Hanna? Vagy hogy hányan lájkolták a fényképem? Mit osztott meg legutóbb… – fut végig és akad el Lola agyán hirtelen a sok kérdés.

– Itt jól elvannak nélkülem is, tulajdonképpen hagyják, hogy elbeszélgessek magammal, megválaszoljam a saját kérdéseimet, s még feleltetni is tudok, ha nagyon ragaszkodom hozzá, legfeljebb leosztályozom saját magam is. Egy kettest én is megérdemlek, hisz sokszor jóval többet teszek érte, mint némely felelő… Egyáltalán észrevennék, ha kimennék? Utánam jönne bárki? – csóválja a fejét Végvári tanár úr, miközben türelmesen elismétli, melyik oldalt kellene nézni…

– Nyomass már rá egy kis levegőt, kérlek! Hadd hangozzék messzebbre! Kicsit nagyobb kedvvel…

Lola végigszenvedi a szakaszt, nemigen érti, miről is olvasott, az értelmezésből pedig már egyáltalán nem veszi ki a részét, bár Feri bácsi megpróbálta erre is rávenni, de a lány egy sajnálkozó mosollyal már elzárkózik a saját kis világába… Állandóan akadályozzák, feltartják… S nincs egyedül az érzéseivel… Újféle íratlan szabályok terjednek oda-vissza észrevétle-

nül. Békés egymás mellett élés. Valamelyest működik a „Majdcsakleszvalami!” kiváró magatartás. Nyugodt kötéltánc ez egymás idegein.

– „Ó, csillag, mit sírsz! Messzebb te se vagy, / Mint egymástól itt a földi szivek!” Na jó… Sikerült pár pillanatra kizökkenteni egyet-kettőt a maga elszigetelődő világából. De ott a szemükben az örökös fáradtság, a rácsodálkozás, a „mitakarez, miabaja, honnantudjam, mivanmár” üzenete – lép ki merengve az óra, vagy a lét (?) végét jelző dallamra Végváró, akarom mondani Végvári Ferenc. S megindul a folyosón a kollégái felé, kikkel együtt beszáll a felvonóba: – Epekedjünk, de be ne rekedjünk, fenn ne akadjunk, a liftben bent ne ragadjunk! – tréfálkozik újra…

Nagyapó Don Quijotéja

Beni – miután sokadszor kapta rajta magát, hogy figyelme elkalandozik otthoni feladatáról (egy választott irodalmi alakot kellett a megbeszélt művek alapján 10-12 mondatban bemutatnia) –, kíváncsian fordult nagyapjához:

– Mondd csak, nagypapa, ki a kedvenc hősöd?

– Természetesen Don Quijoite!

– A bús képű manchai lovag?!

– Igen… Úgy látom, csalódott vagy… Tán Tell Vilmosra, Robin Hoodra vagy Robinsonra számítottál?

– Nem is tudom. Inkább csak megleptél! Szeretni, de mégis csak sajnálni, tán elítélni való ez a figura!

– Igaz, sokak számára talán megmosolyogni vagy kinevetni való regényhős Cervantes szülöttje…

– Hááát, valljuk be, hogy néha fárasztó a makacssága, érthetetlen a konoksága, hihetetlen a naivsága, és elképesztő a hétköznapi dolgokban való tájékozatlansága!

– De csodálatra méltó a kitartása, el kell ismerni céljai nemes voltát, humanizmusát. Nem véletlen, hogy film, rajzfilm, musical készült a történetéből!

– Igazad van, bátor és elszánt alak. Vagy mégis csak egy átlagember? Nehéz eldönteni! – merengett el saját kérdésén Beni. A nagypapa is továbbgondolta, s inkább csak magának mormolta:

– Alonso Quijano… Szerény név… Nem is lett volna méltó eltervezett hőstetteihez!

– Egy biztos: ki kell törni a hétköznapokból! Lehet, hogy ehhez nevet kell változtatnunk, segítségül kell hívnunk az álmot, a fantáziánkat… – kezdett el hirtelen lelkesedni Beni.

– Na látod, a képzeletünk a legfontosabb kincsünk a vilá-

gon!

– Azért bátrabban is elereszthetné magát Don Quijote, én úgy látom, inkább csak olvasmányélményeiből elevenednek meg viaskodó emlékképei…

– Mondd csak ki, hóbortosnak tartod!

– Bevallom, először ez jutott eszembe róla, de így, hogy rákérdezel… lehet, hogy csak szenvedélyes volt?!

– Finoman fogalmazol! Szeretem ezt a figurát, de minek minősíthető az a szinte beteges mánia, ahogy gyűjtögeti és habzsolja a szívének oly kedves lovagregényeket?!

Mindketten arra gondoltak, hogy ment rá őrült szenvedélyére a bús képű lovag birtoka.

– Nem semmi, hogy mennyire beleéli magát az olvasott történetekbe! – jegyezte meg váratlan együttérzéssel a fiú.

– Bizony, ez már nemcsak empátia, nem egyszerűen időleges azonosulás az olvasmánybéli alak érzelem- és gondolatvilágával, hanem…

– Csak nem egyfajta skizofréniára gondolsz?

– Most, hogy beszélgetünk róla, minden szimpátiám ellenére is erre hajlok… Hisz az idők folyamán teljesen elveszítette realitásérzékét!

– Ugye, ugye? Egyre jobban belelovalta magát egy maga által teremtett világ valótlan valóságába.

– A mindenit! Ezt aztán jól megmondtad! Persze a létező világból ki így, ki úgy időszakosan menekül, álcáz, szerepeket játszik a boldogulás, érvényesülés érdekében. Bárkit elragadhat a szenvedélye, a vágya. Jó, ha az embernek vannak céljai, álmai, és milyen jó érzés, ha ezek közül néhány meg is valósulhat!

– Én is nehezen fogadom el, ha valami megvalósíthatatlan…

– Pontosítsunk. Rettentő nehezen. De ezzel mindannyian

így vagyunk. A sikertelenség, a tehetetlenség elfogadhatatlan.

Beninek eszébe jutott, mikor nagyapja arról beszélt régebben, hogy igenis szembesülni kell az akadályokkal. Mintha az öreg úr megérezte volna, hogy mi járhat a fiú fejében, így folytatta:

– De néha kompromisszumokat kell kötnünk, meg kell békülnünk a világgal, a lehetőségekkel.

– Milyen jó, hogy ott van mellette és mellettünk – s közben zsiványan nagyapjára mosolygott – a józan Sancho Pansa!

– Féltem, hogy együgyűnek fogod tartani…

– Ááá! Annyiszor mondtad már, hogy használjam a józan paraszti eszemet!

Most nagyapón volt a mosolygás sora.

– Apádnak is, neked is hagytam néha, hogy a saját károtokon tanuljatok.

– Apa is sokat ábrándozott?

– De még mennyire! Nem kellett ahhoz szerelembe esnie!

– Szerinted Don Quijote szerelmes volt?

– Te mit gondolsz?

– Nem is létezett Dulcínea! A középkori lovagok legalább valódi nőket csodáltak, szolgáltak, s bár őket sem értem, miért pont férjes asszonyokat választottak, de ez azért mégis értelmesebben hangzik, mint az, hogy kiszemelek egy parasztlányt úrnőnek, felöltöm rozsdás páncélom…

– Jó, jó… igazad van, mégis azt mondom, szerelmesek lehetünk a szerelembe, egy ideálba… Csodálom, hogy még nem is cikizted Rocinantét!

– Rozzantabb gebét már nem is választhatott volna a hősöd! – kajánkodott Beni.

– Gondolkodtál már azon, hogy miért színezi ki a valóságot az én Don Quijotém?

– Ami igaz, az igaz: elég nyers tud lenni a való világ, de ez nem önbecsapás? Hisz áltatja magát!

– Akkor csak szebbnek látná a világot, mint amilyen. De ő néha a juhnyájat látja ellenséges hadnak, a szélmalmokat hiszi óriásoknak…

– Kalandra vágyik? Túl nyugis az élete?

– Nyugis és egyhangú. Ő meg tán szeretne hasznos lenni, nyomot hagyni maga után… Izgalomra, változatosságra vár. Szívesen bújik más ember bőrébe, aki nemesebb, aki hős. Miért baj ez? A költő, az író, az ábrándosabb lelkületű hétköznapi ember, a kisgyermek játék közben ugyanezt szeretné…

Beni közben arra gondolt, hogy majdnem teljesen igaza van nagyapjának, de… lovagja nem zökken vissza a valóságba, pedig erre egy kisgyermek is képes. Don Quijote azonban nincs tudatában annak, hogy hol van a képzelet és a való világ határa.

– Pont ezért szeretem! Annyira emberi! – Beni azt hitte, hogy nagyapja már megint kitalálta gondolatait, de rájött, hogy csak saját okfejtését folytatja. Beni nem mondta ki hangosan, ami foglalkoztatta, hogy nagyapó szeretett hőse vak, süket és bolond. Aztán örült, hogy nem járt el a szája, sőt, még saját magát is meglepte, de igazán megsajnálta ezt a figurát, s elhamarkodott ítéletéért még el is szégyellte magát.

– És azért is sajnálatra méltó, mert megértve végre az igazságot képtelen elfogadni azt, s ebbe belepusztul – fejezte be a bús képű védelmét az öreg.

– Gondolod, hogy belátta a hibáit?

– Biztos, hisz megátkozta a lovaghistóriákat!

– De elismered, hogy hiába? Hogy későn? Már nem tudott jóvátenni semmit…

– Persze! De attól még a kedvencem! Esendő. Le lehet győzni. Alulmarad. De ettől csak még jobban szeretem!

– Én meg megszerettem, míg beszélgettünk róla – ezzel könnyedén nekiállt Beni a feladatnak, s gyorsan papírra vetette nagyapja (és most már az ő) Don Quijotéjának jellemző vonásait, egyáltalán nem kellett a mondatokat számolni, bőven megvolt az előírt terjedelem…

Nyári hangulatok

Izzik a levegő minden paránya, vibrál a mező, remeg a rét. Éhesen tátog a tó hűlt helye, esőt szomjazik a cserepes föld. Lábad alatt csúszik, gördül a kavics, a sziklák egyre csak porlanak. Kókadozik az ember lánya, felveri a hangyát az út porában. Elveszti józan ítéletét, s ha nincs a közelben hideg vizű forrás, elvész minden reménye, érzi: nem lesz menedéke… Tikkad az élő, hűset remél, messze az erdő, de csak odaér!

Megvan a természet ritmusa, s baj, ha a metrum akadozik. Ha a nyár van soron, hát ő uralkodjon, neki van itt a kiszabott ideje. Hisz ha átjár a szellő a lombok között, úgyis felüdül szellemed, légiesebbé válik lépted, mellkasod magasabbra emelkedik, hátizsákod is könnyebbnek bizonyul. S bár kinyújtanád a pillanatot, hogy ne kelljen a rétre újra kiérned, hadd maradj itt, az erdő sűrűjében, a madarak honában, mégis érzed, így van ez rendjén, s idomulsz…

A hőségriadó ellenére sem kívánkozol a nyüzsgő strandra, inkább a kusza ösvények magányát keresed. Jó a nap melegét és illatát a bőrödön tudni, míg nem perzsel, s nem fakaszt verítéket. Ha párnádat átsüti a nap, s előzi belőle a rossz álmokat a szél, pihenőre térve innen szippanthatod be az ősenergiát, a friss levegő andalító illatát.

Van miért elviselned a forróságot. A patakban lehűtheted ereidet, melyekben zsibog a vér, így előtör ifjú szíved vágya, s azonnal megváltanád a világot, soha véget nem érő útnak erednél, de aztán elerőtlenedsz, s letörlöd magadról az első verejtékcseppekkel a felelősséget, a mérget, a bút, s marad a virágok szirmait, lenge ruhákat fellibbentő fuvallat és a napot beárnyékoló pajkos felhők iránti vágy.

Boldogan nézed az örökkön formálódó bodros képződményeket, hasonlítgatod őket a múló benyomásaid szerint megélt csodákhoz, a valaha látott kedves vagy épp torz formákhoz, s

tiszta szívű gyermekként várod az újabb szemgyönyörködtető, hangulataid szerint is elváltozó képeket, a felsőbb szférák mesterműveit. A fűben elterülve, vagy megállva és az égre felnézve békét lelsz, mint egy Tolsztoj-hős, s ebben a pillanatban mindent feledve szabad és boldog vagy, megbékélsz a sorsoddal.

Vagy egy kilátóból szemlélődsz, s nem látod a város renyhe piszkát, viszont előtted, sőt alattad hever, s oly megnyugtatóan távoli minden. Egy kis időre azt is elhiszed, hogy kívül tudsz maradni, hogy nem muszáj visszatérned, hogy végleg otthagyhatod a Tóth Árpád-i robotot. Azt sem bánod, ha Don Quijote tudatával körbenézve magányos, megkésett lovagként önző módon újra és újra kimenekíted saját magad egy olyan világból, mely malomlapátjával felkap, de ahelyett, hogy elhajítana messzire, például Jókai Senki szigetére, furcsa módon befogad és kitaszít egyszerre, ahogy Villon érezte.

Ebben a világban Te is ellobbansz a nyárral, ha nem vigyázol. Nem veheted ki részed a vénasszonyok – lágyan melengető, az elmúlást idéző, mégis kellemes dédelgetést ígérő, csendes – nyarából, s nem kóstolhatod a sokszínű ősz gyümölcseit! Csak Berzsenyi közelítő tele fenyegethet!

A lángoló, selymes fényű pipacsokat nemcsak Váci Mihály búzatábláján vagy az erdőszélen látom, hanem asszociációs mezőimen is, s hallom Juhász Gyula szavait, megjelennek tudatomban Móricz Zsigmond emlékképei. Megtámad a múltból a nyár heve, bevillan Ady révén az egyenes kasza fenyegető képe. De felcsendül egy dal a röpke lepkéről és a száz zümmögő bogárról, s megnyugszik felhevült testem és lelkem. Észre sem veszem, hogy nem véd már a fák ágboga, megadóan tűröm a magához szelídítő nyár melegét, bár füllel a lábam bakancsom börtönében.

Így nem a vízpart szívem vágya. Kosztolányitól A fürdés fojtott, tragikus légkört idéz. Igaz, bevillan Karinthynak a Gellért fürdőben készült, női szobrot ölelgető derűs fényképe, s

elképzelem, milyen nagy lehetett a legkisebb kikölcsönzött fürdőnadrág is József Attila vékony kis termetére, mikor hirtelen ötlettől vezérelve strandra indult… Most előúszik hátán Babits Mihály is fürdősapkában, szemüveggel a múltból, s már látom a Duna-parton ücsörgő Móriczot, a Balatonon vitorlázó Örkényt is…

Örömtanya

A túrakiírásban és a térképen is így szerepel: Öröm-hegy. De sokára jött el a pillanat, amikor az erdőt, a kék jelzést járva végre megjelent a kis épület, az egyszerű nomád körülményeket nyújtó szállás, vándortúrájuk következő nyughelye! Az emlékezetben megmaradt elnevezés – Örömtanya – inkább Hajni szívére illett akkor, mint arra az érzésre, amit a házikó és környezete nyújthatott. Valami nagyon szépet, boldogítót, intimitást őrzött, dédelgetett ez a szív, amit nem szívesen osztott meg senkivel. Jóleső volt, aminek részesévé vált ez a lány, különlegesnek érezte magát tőle, egy nagyon izgalmas időszakot élt meg általa, s ezt nem cserélte volna el senkivel.

Tavasszal még jó ötletnek tűnt ez a dél-dunántúli csoportos vándorlás a Vadvirágok Barátaival, most is élvezi minden pillanatát, de nem tudja eldönteni, hogy itt jobb-e neki, ahol átgondolhatja a Tátrában átélt csodálatos dolgokat, vagy ott volna-e jobb, ahol az van, akivel megélte azokat a szépséges napokat. Szüksége volt arra, hogy mindent elrendezzen magában, de hiányzott neki a másik. Szerette volna vele járni ezeket a dombokat, erdőket, vele megmosolyogni azokat, akik a jó időre és a horkolókra való tekintettel érkezés után azonnal kitelepszenek a kertbe, s amennyire az emeletes ágyakról kihordott matracok és ágyneműk segítségével csak lehet, kényelmessé teszik álmaik színterét, így kívánva közelebbről hallgatni a tücskök cirpelését, jobban szemügyre venni a változékony holdat és a hunyorgó csillagokat. Vagy figyelni Misi bácsit, ahogy a hajnali induláskor észreveszi, hogy nincs meg a hallókészüléke, s ráveszi szobatársait, hogy az elemlámpák és a körmükre égő gyufák segítségével kutassák át a legkisebb sarkokat, repedéseket is a villany és vezetékes víz nélküli kulcsos házban…

Amíg úton volt, jó volt menetelni, szabadon lélegezni, ne-

mes egyszerűséggel beleolvadni a tájba, mintha egy impresszionista festmény része volna. Megérkezve a szállásra azonban felerősödött benne Dani hiánya. Szerette volna felhívni. Úgy érezte, a világ végén van, így semmi remény nincs arra, hogy a bársonyos hangot meghallja. Eddig bármerre mentek, megoldotta ezt a dolgot, a Zalalövő, Kislengyel, Zalatárnok, Rádiháza, Lasztonya, Bázakerettye, Kistolmács, Valkonya, Homokkomárom útvonalon idáig nem volt gondja. Előbb-utóbb talált egy utcai telefont. Itt a semmi közepén viszont reménykedni sem lehetett semmiféle alkalmatosságban.

Hajni nem ment az áradattal. Szándékosan nem volt mobilja, idáig úgy gondolta, hogy egyáltalán semmi szüksége nincs rá. Olyan jó volt később is a munkahelyéhez közeli fülkéből sms-t küldeni! Sokan nem is tudták, hogy erre is alkalmas a készülék! Miután az egyik kolléganője többször is kifigyelte, hogy hosszasan nyomkodja a gombokat, később meg is kérdezte, mi a csudát művel ilyenkor. És milyen jó volt izgatottan átszaladni a másik telefonhoz, mikor a megszokott fülke beázott, s megszakadt a vonal! Most azonban igen jó lett volna bármilyen kezdetleges maroktelefon, amivel eléri a párját…

Nem maradt más hátra, mint megbízni egy túratársban, bevonni szíve rejtelmeibe, hogy kölcsönkaphassa annak szerkentyűjét. Legközelebb, Ormándkastélynál a szakácsfiúval praktizált, hogy hallhassa Danit, mert amikor Zalakarosra értek, tudta, hiába hívná kedvesét, nem alkalmas az időpont. Igaz, a barátnőnek, Editnek is volt mobilja, de Hajni azt a világ minden kincséért sem kérte volna el. Talán azt várta, hogy Edit ajánlja fel neki figyelmesen, együtt érzően, magától ezt a lehetőséget.

Bármerre is jártak, Hajni pecsételt, apró emlékeket, prospektusokat, képeslapokat gyűjtött, s a bélyegzőket rányomta egy folytatólagosan vezetett „menetlevélre", amit Daninak szánt. Mesztegnyő, Kaposmérő, Szenna is így lett megörökítve.

Volt, hogy valamely szálláshely lépcsőfeljárója alá bújt, hogy egyedül maradhasson gondolataival. Ha mások a folyosóra ágyaznak, hogy ne kelljen elviselni a szobatársak mély szuszogását és horkolását, akkor ez is megbocsátható elvonulás…

Máskor egy helybéli művészt látogatott meg a csapat. Érdekelték a lányt a képek és a festő szavai, de már a menekülési útvonalat kereste, nézte, hogy hol és mikor tudna fülke közelébe kerülni. Képes volt az aznap megtett túra után titokban újabb kilométereket is megtenni, csak lehetőleg ne szoruljon más segítségére…

Edit nem értette Hajnit. Ezt szóvá is tette. Ő nyíltabbá vált annak idején, mikor szerelmes volt. Hajni viszont egyre zárkózottabb lett, derűsnek, de szótlannak mutatkozott. Mindenre kapható volt, bármiféle huncutságra, de valahogy más lett. Talán ennek köszönhető, hogy utolsó délután, mikor a csoport szétszórtan volt elszállásolva, Edit a derekára és a fekhely alkalmatlanságára hivatkozva barátnője tudta nélkül másik éjszakai szállást keresett, s másnap reggel ugyan Misi bácsinak hagyott üzenetet, de senkitől el nem búcsúzott, csak egyszerűen egyedül hazautazott.

Pedig milyen felhőtlenül boldogok voltak a barátnők, mikor egyik kora délután megérkezve Bázakerettyére a szálláshelyükhöz közel egy strandra bukkantak, és hatalmasat úsztak, lubickoltak, jólesően átadták magukat a nap kényeztető sugarainak és a pihenésnek, míg a többiek csak jóval később, fáradtan tértek meg útjukról.

Ezen a nyáron lett volna még egy egyhetes közös túranyaralásuk, de Edit is, Hajni is kihagyta. Mintha összebeszéltek volna. Pedig sokáig nem, majd csak ímmel-ámmal társalogtak. Edit talán szégyellte magát, hogy lelépett, vagy még mindig haragudott, mert azt hitte, amit Hajni érez Dani iránt, az akadálya kettejük barátságának; Hajnit meg a fővároshoz húzta szíve nyughatatlan öröme. Idekötötte szíve, az örömök és iz-

galmak tanyája.

Nyugtalanságot szült és szított tehát az Öröm-hegy, mert Hajni képtelen volt megosztani vágyódását Edittel. De mit is mondhatott volna annak, aki a Tátrában is csak legyintett egyik este, mikor barátnője szíve először megdobbant valamiféle zajra, mikor azt hitte, Dani akar bemászni hozzájuk az erkély felől, s lehűtötte szavaival Hajnit, mondván, hogy Dani nem éppen egy Don Juan… Edit először örült, hogy a fiú munkája miatt nem tud velük lenni a Dunántúlon, de már megint elszámította magát. Nagyon is jelen volt Dani, viszont Hajni mintha nem lett volna ott igazán, így Edit is nyugtalanná vált. Mintha nem is az Öröm-, hanem az Üröm-hegyen töltötték volna azt az éjszakát…

Őszi lélekkép

Az őszbe vegyülök én is lassan, átszínezi lelkem a lét, mely ilyenkor még mélyebb értelmet tár elém, s egy kis vigaszt csepegtet belém. Tetszetős lesz az engem ölelő táj, ugyanis megszállja mindenféle varázslatos bűbáj, mintha most keverné ki az igazi árnyalatokat a vég, mely egyelőre várat még. Megérteti velem, milyen a nyugodt, halk létezés, mely fölött mindig ott az elmúlás békéje, melynek dala oly végtelenül egyszerű, s mégis nehezen tudja együtt zengeni a széllel az önző, múlékony lény.

A levegő hűvösebb, de az összhatás melengető, hisz narancsligeteket, aranyló búzatáblákat, repceföldeket, napraforgó-táblákat, vöröslő serkeneteket és alkonyatokat idéz meg az ősz piktora, s ihletett, kísérletező jókedvében királyi bőkezűséggel adományoz bölcsességet, reményt, majd egyenrangúként trónjához emel, kikéri véleményem, megosztja velem félelmeit, bizonytalan érzéseit, s gyarló emberként kíváncsian meghallgatja az én sóhajaimat is.

Tudja, hogy elveszíti majd pompás ruházatát, uralkodói palástját, mégis felölt, felpróbál mindent, átlényegül, kacéran, boldogan mutogatja magát a szemlélődőnek, legyen az egy kis patak, egy madárka, egy bodor felhőcske, vagy egy arra tévelyedő vándor. Saját példájával arra biztat, hogy tárjuk fel rejtett kincseinket, mutassuk meg néha – ha megkésve is –, hogy amúgy szerény lényünk milyen színpompás, drága értékeket rejt, mert aztán kíméletlenül eljön a végső csend, a trónfosztás, a fájdalmas lombhullás, s lehet dermedten az ég felé nyújtózni, míg a tél dere nemcsak megüti, hanem örökre be is fagyasztja őszülő halántékunk alatt az eret. Nincs több lüktetés, nincs több vágy.

A természet örökké megújulhat, hacsak nem akadályozzuk meg ebben. A szerencsés, nyitott ember hányszor megtapasz-

talhatja körforgását! A mi mókuskerekünk azonban egyre kopik, elhasználódik. Bármily színesre festjük is perpetuum mobilének hitt szerkentyűnket, minél türelmetlenebbül hajtjuk, annál hamarabb darabjaira hullik! Ne romboljuk külső és belső világunkat! Ne lehetetlenítsük el a fák életét, hisz létünket mintázzák és szolgálják, a szépségre, a sokszínűségre, a változásra, a hasznosságra emlékeztetnek. Példát mutatnak a törekvésre, az állandóság vágyára, a suttogó szelídségre, a szenvedélyesebb vágyak kinyilatkoztatására, az erőtől duzzadó tettekre, az elgyengülésre. Figyelmeztetnek sebezhetőségünkre, törékenységünkre, s megtanítanak arra is, hogy bár kiszáradhatunk, nagyon sokáig képesek vagyunk talpon maradni.

Leveleket kavar fel a szél, gondolatörvényeket idézhet elő a lény, zörren az avar a lábunk alatt. Egyre jobban megfosztva az erdő, vár a Léthe, a színkavalkád csak átmeneti béke… Rozsda marja a levelet, ne idézd a régi, kiüresedett teleket! A mostani is csak közelít, a Sors tán egyenlít! A szőlő is ontja még levét, ne vedd el a halandó kedvét!

Verlaine-nek maradjon a monoton bú, s bár mindannyiunk fölött a Radnóti által megjelenített förtelmes halál fú, azért nyílnak még az őszi kikericsek, s muszáj, hogy minderre reménykedve tekintsek. Aki nem éli át, milyen szép az ősz, annak a tavasz is csak mondvacsinált hős, a dióverés csak megszokás, s ha hullva pereg a fa levele, nem tud mit kezdeni vele. Szomorúan tartalékra állva várja végét, nem ízleli, csak lenyeli eleségét. A hervadó lombnak fájdalmas szépségét nem, csak hiányát érzi, enyhet adó árnyát keresgéli, elfordul a szárnyaszegett galambtól, majd békétlenül távozik a világból.

Oly szépen vérszínezi a venyigéket Kosztolányi! Ha megcsípi az első őszi fagy a csipkebogyót, elnyeri jellegzetes ízét, s betölti küldetését. A szellővel átjár az Őszikék varázsa, Arany sóhajtása…

Palackposta

Különleges szivárványhártyája elsőre megragadta, megbabonázta a lányt. Mikor a fiú szembogara összeszűkült az erős fényben, még emberibbnek, még sebezhetőbbnek mutatkozott. Átvette a lég rezdüléseit, reagált a legapróbb változásokra, együtt élt a tengerparttal, beleivódott környezetébe, részévé vált a tájnak.

Ahogy a fiú felé tartott Hilda, egy furcsa tárgyra lett figyelmes a nedves homokban. Sok minden megfordult a fejében az alatt a néhány lépés alatt, amíg elért a palackhoz, mert soha nem hitte volna, hogy itt is találkozhat a múlttal a történelemkönyveken, a múzeumokon és a filmeken kívül, s nem is hitte komolyan, hogy nem valami legújabb kori, modern tréfa az egész.

A fiú észrevette, hogy Hilda lehajol, s értetlenül, hitetlenkedve forgatja kezében az üveget.

– Csak nem valami szellemet akarsz kiszabadítani?

– Hááát… Nem is tudom, kíváncsi vagyok-e, mi van benne. – Hildát ugyan meglepte, hogy a fiú magyarul szól hozzá, de nem mutatta.

– Ne csináld! Biztos csak a jókedvű matrózok játéka!

– Azért elég bizarr, jó vastagon rátelepedett a moszat, ráadásul ez a hínár…

– Zoli. Láttam, mikor megérkezett a csoportotok…

– Hilda. Szerinted…

– Mi baj lehet belőle?

– Megnéznéd?

– Add csak ide! Jééé! Viasszal van lezárva.

– Kezd érdekes lenni… Most széttöröd?

– Így a legegyszerűbb! Nézd csak, jó régi lehet a papír! –

mondta Zoli, s miközben az írást silabizálta, az üvegdarabokat a közeli szemetesbe tette Hilda, majd ő is ránézett a lapra.

– Le merem fogadni, hogy lúdtollal írták! El tudod olvasni?

– Elég kacifántos írás!

– Mutasd csak!

S máris elkezdte betűzni a magyar nyelvű, de szokatlanul formált üzenetet: „Csodaszer nem létezik. Elixírt akartam keverni. Lementem a tenger mélyére. Megtaláltam az Élet füvét. Ki akartam vonni belőle az örök élet nedvét. Míg a parton pihentem, felfalta egy kígyó nehezen szerzett kincsem. Ne keresd! Élj, míg lehet, élj, s örülj!"

– Hááát…

– Ezt eddig is tudtuk… – jegyezte meg Zoli.

– Mégis…

– Csak nem gondolod, hogy Gilgames és Berzsenyi reinkarnációja írta? Tudod mit? Fogadjunk szót! Éljünk, örüljünk! Gyerünk úszni!

Hilda belenézett Zoli csábítóan zöld szemébe, s az őszinte, természetes közvetlenség mellett a kíváncsi, barátságos érdeklődés jeleit fedezte fel benne, mely már neki, és nem a palackpostának szólt. Még az is megfordult a lány fejében, hogy esetleg Zoli műve ez az egész, Zoli írta ezt a „bölcsességet", valahogy antikizálta a palackot, hogy aztán ő „véletlenül" megtalálja tengerparti sétája során…

Versenyt úsztak, de mikor Hilda rájött, hogy a fiú hagyja, hogy nyerjen, leállt, s durcásan csapkodta a vizet.

– Azt hittem, szeretnél győzni!

– Hát persze, csak… – de elhallgatott, mert Zoli oly nagy gyengédséggel simította meg az arcát, s oly meleg mélységgel nézett szemeibe… – Hogy ennek a Zolinak a DNS-e hogy csavarodhatott, s a kromoszómái mit művelhettek! Igazán különleges íriszt produkáltak! – gondolta Hilda.

– Megnézzük azt a barlangot?

– Csak ha megígéred, hogy nincs benne csontváz!

– Ááá, az csak otthon, az istállónkban van!

– Nagyon vicces! Hol van az az otthon? Biztos nem a körúton, ahol *a villamos jajdul ki a térre*!

– Nem… Gödöllő mellett.

– De sokszor jártam arrafelé!

– Tényleg? És eljössz még?

– Ha szeretnéd…

S megindultak a barlang felé…

Párbeszéd egy idegennel

Egy szemüveges, vékony arcú, szimpatikus, törékeny úr közelít kalapban, sétapálcával, mélyen elgondolkodva felém. Érzem, hogy csak felszínesen érzékeli a jelenvalót, s hogy egész máshol jár gondolatban.

– Mondja csak, uram, mi nyomja a lelkét!

– Elnézést, ismerjük egymást?

– Igen, valahogy úgy érzem! Mondja hát, mi bántja!

– Még kérdi? Tán sosem volt több beteg lélek, hideg szív, bús szem, megfáradt reménység, mint napjainkban. A sebzett, bús, fáradt lelkek aránya évtizedről évtizedre egyre növekszik….

– Komolyan ezen tanakodott sétája közben? Tényleg ez a baja? Olyan sápadt! Tán vérszegény? Ne hívjak orvost?

– Vézna, szánalmas figura vagyok…

– Ne haragudjon… Olvas a gondolataimban?

– Árulja el, tényleg érdekli, mi bajom? Nekem valahogy egyáltalán nem ismerős ön…

– Azt hiszem, rájöttem! Tóth Árpádra emlékeztet. Hát persze, hogy érdekel!

– A tüdőm… A lombok illatát csak ritkán fújja felénk a síró szél.

– Értem már. Elege van a városból. Miért nem utazik el a hegyekbe?

– Csak nem a Tátrára gondol?

– Dehogynem, miért is ne?

Ez a finom lélek nem hökken meg közvetlenségemen, pedig más biztos tolakodásnak venné kérdéseimet. Még rám is ripakodna, kikérné magának, válaszra se méltatna! Bár egy kicsit furának tartja érdeklődésemet, de megosztja gondolatait, érzé-

seit, fájdalmát. Mivel érzi őszinte kíváncsiságomat, halkan kimondja, ami foglalkoztatja:

– Csak kevesen halljuk meg a hársak dalát, nem látjuk meg a hold arcát. Nem emeljük fel tekintetünket az ég víztükrére, s talán csak a nyitott lelkű kisgyerekek veszik észre a tovaúszó furcsa fellegeket.

– Vagy a gyermekségüket megőrizni képes felnőttek, no meg a tisztaságra, egyszerűségre vágyó turisták…

– Igen… És az illatokat felváltották a szagok, a zenét a zörejek, a kerek erdőket a farakások…

– … a tiszta csermelyeket a kiszáradt vagy szennyes medrek.

– Ahogy mondja! S bár vannak még tiszta hegyi patakok, érintetlenebb, eldugottabb helyek, mégis az az érzésem, hogy egyre romboljuk külső és belső világunkat.

– Azt hiszem, tudatosan vagy akaratlanul megvalósítjuk magunk körül azt a tájat, mely bensőnkben uralkodik.

– Igen, pontosan. És szomorú ez az „alkotás". Azt hiszem, ön érti, mi bánt. Tényleg ismeri Tóth Árpádot. Talán valóban ismer engem…

– Ön szerint fog esni?

– Nem azt figyeltem. Csak szeretem az eget kémlelni. Tóth Árpád még észrevette maga körül a csillagokat.

– Azokat, melyek között Vajda János kiszúrta saját életképét, üstökösét. Mihez kezdenének ők ketten a mai világban? Tóth és Vajda… Két törékeny lélek!

– Szerencsés áldozatok…

– Nem érez itt ellentmondást?

– Egyáltalán nem. Nekik még eljutott a fülükbe a madárdal. Igaz, hogy Tóth Árpád kivetített világa beteg, sötét, vak és hűvös gyakran, de ő lelkesíti át ilyenné, láttatja így, hogy érzékletesebben bemutassa lelke szegleteit.

– Valóban… Ha körülnézett, bőven volt még mivel szembeállítania tüdőbajos testét, gyenge szemét, bánatos szívét.

– S ami a legfőbb: megadatott neki a csend, mely szüli az áhítatot, a tűnődést. A csend, melyet állandóan megtörünk, mely kínosan zavaró lehet társaságban, de ami annyira szükségeltetik, hogy rendezzük a dolgainkat, s hogy kikapcsolhassunk, magunkban maradhassunk magunkkal.

– S mondja csak, mi is volna alkalmasabb terep erre, mint a hegy, az erdő! Ahol mi is megteremthetjük a magunk (talán nem is szomorkás) békéjét, mely ha nem is felhőtlen, mégis nyugodt, halk (és remélhetőleg sokszor derűs) létezés. Hallgasson rám, utazzon el a Tátrába!

Bólogatva tovább indul, majd visszafordul, int, s eltűnik a sarkon. Lehet, hogy már soha többé nem kerül utamba még egy ilyen ember, aki lelkét azonnal libegni bontja, aki azonnal megért, akit rögtön megértek. Aki pont olyan magányos, mégis nyitott, mint én.

Pengeélen

Csak a gondtalan gömbölyödés, a kellemesen finom, meleg puhaság határozza meg a pár hetes farkaskölykök életét, kik az állandó figyelemről, a megszervezett védelemről mit sem tudnak. Nem ismerik még falkájukat. Fogalmuk nincs arról, milyen a világ, semmit nem tudnak még a természet egyszerű, de kegyetlen törvényeiről. Azt sem tudják, hogy ezt a nyugodt kis helyet anyjuk választotta, ki hét heti vemhesség után hozta őket világra, de nem maradhatnak itt örökké, hisz az ő fajtájuk nomád életet él, s csak ilyenkor van rögzített táborhelyük.

– Ó, hát ez egy egészen kényelmes kis vacok! Milyen finom illatokat hoz ide a tavaszi szellő! Azt hiszem, más is szuszog itt... Hányan lehetünk? A csudába! Hisz semmit sem látok! Végül is mindegy, számolni úgyse tudok! – kél lassan öntudatra egyikük a hat közül.

A kölykök nem tudják, hogy anyjuk, az alfa-nőstény épp vadászik. Sokáig nem mozdult mellőlük, apjuk etette mindannyiukat. Mostanában, mikor az a fájdalmas hiány megjelenik a gyomrukban, jóleső a friss hús íze, de az is elégedettséggel tölti el őket, mikor szüleik felöklendezik, amit megettek, s így jutnak táplálékhoz. Érdekli is őket, hogy mi az! A madár épp olyan jó, mint a béka, de nem válogatósak, megteszik a bogarak, a zuzmók vagy a gyümölcsök is...

Nem tudják, milyen előítéletesek velük szemben az emberek, csak azért, mert fajtájuk a dögöt is megeszi, akárcsak a keselyű! Az étel az étel! Miért kell megvetni ezeket az amúgy hasznos falatokat? Még ők beszélnek?! A kannibalizmus nagyobb bűn! És ők talán nem esznek dögöt? Legfeljebb hűtőkben tárolják, s nem a földbe ássák! Ők is megeszik, amit mások gyilkolnak le! Miféle vadászok ők? Szép kis vetélytársak! És akkor még nem is értesül egy ilyen kis farkas olyasmiről

például, hogy csak az agyaráért ölnek meg az emberek egy elefántot…

– Mindenkinek milyen remek kis bundája van itt! – teszi még hozzá előbbi kellemes gondolataihoz a kíváncsi kis fészkelődő, Penge, ki jó két hónappal később már lépést tart a falkával, mikor is vége a boldog henyélésnek, ideje kitanulni a mesterfogásokat, s a világ milliónyi titkát. Csupa izgalom, merő kaland! De…

– Mi ez az üvöltözés? Ennyi csendháborítót! Mi ütött belé-jük?

Penge lassacskán rájön, hogy portyázó társai tudatják egymással, ki merre jár, s a fejlett technika híján így tartják a kapcsolatot. Majd kifigyeli, hogy a magányos farkasok és a kisebb csordák inkább lapítanak, s megérti, hogy nem mindig kell feltétlenül a figyelem középpontjában lenni. Persze jó kiereszteni a hangját, s milyen vonzó, felszabadító, mámorító teliholdas éjszakán egy szikla szélén vonyítani, pláne, ha az egy szakadék fölött ugrik ki! S jó ezzel a rögtönzött koncerttel rémületbe kergetni a fránya embert, aki sokat tett azért, hogy kiszorítsa a távoli erdőkbe, hegyekbe őket. Milyen fenséges ragadozói vér csörgedez a kis Penge ereiben! Persze a fegyverekkel hiába felesel! Senki nem mesélt neki az irgalmatlan, igazságtalan irtó hadjáratokról, a kegyetlen pusztításokról, egyszerűen csak tud róluk. Tán az anyatejjel szopta magába, vagy a génjei örökítették át a figyelmeztetést: kerülje az embert.

– Milyen csönd lett! Hogy megtorpant mindenki! Á! Én is érzem! Micsoda kívánatos szag! Akkor most én is csóváljam a farkam? De izgalmas! Nézzük csak! Hadd ízlelgessem még egy kicsit! Na ne! Máris támadáááás!

Penge megfigyelte, hogy most is ellenszél van.

– Fut már a zsákmány! Micsoda együttműködés! Vajon honnan tudják a többiek, kinek mit kell tennie? Mikor beszélték meg? Hisz idejük sem volt! Hogy nem láttam, hallottam

ebből semmit?!

Ugyan rengetegszer hiába igyekeztek, mert sehogy sem csökkent a távolság köztük és üldözöttjük között, s ilyenkor soha nem pazarolja a falka az energiáját, most azonban egyiküknek sikerül meginaznia a szarvast. Rettentően szenvedhet a kiszemelt préda, hisz az Achilles-ínét harapta át az alfa-hím, Penge apja, s így teljesen tehetetlenné vált a sérült állat, még rúgni is képtelen volt. Penge jónak látta megjegyezni ezt az alattomos, de igen praktikus eljárást. Azt már tudja, hogy a fiatal, a lesántult vagy a beteg állatokat kell kiszemelni, s ha lehet, el kell szakítani őket a csordájuktól. Azt is megtanulta már, hogy a pata, a szarv vagy az agancs milyen makacs és veszélyes fegyver tud lenni egy eltökélt és rettenthetetlen farkas számára is, pedig ettől ő még nagyon messze van… Sokat kell még figyelnie, okulnia.

– Hogy vicsorít mindenki! Akkor én is! Farok magasra, minden egyes szőr az égnek!

A nagy összpontosítás közben Penge nem veszi észre, hogy apja már mellső lábaival a szarvas tetemén áll vicsorogva, győzedelmesen, de szerencsére nem válik nevetségessé, mert mindenki a zsákmányra koncentrál, s várja, hogy a domináns hím jóllakjon, s csak ezután kerülhetnek sorra a többiek. Van valamiféle rangsor, de Penge még nem firtatta ennek létjogosultságát, bár előfordulhat majd, hogy ha megerősödik, változtatni kíván rajta.

De lehet, hogy saját falkát szeretne majd, mert nincs tapasztalata arról, milyen hosszú vándorlással járhat ez, s arról sincs elképzelése, milyen nehéz még szabad önálló területet találni, ami nincs megjelölve a jellegzetes pontokon szagjelzéssel. Járt már a határzónában, ahol látott már a falkából kivert portyázó példányt, s észrevette, hogy ezen a területen felbukkanhat egy-egy másik falkából való egyed is. De mi lehet messzebb? Rátalálhat saját, önálló otthonára? Élete nőstényére? Hisz hűséges, monogám apja vérét örökölte! Vagy kényte-

len lesz egy mezőgazdasági területre vetődve birkára támadni? Jaj! Ez szinte öngyilkosság volna! Könnyedén kilőnék! Így igazolná az előítéleteket fajtájával szemben!

Nem végezheti így, hisz olyan intelligensnek tűnik! Ha apjától a találékonyságot is örökölte, s ugyanolyan kitartó vadász lesz, akkor még a pézsmatulokkal, jávorszarvassal, bölénnyel is elbír majd! Ne váljon belőle birkatolvaj! S ne kerüljön puskavégre! Esze is, foga is éles, nem véletlenül kapta a nevét! Belőle is lehet egyszer meghatározó egyed! Járhat majd magabiztosan, mint most apja, habozás nélkül megközelítheti bármely társát, peckesen tarthatja fejét, fülét, farkát, megbüntetheti a rakoncátlan, vérével nem bíró hímeket, kik előtte akarnának bármit is egy szukától…

Megadásra kényszeríthetné azt, ki a helyére tör, s élvezettel várná ki, hogy a másik maga alá húzza a farkát, nyüszítsen, hátára feküdjön vagy a száját szagolja, mint nem is olyan régen ő tette kölyökként, mikor táplálékot kért valamelyik szülőjétől.

– De büszkén vicsorítja a fogait! – néz elbűvölve apjára Penge. – De mosolyogni is tud ám! Némelyik itt a falkában olyan sanda tekintetű! Annak ott meg olyan sárga, olyan vad a szeme!

Újra apjára tekint, s nem érti, hogy tud annyit enni. Igaz, pár napig koplalniuk kellett, de akkor is!

– Micsoda farkasétvágy! Hány kiló húsnál tarthat már? Most már odaengedhetne mást is! Most meg hova megy?

Az alfa-hím egyszerűen megmártózik. Jóllakott, és szalvéta híján így teszi magát szalonképessé. Amúgy is, vagy 60 km/h sebességgel száguldott nemrég, kissé megizzadt a bundájában! Azért lehet, hogy még visszanéz egy kicsit később a zsákmányhoz, ki tudja, mikor ejtenek el megint valamit…

Hány hasonló vadászatot megél, hány magatartásformát leutánoz, eltanul, tapasztal még Penge! Évekig szüleivel marad

majd. Egyre nagyobb részét veszi ki a társas hajtóvadászatokból! Egyelőre csak a testvéreivel való játékokban próbálgatja, fitogtatja erejét. Nem tudja eldönteni, hogy mikor anyjával kisebb állatokra vadászgatnak, mekkora része van neki a sikerben, s mennyi anyjának. De egyre inkább hiszi, hogy az ő harapása volt a végzetes, s ez kellő önbizalmat ad számára.

Mikor rájuk esteledik, s a hidegben összebújnak, melegítik egymást, felidéződnek Pengében azok az idők, mikor még magatehetetlenül feküdt testvérkéivel a vackában. A hosszú téli éjjeleken pedig, mikor épp nem a holdnak adnak koncertet valamiféle megmagyarázhatatlan ösztönnek engedelmeskedve, az emberi fülnek nem túl kedvező frekvenciákon, akkor arról ábrándozik, hogy éppoly erős, megingathatatlan tekintélyű, mint apja. Igen, idővel ő is kerülhetne vezető pozícióba, ő is lehetne az élen. Penge az élen. De lehet, hogy táncol ő még pengeélen, a határszélen.

Radnótiráda

Mi ez? A tárgyak összenézve Fannit dicsérik. *Csöppje hull a méznek.* Akácméz pereg? Mindenesetre pont olyan édes, mint a csókok számban őrzött íze. De hirtelen keserűség üli meg ajakam. Ja, a *féligszítt* cigaretta! *Tompán csap rám a sötét.* Nemsokára eljön tán a felszabadító álom, melynek *hullongó sötétje meg- megérint,* s kiszakít a barakk valóságából… *Szabad szerettem volna lenni mindig*! Még most, itt is érzem a rét illatát, ahol *vállig ér a fű,* s hol *zizegve bomlik bánatom.* Megbékélek sorsommal. Nehéz, hisz *virág voltam, gyökér lettem.* Nem, egyelőre nem a *súlyos, sötét föld* nehezedik felettem, csak az éj borul rám.

Valóságos csoda, mennyi mindent kibírok, ha Fannit magam mellé képzelem! Ha felidézem, hogy vár *szőkén a rőt sövény előtt*! De ha felnézek az égre, a csillagok messzesége csak még jobban kihangsúlyozza létem reménytelenségét, hitvesem távolságát. Mintha egy dallam szökne át a szögesdróton. Hozzám vagy tőlem? Fanni ajkán formálódik egy szép vallomás? Az ő szava szól át hozzám, vagy egy vers munkálódik bennem? A képzeletem játszik velem? Az ihlet kacérkodik *ékezetek nélkül*? A *Tajtékos ég* alatt a *Meredek út* zengi bánatát, mely időnként *nyerítve hőköl*? Bárcsak *a béke méhe zöngne*!

Lecsendesítem szívem, lassacskán én is elszenderülök, s egy furcsa rítus részesévé válok. Egy szokatlan szertartás áldozata leszek, megtorpanó bika helyett egy hosszasan üldözött szarvas. De ebben az alakban sem menekülök tovább. *Igaz is, hova futhat a költő? Hegy lettem volna, vagy növény, madár… A lepkét könnyű szél sodorja…* Harsány német parancsszó zökkent vissza az éberségbe, a férgek közt horkoló sorstársak világába. Nem segít itt *Sem emlék, sem varázslat.*

Sarjerdő

Ó, Tátrafüred! Jaj, te, Ótátrafüred! Hát mi történt veled? Mit tettek itt az elszabadult – démonokkal táncoló, őrült szenvedélyektől háborgó, oktalanságunkért bosszúálló, majd dőrén elbukó, érzéketlenné lett – szelek? Régi, gyengéd szálak fűznek hozzád, így az ég legyen irgalmas hozzánk, és reméljük, újabb, pusztító erejű orkánt hosszú évtizedekig nem hoz rád, megkíméli takaros – még most is a békebeli múltat idéző – portád! Hisz…

Fenyőerdő rejtekében búvott meg egy kis patak, mely utunk közben még ma is gyakorta szép vízeséssé dagad. Néhol húsz méterről zuhan alá, tajtékozva habzik, s bár kristálytiszta vizű, a hozzá tapadó fájdalmas emlék keserű ízű. A sudár rengeteg idillikus búvóhelyet nyújtott sok embernek, madárnak, időnként pedig – a menedékház közelében – a ravasz, de az éhségtől megszelídült rókának.

Háborítatlan kilátás kínálkozik immár a Tar-patak völgyére, de nem egyértelműen a kirándulók örömére. Lelátni – a korábban sűrű fenyvestől takart –, a gyakorta felbőszült patakon átsegítő hosszú hídra, rálátni a lucfenyők által átélt borzalmakra, a bizonyítékként feltárulkozó csupasz kínra… Igen… Azóta is pőrén tárulkoznak fel a vízesések, s egy egészen más tájat mutatnak erről a visszaemlékezések és az egykori fényképek.

Ha a tarajkai sikló meg is indult azóta már, eltűnt az enyhet és a madaraknak menedéket adó fenyves, bár… előkerült néhány új – ugyanezt a teret – bitorló, s nem tűnt el a sok Tátrába szerelmes, épp errefelé kóborló.

Itt-ott icurka-picurka, gyenge kis fácska sarjad a tönkből, a megcsonkolt törzsből. Zsenge az ága, üde zöld vágya lassan, de biztosan tör a magasba. Nem is néz körbe, majd néz a víztükörbe, nőjön csak nagyra, s lenéz a patakra. Látja majd ben-

ne délceg alakját, mely előtt tisztelegve még a gomba is leveti kalapját. Kelleti aztán magát eleget, ha a vihar nem korbácsolja haragra a pusztító fellegeket, s nem tépi, cibálja, nem provokálja, nem táncoltatja idő előtt halálba, csupán szelíden meg-megrázza, s néha tán meg is dajkálja.

Egytől egyig mind komoly kis eltökélt fácska! Ez is itt… Hány tányérgyökerű magas lucfenyő derékba tört, kifordult mellőle, de ez az élni akarást nem tudta kiölni belőle! Kedvére tesznek a szépséges virágok, ösztönzik egyre csak a lila és a sárga, kacér, illatos barátok, versengve törnek mind magasabbra, mindaddig, míg az idő nem fordul kissé zordabbra, havasabbra…

Ni! Erre is van még néhány aprócska fa – az újabb szelektől gyakorta háborgatva –, mégis némi kis elégtételt, utánpótlást szolgáltatva. A dominóként elfeküdt fenyőszülők közt fogantak, miközben az ágak, a törzsek köröttük jajongva nagyokat roppantak. De túlnőttek az árnyon, az apai-anyai ágon, a rengeteg versenytárson, s csak azért is úrrá lesznek néhány év múlva a pusztuláson! Kopasznak tűnnek még mindig a hegyoldalak, amúgy is szurokfű nélkül minden csupa salak, de a sok apró fácska erősödik egyre, s mindenki mind nagyobb kedvvel, bizakodva megy fel újra és újra a hegyre.

Ha a bukószél mellett a makacs betűzőszú is megkegyelmezne, a megmaradt erdő nem halódna, nem száradna ki, nem is szürkülne be, akkor a szegény szajkó madár vígabban szállhatna, s az erdőgazdálkodás is talpára állhatna…

Újra benépesedne így a hegyek oldala, tűlevelek sokasága zöldellne gondtalan, a rengeteg erős fenyőóriás a szelekkel bátran dacolhatna, s Ótátrafüred is mindannyiunkat mosolyra hangolhatna! Ó, Tátrafüred, hát szítsd újra az emléktüzet! Meríts erőt a zubogó Tar-patakból, a gyakran haragvó zivatarból, s tanulj a kitartó kicsiny fenyők példájából!

"Nincs áhítat már nélküled."
(Garai Gábor: Töredékek a szerelemről)

Segélykiáltás

Végigtarolt az orkán, derékba tört minden fenyőt, mi az útjában állt. Félelmetesen csavarodott, nyikordult, panaszosan csikordult az érző törzs, roppant a zúduló ág terhe alatt a tűlevelű társ, nyikkant, jajdult, elfeküdt a fa, maga is ütött, miközben ütődött… Gallyak röpültek, koronák hulltak alá. Mintha csak valami szeszélyes, ördöngös játék, erőfitogtatás lett volna mindez. Mintha a szeleknek egy őrült keringőre, vagy egy féktelen tangóra szottyant volna kedve váratlanul. Egy éjszakai orgia, egy eszeveszett lumpolás, egy rögtönzött, haláltáncra épülő bál hiányzott az unalmas hétköznapjaikból. Nem gyakorolt az elvadult, kiszabadult szellem semmiféle jóindulatot, nem volt tekintettel semmire és senkire, sem a múltra, sem a jövőre. Felrúgta a jelent, gúnyosan eltiport minden akadályt.

Nem ismert ez az elszabadult indulatú vihar határokat, nem ismert kegyelmet, emberséget, mindössze egyetlen cél vezérelte, hogy kiadja sokáig visszatartott, pusztító haragját, a felgyülemlő, több évtizedes dühöt, mit magában forralt, minek tán már maga sem tudta az okát, s mit most éppen itt, Ótátrafüred környékén eresztett szabadjára… A szajkók, s minden más kisebb-nagyobb élőlény riadtan verdesett, megbújt vagy ösztöneire hallgatva futott a menedékébe vagy a vesztébe.

Pedig mennyire hozzátartoztak ezek a gyönyörű fenyőfák a tájhoz! Szálfaegyenesen meredtek tömegével az égbe, meghatározták azt a különleges tarajkai hangulatot, miből az is sok mindent megérzett, aki csak siklóra ült, hát még az, aki gyalogosan, talpa alatt a rugalmas, tűlevelekkel hintett, könnyed lépéseket biztosító erdei talajról nézett fel a magasba! A sűrűben átélhettük azt a mesébe illően szép, áhítatot keltő varázs-

latot, amit nem lehet elmesélni, csak vagy ráérez valaki, vagy érzéketlenül rálegyint.

Több mint egy évtizeddel ezelőtt rettentek fel az itt élők a döbbenetes pusztítás zajára. Értetlenül szemlélték csendes, természetes közegük agyontépázott maradványait. Az eddigi öröm, békesség helyett – hogy ilyen gyönyörűséges közegben élhetik mindennapjaikat – először az értetlenség, a szívszorító fájdalom lett úrrá bennük, a megszokott szépségek iránti hála helyett a megszállott tettvágy munkált bennük, még akkor is, ha az eredeti állapotok visszaállítása kilátástalannak, lehetetlennek tűnt, véges voltunk miatt pedig időben beláthatatlannak érezték az áhított rendet… Szerették volna, ha mindez csak egy rémálom, s ott folytathatnának mindent, s éppen úgy, mint mikor pihenőre hajtották fejüket.

Mindig ennek az éjszakának a hangjai kísértik azóta is a tátrafüredieket. Nem tudnak szabadulni attól a látványtól, ami pitymallatkor fogadta őket. Hiába vannak már rég megtisztítva a közutak, hiába indult meg egy évvel később a tátrai villamos. Hiába járható már az erdei ösvények többsége. Megváltozott a kép, teljesen más lett a klíma. Nehéz elfogadni a puszta, üres teret az enyhet adó erdők helyett. Hiába vette át az uralmat a fenyves helyett a sárga és a lila virágok tömkelege. Az emlékek mellett rengeteg csonk, s egy-egy – elszórtan – mementónak megmaradt hajlott, vagy csodák csodájára sudár fenyő figyelmeztet az egykori rettenetre.

Feljebb, a kövek birodalmában már-már újra eluralkodhat bennünk az áhítat, hisz egy csodavilág részesei vagyunk a hegyekben, a lezúduló vízesések mellett, de eltörpülve a csipkézett kőrengetegben, megértve a természet erőinek való kiszolgáltatottságunkat, elgondolkodtató félelem is vegyülhet csodálatunkba, nem lehet teljesen nyugodt és felhőtlen a békességünk, nehéz egészében átszellemülnünk. Visszatérve az egykori erdők szintjére pedig hamar szétfoszlik a tátrai természet templomában csaknem ránk telepedő, ám nehezen visszaidéz-

hető és nehézkesen újraélhető önfeledt áhítat… 12 ezer hektárnyi fa recseg mélyen tudatunkban!

Tartalékon

Még sötét van. Fáj a kezem, ugyanis csontig hatol a hideg, s jól behúzom a nyakam, így a fülemet is kevésbé éri a kellemetlen szél. A zsák alján ott lapul ugyan a kesztyű és a fülvédő, de nem akarom elhinni, hogy itt és most tényleg szükség van rájuk… December 27-e van, s mindössze –5 °C. Hol van ez a –20 °C-hoz képest! Hirtelen mégis túl kevés ez a tavaszias, enyhe hetek után. Olyan jó, hogy már bent áll a buszunk! Talán még fűtés is van! Persze annál rosszabb lesz majd kiszállni! Irány Dömös!

Világosodik lassacskán, s mikor Kisoroszi bukkan fel szemben, már a nap is felderíti kilátásainkat. Szép, tiszta idő kínálkozik. A megfogyatkozott Duna és a Börzsöny ritkás, megkopott vonulata kíséri utunk. Egy érdekes fénysáv jelenik meg az Eszperantó-, a Kapu-, a Sváb- majd a Szent Mihály-hegy felső részén. Sápadt-rozsdás, fakó-narancs árnyalatot húz végig ecsetjével a megfáradt, tartalékra állított téli nap.

Oly csábítóan néznek velünk farkasszemet a remetebarlangok! Milyen egyértelműen, peckesen kelleti magát a Julianus-kilátó! Jöjjön ide, aki mer, aki nem rest! Bezzeg nyáron jól megbújik a lombok védelmében hűsülésre vágyva… Most tán azt hiszi, hogy a gyenge erejű napocska átmelengetheti?! Azért kacérkodik? Ölelésre vágyik?

Vacogva megindulunk a Szentfa-kápolna felé. Sápadtabb fényt vernek vissza a patak kövei, tompábban fénylenek a víz fodrai. Egy-egy jégbe fagyott ágacska árulkodik csak a cudarabb viszonyokról, hogy nemcsak mi érezzük bőrünkön a téli nap ridegségét, barátságtalanságát, hanem a természet is. Fehéres a fagyott föld, a fák tetejét energiatakarékos, sárgásan a narancsot idéző csík fényesíti halványan. Ezt a színt a patak is megirigyli, próbálja itt-ott utánozni. De az is szép, mikor egyszerűen saját magát adja, saját világos árnyalatát erősíti fel, s

csak a halványkék csillan tükrén.

A szakadék már járható, szorgos kezek munkálkodtak itt nemrég, hogy most újra gyönyörködhessünk, s csak annyit lássunk, hogy az ónos eső, a fagy megkínozta, a meglazult föld, az elgyengült gyökér, a fájdalomtól terhelt ágak súlya elfektette némelyik fát. A nap pedig a rajtuk végigsimító szürkés fénnyel hívja fel figyelmünket, hogy éltek szebb időket is ezek a törzsek, bár állandóan megakad sugárkeze a rengeteg bevésésen, a bicskák által ejtett sebeken…

Átmelegszünk, s már csak mosolygunk azon, ahogy meglátszik leheletünk, s bár érezzük, hogy nem enged fel a fagy, s ha megállnánk, újra csontunkat kopogtatná a hideg, de elragad a látvány, s derűt sugároz a gyengéd napfény. Olyan jó, hogy magunkon tudhatjuk a nap tevékenységét, hisz nem meleget, hanem jókedvet, tetterőt várunk ilyenkor tőle, s milyen szürke, komor tud lenni nélküle a táj, s milyen borús tud lenni a hangulatunk, lemondó és lusta nélküle az ember!

Jégcsodák tárulnak fel egymás után, ahogy haladunk, csapok, szőlőszemek, körték, óriáscseppek fénylenek misztikusan, kékesen, miközben zubog a víz, árad a patak, s néhol futtában hártyásodik. Csak nincs meleg, ha az áramló víztömeg ilyeneket művel! Jeges érintésű a korlát, odaragad a bakancs talpa egy-egy pillanatra a létrafokokhoz. Közben zúdulnak a vízesések az egyenetlen sziklákra tapadt megfagyott vízfüggönyök előtt. Kis időre elfeledtetik a megmásíthatatlant, szólítanak egyre feljebb.

Ha felnézünk, lilásan merednek ránk a fák, hátrébb pedig rózsaszínesen, halvány barnásan kukucskál némelyikük. A nap játéka télvíz idején. Hát mégsem fáradt? Újra és újra kékeslila fényekkel lep meg hatására a víz, fura árnyalatokkal bűvöl el a szikla. A fagyos moha vibrál, milliónyi gyémánt ragyog, miközben megmutatkoznak a fák lehullott, befagyott barnás levelei, az itt felejtett ősz nyomai.

Bordós ágak néznek le ránk, néhol halovány sárgás foltok

incselkednek a sziklafalon. Odafönt elnyúlnak az árnyak, s mikor még feljebb tartunk, szemembe süt, nem enged látni a december végi nap, nem látom, ki előttem halad. Fagyott a föld, kerülöm a jeges átfolyásokat. Rengeteg ágacska letört. Legtöbbjük ma már az út szélén gabalyodik. Kinézünk a sűrűre nőtt fácskák közül. Éles panoráma tárul elénk, ott kanyarog a Duna, megvidámítja, mosolygósra varázsolja a sziklákat a napfény, a hegyek-dombok meg bézs színűen, mogyoróba váltan vagy szürkésen mutogatják magukat, igaz, a távoliak inkább kékesek.

Majdnem Dobogókőn vagyunk. Nagyon csupasszá lett! Rengeteg fa kiment. Amolyan háborús övezetnek tűnik. Milyen ritkás lett! Szorul a szív. Milyen recsegés, ropogás, sírás lehetett itt nemrég! Persze, levegősebb… Jobban átlátható… A kilátókból is többet befog a szem… És persze vigasztalón tompítja fájdalmunkat a téli napsütés, hisz tavasszal kihajtanak a talpon maradt fák, a levelek elfedik majd a megcsonkult ágakat, az idő majd lassan meggyógyítgatja a tájat. Persze kell hozzá az ember is. Lesz bőven tüzelő, megelevenedhet a rőzsehordó asszonykával az élni, zöldellni, virágozni akaró természet. Nem kell hozzá más, csak egy kis remény, várakozás, a téli után pedig majd az új tavaszi napfény…

Tartózkodó kérelem

Színház az egész világ! Mindannyian szerepeket játszunk benne. Nem taxi röpít a főbejárathoz, a szülőcsatornán kerülünk Édenünk kijáratához, mely egyben a művészbejáró is. S kinek a birtokában van ez a teátrum? „Csupán" a végtelen világegyetem fizikai törvényei uralják? Ki irányítja, mozgatja a történéseket, rendezi életünket? Valaha a Párkákra, isteni hatalmakra, majd az egyedüli istenre vagy a kiszámíthatatlan Sorsra gyanakodtunk, bár sokan hittünk a szabad akaratban is.

Napjainkban az okostelefon az Úr mindenek felett. Ez határozza meg tetteinket, helyettesíti valódi, személyes emberi kapcsolatainkat. Gyakran játszik főszerepet az egér is életünkben: klikkelünk, görgetünk, szörfözünk a neten segítségével. Ezt érintjük, ezt melegítjük át… Ahelyett, hogy egymás lelkével, szívével tennénk ugyanezt. A szavakkal sokszor meggondolatlanul, ingerülten vagdalkozó világunkban már az olló is inkább csak ikonként jelenik meg szerkesztéskor – a kivágáshoz – szemünk előtt a monitoron, s csak ritkán kerül valóban kezünk ügyébe. Egyre inkább megfoghatatlanná egyszerűsítjük a valóságot, virtuálissá formálunk mindent, s így egyszerre tágítjuk ki és szűkítjük be a megismerés határait. Micsoda információ-kavalkád! Áll a bál!

Örök farsang van a McDonald's hálózatában. A böjt „csak" egy valamit érint korunkban: kevés jut a szép, erkölcsös emberségből, az ösztönös, a természetes gesztusokból. Ugyancsak önzőek vagyunk. Nem vonjuk meg magunktól a „zsíros falatokat", mindent magunknak akarunk, mindent kisajátítunk. Felőröl minket az, hogy magunkat is magunknak akarnánk, mert nincs időnk önmagunkra, kizsákmányol, s mint Villon korában, *befogad és kitaszít a* – pénzközpontú – *világ*. Viszont így egymástól is megvonjuk magunkat… Ennek cso-

konais tüze emészt meg, ez bánt. Nem lehetne másképp?

Ha tehetem, a színpadi díszletek, a köznapi – és legtöbbször művi – valóság szűk tere helyett a természetet választom. A rivaldafénnyel szemben a napsugár, a klíma helyett a szellő az igazi lételemem. Minél több erdei, mezei virág nyíljon körülöttem! Ne kellékek és dekorációk tömkelege vegyen körbe, ne a mesterséges illatok és színezékek fedjék el vagy pótolják megkínzott és megtépázott emberségünk és ösztöneink, érzékeink foszlányait! Hadd érezzem alkalomadtán, mint József Attila, hogy *Tavasz van, gyönyörű!* De legalább hadd hihessek az eljövetelében! És hadd éljem át Csokonai módjára, hogy akár több „*tulipánt*" is írja lehet sokféle sebemnek, s hogy érdek nélkül gyönyörködtethetnek, szépséget áraszthatnak. S bár szerteágaznak útjaink, bármerre tartsunk is, az útfélen mindannyiunknak nyithatnak kis Arany János-i virágok…

Gondolkodjunk el azon, hogy helyesen élünk-e! Mondjuk ki a választ! Nincs tartózkodás! Kérelmem szerény: Nézzünk fel időnként telefonunk kijelzőjéről, vegyük észre a másik szemének ragyogását, s már ez *sok ezer gondot elűz!* Igaz-e, kedves Vitézem?

Zeusz papucsa

Litochoróból indultunk fiammal egy kacskaringós gyilokjárón az istenek birodalmába, az Olümposz csúcsát szem előtt tartva, gyarló emberi mivoltunkat viszont figyelmen kívül hagyva. Hatalmas élmény volt a mélységes és meredek szakadék, az Enipeasz oldalában megpillantani Zeusz fürdőkádját. A vízesésből lezúduló víztömeg ereje félelmetes volt, egy kis ízelítőt mutatott Zeusz mindent elsöpörni képes hatalmából.

– Nem hiszem, hogy itt fürdött a mindenség királya! – duzzogott Bence.

– Hát persze, hogy nem! – békítettem. – Hisz ott volt a kristálypalotája, különb körülmények között, fényűzően fürdőzött! Szerintem nem is egyedül!

– Fent, a havas hegygerincen? Ahova tartunk?

– Igen…

– Apa, ezek az istenek nem fáztak? Alig van rajtuk ruha azokon a képeken, amiket mutattál! Vagy jól befűtöttek maguknak? És amikor lejöttek beleszólni az emberek életébe? Gondolom, nemcsak tavasszal meg nyáron segítették vagy nehezítették a halandók sorsát…

– Talán nem érezték a hideget, elvégre mégiscsak istenek voltak! – próbáltam lezárni a nagyon is logikus kérdések sorát.

Bence ugyan nem volt elégedett a válasszal, de lenyűgözte a gyönyörű természeti kép, így aztán nem akadékoskodott tovább. Innen már csak néhány kilométerre volt Mitikasz, vagyis Zeusz trónja. Persze légvonalban! Így aztán alaposan meg kellett küzdeni addig a fáradságos úton magunkkal és akaratunkkal, hiába voltunk jó formában, 2917 m az kettőezerkilencszáztizenhét méter! És persze Bence is többször megkérdezte:

– Sok van még? Mikor érünk oda?

Én meg biztattam, örültem, hogy nem panaszkodik, hogy nem akar visszafordulni, hogy nem kell a nyakamba venni… Aztán megláttunk egy sast. Boldogan kiáltottam fel:

– Nézd csak, Zeusz kedvenc állata!

– Én is szeretem! – válaszolta felfrissülve.

Aztán figyelmetlenségből letévedtünk a sokak által járt útról. Bence észrevett valamit a sziklák közt, furcsának találta, s a fejét alaposan csóválva nyújtotta felém:

– Hát ez meg mi a csuda?

– Hát Zeusz papucsa! – vágtam rá szinte gondolkodás nélkül, miközben elvettem tőle, s a zsákjába tettem.

– Persze… Úgy viselkedsz velem, mint egy kisgyerekkel!

– De hisz az is vagy! – feleltem mosolyogva. De hogy ne tudjon megsértődni, már tovább is tereltem figyelmét. – Miért gondolod, hogy butaság?

– Akkor még nem is hordtak cipőt az emberek! Az istenek meg pláne! Ha nem fáztak, akkor a lábukat sem kellett védeni! Akkor biztos nem fájt nekik a tüske sem, nem érezték a homok forróságát, az éles köveket…

– Hááát… már sok ezer évvel ezelőtt is volt valami a lábunkon, például szőrmés bőrt tekertünk rá! Egy spanyolországi barlangban találtak is egy ilyen rajzot, azt mondják, 15 ezer éves.

– Az azért még nem cipő… A rómaiak saruja, az indiánok mokaszinja, az igen!

– Nagypapa mesélte, hogy amikor fiatal volt, Oregonban szintén egy barlangban találtak valami szandálfélét, a tudósok szerint 9300 éves! Egy zsályaféle cserje kérgéből fonták a zsinegeit, a talpa durvább kéregből volt. Egy gyerekcipő is volt mellette, nyúlprém béléssel!

– Húúú, ez már valami!

– Egyébként Hésziodosz nemcsak az istenek születését, életét írja le, hanem a hétköznapi emberekét is… Ökörbőrt tanácsol a saruhoz, nemezt a béléshez…

– Akkor tán Ötzinek is volt cipője?

– Az ki?

– Hát a jégember! 5500 évvel ezelőtt!

– Jaaa! Még szép! Medvebőr talp, szarvas- és kecskebőr! Fűből sodort rostok!

– Mintha az egyiptomiakon is láttam volna papucsfélét!

– Jól emlékszel, de inkább a gazdagokon!

– És a harcosoknak nem volt lábbelijük?

– Kellett, hogy legyen legalább sarujuk, de inkább szandálvagy csizmaszerű kellett rájuk! Bírod még?

– Persze! Nem fapapucs van a lábamon, hanem baki!

Igen, örültem, hogy nem valami silány bocskorban mászszuk a hegyet, hanem ezt a jól bevált, kitaposott kis egybe bőr bakancsot választottuk mára, s hogy megjavíttattuk a múlt héten, s nem hagytam, hogy az újat, a jóval divatosabbat vegye fel fiam. Titkon nagyon büszke voltam rá, hogy ennyi mindent tud, s mennyivel könnyebben másztuk meg a viharok és a villámok urának hegyét így, hogy közben beszélgettünk. Ő ugyan azt hitte Zeuszról, hogy mindenható, nem árultam el neki, hogy őt is be lehetett csapni. Abban reménykedtem, hogy Zeusz elfogad minket, hisz mégis csak a vendégek és a vendégszeretet istene, s mivel mi is csak betolakodó látogatóknak éreztük magunkat birodalmában, hagyja, hogy beleselkedjünk otthonába…

– De miért is kellett volna az isteneknek cipő? Erről még nem beszéltünk… – zökkentett vissza képzeletemből Bence.

– Az előkelők is csak fölvágtak vele! Dísznek hordták!

– Ja, erre nem is gondoltam! Ott voltak azok a hegyes, sokszor felfele kunkorodó orrú fazonok! Meg azok a magasított-

tak! Nem is lehetett bennük járni! – kacagott fel.

– Na látod, miért ne hordtak volna csak úgy, szeszélyből cipellőt a görög istenek!? Igencsak hasonlítottak hozzánk, legfeljebb nem voltak betegek, fáradtak. Halhatatlanoknak tartják őket. De ők se tökéletesek! Ők is követnek el bűnöket, veszekednek…

– És szinte állandóan lakomáznak, mulatoznak ott fenn!

– Igen, ahogy mi is szeretnénk, gondtalanul. Mindjárt felérünk…

– Kár, hogy itt nincs tölgyfa.

– Miért?

– Talán a lombok susogásából kiolvashatnánk a múltat és a jövőt…

– Hát ezt meg honnan veszed?

– Töri fakton mesélte Szilvi néni.

Hálásan idéztem fel magamban gyorsan Szilvi néni alakját, aki talán Zeusz pajzsáról, meg a kecskékhez való viszonyáról is beszélt Bencéének. Reméltem viszont, hogy Zeusz nőügyeibe nem mentek bele részletesen. Legalább annyira büszke voltam fiamra, mint amennyire a főisten Pallasz Athénéra. Reménykedtem, hogy Zeusz és Héra míg ott vagyunk, nem fog veszekedni, mert nem akartam, hogy a hegy rengjen lábunk alatt, s már nem is értettem, miért hoztam magammal Bencét, miért tettem ki ennek az egésznek. Azt meg végképp nem értettem, hogy egyezhetett bele az anyja abba, hogy megkísértsük Hellász legmagasabb óriását. Bár beöltöztünk rendesen, felkészültünk arra is, hogy zivatarok támadnak ránk nagy dörgéssel és villámlással, hogy Zeusz érzékeltetni fogja, hogy tudomása van érkezésünkről, sőt, talán már azt is tudja, hogy megtaláltuk, s visszaköveteli papucsát… De megnyugtatóan szép, csendes idő volt, s Bence is oly felhőtlenül békésen örült a nem hétköznapi túrának! Rendkívüli szerencsénk volt! A szél ugyan feltámadt, az út is veszélyesebbé vált, de…

– Megérkeztünk! – állapítottam meg.

– Nem látom a kristálypalotát! – durcáskodott ismét Bence.

– Nem is hitted komolyan, hogy ilyesmit fogunk látni! Nagy fiú vagy már! De nézd csak! Ahogy a köd játszadozik körülöttünk, olyan, mintha Zeuszék lakhelye rajzolódna ki!

– Tényleg! Azok a sziklák meg olyanok, mint a titánok!

– Vedd csak elő azt a papucsot!

– Egy kicsit olyan, mint Gandhié! Jól tönkre van! Mennyit érne egy árverésen? Mármint ha be tudnánk bizonyítani, hogy Zeuszé… Esetleg megjavíttathatnánk! Vagy így értékesebb?

Már megint mosolyra fakasztott. Körbecsodálkoztunk a tájon, hosszasan legeltettük szemünket a völgyeken. Átöleltek, befogadtak a felhők is. Aztán azt találtam ki, hogy a szíves vendéglátásért cserébe valami zálogot kell adnunk, különben nem jutunk le szerencsével a menedékházhoz, ahol szerettünk volna megpihenni, mielőtt visszatérünk a köznapi világba.

– Hagyjuk itt Zeusznak a kövek közt ezt a papucsot! Hisz az övé! Lehet, hogy ezzel tett próbára minket. Az igazi hegymászók is fel szoktak vinni a csúcsra, el szoktak rejteni valami apróságot! Ez a lábbeli úgyis idetartozik!

– Hátha megtalálja valaki más is, és örülni fog, hogy kézben tarthatja Zeusz papucsát! Talán teljesülni fog a kívánsága is, mi a papucs érintése közben jutott eszébe…

Boldog voltam, hogy Bence megértette a lényeget. Talán mindannyian, akik az Olümposzra tartunk, keresünk valamit, s az nem megfogható, nem szavakba önthető. Más volt itt a levegő, felfrissülést hozott. Nemcsak érzékszerveinknek, hanem szellemünknek, lelkünknek is! Szemem a bakancsomra tévedt. Jól kiszolgált, jól megtartotta a bokám, s megtartotta, visszaadta régi önmagam, míg Zeusz papucsát szorongattam. Lehet, hogy titánok harcának színhelye volt ez a hegy, de mára a békesség színterévé vált…

ISBN: 978-615-5539-04-6

„Jártam az utam. Néha kerestem is. Hol az újat, máskor meg a régit. Vándoroltam én magam, s fel-alá járkáltak gondolataim is. Néha megfontoltan, máskor nyugtalanabbul. Egyszer a fák suhogását hallgattam, máskor mintha irodalmi alakok szólítottak volna meg. Mintha képes lettem volna átjárni a teret és az időt, s leküzdeni akár a nyelvi akadályokat is különös barangolásaim alkalmával.”

Info-Szponzor Kft.